

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

РОЗВИВАЛЬНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Виконала:

студентка II курсу, 22-М групи
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Саєнко Тетяна Юріївна

Науковий керівник:

к. пед. н., доцент
Смолянко Юлія Миколаївна

Чернігів – 2024

Роботу подано до розгляду « ___ » _____ 2024 року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від « ___ » _____ 2024 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РОЗВИВАЛЬНИХ ІГОР.....	
1.1. Проблема розвитку інтелектуальних здібностей у дітей в психолого-педагогічній літературі.....	10
1.2. Загальна характеристика розумової діяльності дітей старшого дошкільного віку	22
1.3. Педагогічні можливості гри у розвитку інтелекту дошкільників.....	32
Висновки до розділу1	38
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ РОЗВИВАЛЬНИХ ІГОР ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
2.1. Визначення вихідного рівня інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку	40
2.2. Методика використання розвивальних ігор як засобу інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку.....	57
2.3. Результати проведеного дослідження.....	77
Висновки до розділу 2	83
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	89
ДОДАТКИ.....	98

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗДО – заклад дошкільної освіти;

ЗВО – заклад вищої освіти;

ДО – дошкільна освіта;

ЗДО – заклад дошкільної освіти;

ЕГ – експериментальна група;

КГ – контрольна група;

МОН України – Міністерство освіти і науки України;

ОС – освітній ступінь;

ДСДО – Державний стандарт дошкільної освіти

ВСТУП

Для сучасної освітньої системи питання інтелектуального розвитку є надзвичайно важливим. Вчені прогнозують, що наступні роки ознаменуються інформаційною революцією, коли знання та освіта будуть вважатися справжнім національним багатством.

Сучасна дошкільна освіта вимагає постійного пошуку нових шляхів розвитку дитини. Це передбачає впровадження інноваційних методів навчання, які сприяють всебічному розвитку малюка. Освітній процес має бути побудований таким чином, щоб діти не лише здобували знання, а й розвивали свої математичні здібності, пам'ять, мовлення та логічне мислення.

Наразі освіта потребує виховання дітей, здатних вирішувати складні інтелектуальні завдання. Концепція розвитку дошкільної освіти [30] та вимоги до її оновлення включають серйозні вимоги до пізнавального розвитку дітей дошкільного віку, значну частину якого становить інтелектуальний розвиток.

Відповідно до Закону України «Про освіту» [54], дошкільна має бути спрямована на гармонійний розвиток дитини. Це передбачає використання інноваційних методів навчання, які сприяють не лише інтелектуальному, а й соціальному та емоційному розвитку дитини. Одним із засобів розумового розвитку дошкільнят є розвиваюча гра. Саме в грі діти вирішують розумові завдання у цікавій ігровій формі, як би не помічаючи того, що вони навчаються, при цьому долати певні труднощі самі знаходять рішення. Діти сприймають розумове завдання як практичну ігрову вправу, що підвищує їхню пізнавальну активність.

Гра відіграє важливу роль в інтелектуальному розвитку дитини. Під час гри з іграшками, різними предметами та картинками дитина накопичує «чуттєвий досвід». Складаючи кубики та підбираючи парні картинки, діти вчаться розрізняти і називати розміри, форми, кольори та інші характеристики предметів. Розвиваючі ігри допомагають дітям пізнавати навколишній світ, вивчаючи нові поняття, явища та зв'язки між ними. Крім того, такі ігри

сприяють розвитку словникового запасу у дітей, соціалізації у колективі, розвивають емпатію та розуміння інших людей.

Проблематика інтелектуального розвитку дітей завжди була актуальною і займала важливе місце в дослідженнях багатьох науковців, таких як, Й. Герберт, Л. Генс, Е. Колберг, М. Айнсворт, М. Монтесорі, Ж. Піаже, Й. Песталоцці, Д. Перкінс, Ж. Руссо, К. Ушинський і В. Штерн. Розумовний розвиток дитини, що охоплює питання більш широко відображено у роботах А. Валлона, та Ж. Піаже. Тут когнітивних розвиток визначається через проходження таких процесів та операцій, як сенсомоторна, доопераційна, а також формування конкретних і формальних операцій. Серед сучасних українських педагогів-науковців питанням інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку займалися Н. Гавриш [14], О. Брежнева, [7] І. Кіндрат [25], О. Рейнпольська [57], Н. Химич [72], О. Орлова [47], Т. Новак [45], Н. Манжелій [42] та інші.

Водночас у практиці вищої школи наявна низка суперечностей, яку потрібно розв'язати, як-от між:

– новою парадигмою вищої педагогічної освіти, спрямованою на підготовку ключових компетентностей у дітей дошкільного віку та недостатнім рівнем використання сучасних інноваційних ігрових методик та їх впливу на розвиток інтелектуальної сфери дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти;

– освітніми вимогами щодо підготовки дітей дошкільного віку й відсутністю науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо використання розвивальних ігор в інтелектуальному розвитку дошкільників.

Використання інноваційних ігрових методик та їх впливу на розвиток інтелектуальної сфери як питання для дослідження є актуальним як ніколи, адже це дозволяє створити оптимальні умови для всебічного розвитку дитини та її подальшого навчання. Ураховуючи науково-практичну значимість та актуальність окресленої проблеми, її недостатню теоретичну розробленість і нагальну необхідність розв'язати виявлені суперечності обумовили вибір теми

дослідження: **«Розвивальні ігри як засіб інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку».**

Мета та завдання дослідження. *Мета дослідження* – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність застосування розвиваючих ігор як засобу інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Для досягнення мети дослідження визначено такі *завдання*:

1. Розглянути теоретико-методичні аспекти формування інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку засобами дидактичних ігор.

2. Провести дослідження щодо виявлення рівня розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО.

3. Експериментально перевірити ефективність розвивальних ігор як засобу підвищення рівня інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку.

4. Розробити методичні рекомендації щодо використання розвивальних ігор в інтелектуальному розвитку дошкільників.

Об'єкт дослідження – вихований процес дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – застосування розвиваючих ігор у розвитку інтелекту дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети на всіх етапах дослідження використано такі **методи дослідження**:

теоретичні: ретельний аналіз наукової літератури з психології, педагогіки та методики для уточнення основних понять, пов'язаних з інтелектуальним розвитком дошкільнят; вивчення нормативно-правових документів для визначення сучасних вимог до дошкільної освіти; систематизація існуючих наукових поглядів на роль розвивальних ігор у розумовому зростанні дітей дошкільного віку.

емпіричні: проведення опитувань для збору інформації про особливості інтелектуального розвитку дітей; організація педагогічного експерименту з метою перевірки ефективності використання розвивальних ігор для підвищення рівня інтелектуальних здібностей дошкільнят;

статистичні: статистична обробка отриманих експериментальних даних для кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що комплекс розроблених та запропонованих розвивальних ігор сприяє формуванню логічного мислення, пам'яті та уваги у дітей, що є основою для подальшого навчання в школі (покращення когнітивних навичок); вираженню своїх емоцій, розумінню почуттів інших, що сприяє розвитку емпатії та саморегуляції (емоційний розвиток); підвищенню рівня інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку. Через гру діти вчаться співпрацювати, вирішувати конфлікти та взаємодіяти з однолітками, що допомагає їм краще адаптуватися в соціальному середовищі (соціалізація).

Включення елементів творчості в ігри стимулює уяву дітей, заохочуючи їх до експериментування та самовираження. Дослідження підкреслює важливість залучення батьків у процес гри, що зміцнює родинні стосунки та забезпечує додаткову підтримку у розвитку дітей.

Результати дослідження можуть бути використані для розробки навчальних програм та методичних рекомендацій для вихователів закладів дошкільної освіти, що допоможе ефективніше інтегрувати розвивальні ігри в навчально-виховний процес та здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Основні положення й результати дослідження систематично обговорювали на засіданні методичного об'єднання «Розвивальні ігри як засіб інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку» в освітньому процесі діяльності ДНЗ №37 та ДНЗ №59.

Експериментальна база дослідження: Чернігівський дошкільний навчальний заклад № 37 «Казка» Чернігівської міської ради Чернігівської

області – 20 дітей (експериментальна група) та Чернігівський дошкільний навчальний заклад № 59 «Білочка» Чернігівської міської ради Чернігівської області – 20 дітей (контрольна група). У дослідженні взяли участь 40 дітей старших груп.

Апробація результатів дослідження: Результати дослідження висвітлено в публікаціях автора:

1. Саєнко Т. Ю. Синергія сучасних технологій та розвивальних ігор для дітей старшого дошкільного віку. VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Технології виховання і розвитку дітей в умовах сучасного закладу дошкільної освіти» на базі кафедри теорії та методик дошкільної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (25 вересня 2024 р.), Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

2. Всеукраїнська науково-практична студентська конференція «Теорія і практика сучасної освіти та науки в Україні у світлі ідей К. Д. Ушинського (1823/1824-1870/1871)», Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів (29 березня 2024 року).

3. II Регіональна науково-практична конференція «Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, педагогічні пошуки, здобутки» (жовтень 2025 р.).

Результати дослідження оприлюднено у формі *фахової статті* на міжнародній конференції (м. Київ).

Структура та обсяг дослідження. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел (86 позицій). Загальний обсяг становить 127 сторінок, зокрема 80 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РОЗВИВАЛЬНИХ ІГОР

1.1. Проблема розвитку інтелектуальних здібностей у дітей в психолого-педагогічній літературі

Основним аспектом виховного процесу в сучасних закладах дошкільної освіти є розумове виховання дітей. Це організований педагогічний процес, спрямований на формування у дошкільнят системи базових знань і навичок, а також методів розумової діяльності. Головна мета розумового виховання – підвищення рівня інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку.

Останнє десятиліття ознаменувалося значним зрушенням у дослідженнях розумового виховання. Спостерігається чіткий перехід від домінування конкретного, образного мислення до розвитку абстрактного мислення. Цей зсув передбачає перехід від сприйняття окремих властивостей об'єктів до розуміння їх сутності, тобто до утворення понять. Саме поняття дозволяють нам абстрагуватися від конкретних ознак і виокремити загальні, суттєві характеристики явищ та предметів, що є основою для більш глибокого розуміння навколишнього світу [28].

До недавнього часу панувала думка, що особливості мислення дошкільнят, зокрема їхня схильність до конкретного мислення, обмежують їхні можливості для глибокого пізнання світу. Вважалося, що дошкільнята не здатні до абстрактного мислення, узагальнення та встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Такий погляд був пов'язаний з уявленням про те, що чуттєве пізнання є пасивним процесом, який не дозволяє дитині виходити за межі безпосереднього сприйняття.

Згідно з дослідженнями, Н. Тарнавської, інтелект є багатогранним поняттям. Він охоплює загальну здатність людини до пізнання та вирішення

проблем, що впливає на результативність її діяльності, і включає всі когнітивні здібності, такі як відчуття, сприйняття, пам'ять, уява та мислення. У більш вузькому значенні інтелект визначається як здатність вирішувати завдання шляхом мислення, без використання методу проб і помилок [67]. У тестології, згідно з диспозиційним трактуванням, інтелект розглядається як здатність раціонально діяти в нових ситуаціях.

Р. Штернберг визначив різні форми інтелектуальної поведінки, зокрема: вербальний інтелект, який відображає ерудицію, здатність розуміти тексти та словниковий запас; здатність вирішувати проблеми; та практичний інтелект, що полягає в умінні досягати поставлених цілей [84].

Згідно з когнітивістським підходом, інтелект варто розглядати як когнітивну структуру, характеристики якої залежать від особистого досвіду [19].

Питання інтелектуальних здібностей активно вивчалось багатьма науковцями в психології та педагогіці. Одним із перших, хто намагався диференціювати можливості людини, був Ф. Гальтон [83.].

Перші дослідження інтелекту були проведені англійським вченим Френсісом Гальтоном у XIX столітті. Він вивчав індивідуальні відмінності в інтелектуальних здібностях, зосереджуючись на аналізі сенсорних функцій, таких як чутливість до кольору, розмірів, частот звуків, а також швидкості реакції на світло та звук, вважаючи ці параметри показниками інтелекту. Це були перші спроби виміряти інтелект через здатність людини до сенсорної диференціації. Гальтон припускав, що представники вищих соціальних верств мають вищий рівень інтелекту.

На Лондонській виставці він запропонував методику вимірювання антропометричних даних, таких як зріст, розмір голови, а також тести на зорове сприйняття та м'язову силу. Проте, на його здивування, було виявлено, що видатні науковці не відрізнялися за цими показниками від пересічних людей. Після робіт Гальтона вчені почали активно займатися дослідженням та вимірюванням інтелекту [83].

Пізніше Альфред Біне запропонував класифікувати школярів за рівнем навчальних досягнень на основі розвитку їхнього інтелекту. Він вважав, що успішне засвоєння шкільної програми залежить від здатності учнів швидко запам'ятовувати інформацію, чітко формувати поняття та ефективно розв'язувати навчальні завдання [77].

Серед найпопулярніших інструментів для оцінки інтелекту, таких як шкала Векслера та тест Стенфорд-Біне, останній вирізняється кількома важливими перевагами. Зокрема:

Глибока оцінка: Тест Стенфорд-Біне дозволяє виміряти не поверхневі знання, а фундаментальні розумові здібності, які є основою інтелекту.

Генетична основа: Інтелект, який вимірюється за допомогою цього тесту, має значну генетичну складову, що робить його відносно стабільним показником.

Стабільність результатів: Незважаючи на можливі коливання результатів при повторному тестуванні, загальна тенденція інтелектуального розвитку залишається стабільною.

Чіткі індивідуальні відмінності: Тест дозволяє точно визначити рівень інтелекту кожної людини, незалежно від її знань та навичок.

Прогностична цінність: Інтелект, виміряний за допомогою тесту Стенфорд-Біне, є потужним предиктором академічних досягнень, дозволяючи виявити нереалізований потенціал учнів.

Хоча всі ці твердження є правдивими, жодне з них не може бути однозначно визнане істинним, оскільки існує різниця між результатами тестів та реальними успіхами людини в житті. Як зазначав Артур Кларк, необхідно ще довести, що інтелект має значення з точки зору виживання [68].

На початку ХХ століття інтелект розглядався як результат досягнення певних вікових норм у розвитку пізнавальних функцій. С. Козлова зазначає, що сьогодні ж переважає диспозиційний підхід, який визначає інтелект як стабільну індивідуальну особливість, що проявляється в здатності ефективно вирішувати нові завдання. Паралельно існує і операційний підхід, за яким

інтелект визначається через те, що саме ми вимірюємо за допомогою тестів інтелекту [29].

У першій половині ХХ століття з'явилася теорія вродженої розумової обдарованості, яка здобула популярність в різних країнах, зокрема, в Англії, Франції та США. Ця теорія, що мала своє початок в роботах таких вчених як Дж. Адамс, Дж. Адамсон, А. Біне, Р. Дючіль, А. Пьерон та інші, висувала ідею використання інтелектуального тестування як основного інструменту для виявлення обдарованості. Однак багато педагогів сумнівалися у здатності тестів відображати вроджені обдарованість, вважаючи, що їх застосування потребує обережності. Наприклад, американський педагог У. Беглі стверджував, що розумові тести можуть відобразити лише поточний рівень знань дітей і не можуть бути об'єктивним показником вроджених та стійких розумових здібностей. Схожу точку зору висловлював і французький психолог і педагог Анрі Валлон. Інші вчені, такі як Б. Боде та Д. Дьюї, вважали, що використання тестів для виявлення вроджених здібностей може призвести до нерівних можливостей у навчанні для дітей [68].

На початку ХХ століття Альфред Біне та Теодор Симон зробили революційний внесок у психологію, розробивши перші стандартизовані тести для оцінки розумового розвитку дітей. Їхня ідея полягала в тому, що інтелект дитини можна виміряти за допомогою спеціально підібраних завдань, які відповідають різним віковим групам. Таким чином, порівнюючи результати дитини з результатами її однолітків, можна було визначити її "розумовий вік" і зробити висновки про рівень її інтелектуального розвитку.

Дослідники розробили свою шкалу інтелекту на основі принципу послідовного розвитку когнітивних функцій. Вони вважали, що інтелектуальний розвиток дитини відбувається поступово і передбачає освоєння певних навичок та знань у відповідності до віку. Шкала Біне-Симона включала завдання, які оцінювали різноманітні когнітивні функції, такі як пам'ять, увага, мислення, мова. Це дозволяло отримати більш повну картину інтелектуального профілю дитини і виявити її сильні та слабкі сторони [34].

Структурно-генетичний підхід Ж. Піаже розглядає інтелект як динамічну систему, яка постійно розвивається та адаптується до навколишнього світу. За Піаже, інтелект проходить кілька стадій розвитку, кожна з яких характеризується певними формами урівноваження:

1. Ранні форми: Сформовані під впливом інстинктів та фізіологічних потреб, вони забезпечують виживання організму.

2. Навички та сприйняття: На цій стадії інтелект базується на набутих навичках та безпосередньому сприйнятті світу.

3. Інтуїтивне мислення: Дитина починає використовувати інтуїтивні уявлення та схеми для розуміння світу, але ці схеми ще не є повністю логічними та зворотними.

4. Операційний інтелект: Це найвищий рівень розвитку інтелекту, коли дитина здатна до абстрактного мислення, логічних операцій та зворотних дій [19].

У 1912 році Стенлі Штерн запропонував новаторську ідею кількісної оцінки інтелекту за допомогою коефіцієнта інтелекту (IQ). Цей коефіцієнт обчислювався як відношення розумового віку дитини до її хронологічного віку. Ідею Штерна розвинув Льюїс Термен, який адаптував шкалу Біне-Симона і створив знаменитий тест Стенфорд-Біне. Цей тест, що став стандартом для оцінки інтелекту дітей, і досі широко використовується у психологічній практиці [24].

Хоча тести інтелекту, такі як Стенфорд-Біне, довгий час були золотим стандартом оцінки розумових здібностей, їхня популярність поступово знижується. Це пов'язано з тим, що результати таких тестів не завжди точно передбачають успіхи людини в реальному житті. Високий IQ не гарантує кар'єрних висот, міцних соціальних зв'язків чи особистого щастя. Цей факт призвів до появи поняття "хороший інтелект", яке підкреслює важливість не лише когнітивних здібностей, але й таких якостей, як емоційний інтелект, креативність, мотивація та соціальні навички, які в комплексі сприяють досягненню успіху [19].

Розумовий розвиток у дитини відображає ступінь розвинення її пізнавальних процесів, таких як відчуття і сприйняття, мислення та мовлення, пам'ять і уявлення. Він проявляється у сформованості таких умінь, як міркування та обґрунтування своїх думок, адекватна реакція на вимоги дорослих, зацікавленість у пізнанні навколишнього середовища, швидке і правильне розуміння інструкцій, здатність до формулювання власних суджень та використання понять і узагальнень. Розумовий розвиток дитини розглядається не лише як набуття певного обсягу знань, але і як розвиток сприйняття, пам'яті, уяви та пізнавальних здібностей, а також опанування методів і прийомів пізнавальної діяльності.

Розумовий розвиток тісно пов'язаний з набуттям знань, оскільки активність розуму та його творчий потенціал визначаються розмаїттям знань. Проте рівень розумового розвитку не обмежується лише обсягом засвоєних знань. Ключове значення має активність дитини у пізнанні, перетворення набутих знань у переконання, та вміння творчо застосовувати їх на практиці. Лише через такий процес розвиваються та удосконалюються розумові здібності дітей дошкільного віку.

Одними з найважливіших показників розумового розвитку дітей є якісні аспекти їхньої розумової діяльності, такі як глибина, гнучкість і критичність. Діти з низьким рівнем розумового розвитку зазвичай слабо використовують інформацію, часто неправильно орієнтуються у завданнях і можуть допускати помилкові висновки. В залежності від того, як визначається розумовий розвиток, змінюватиметься й підхід до створення умов для його стимулювання.

Як зазначає Т. Новак розумове виховання є однією з ключових складових підготовки молодого покоління до життя. Воно спрямоване на розвиток дисциплінованого творчого мислення та пізнавальних здібностей, стимулює інтерес до інтелектуальної діяльності, надає наукові знання та методи їхнього отримання і застосування на практиці, а також виховує культуру розумової праці. Головною метою розумового виховання є сприяння

розумовому розвитку дітей. Ці два поняття мають багато спільного, проте вони мають і свої відмінності. Розумове виховання формує особу, яка здатна до систематичної розумової праці, що тісно пов'язана з фізичною активністю, а також до засвоєння нових знань та їхнього практичного використання. Воно надає людині можливість відкривати нове в науці, техніці та праці, сприяючи створенню нових реалій життя [45].

К. Ушинський зробив вагомий внесок у розвиток педагогічної науки, особливо в аспекті виховання. Його погляди на сутність педагогіки відкрили новий психологічний підхід до управління розумовим розвитком дітей. Розумове виховання суттєво впливає на рівень розумового розвитку. Основним завданням дорослих, таких як батьки, педагоги та представники соціальних інститутів, є цілеспрямований вплив на розумовий розвиток дітей. Цей вплив має на меті передавання знань про навколишній світ, життя, методи розв'язання задач і адаптацію до різних ситуацій. Розумове виховання включає розвиток сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, а також оволодіння способами розумової діяльності [78].

В. Сухомлинський визначав розумове виховання як процес, що охоплює набуття знань, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних та творчих здібностей, а також культуру розумової праці і стимулювання інтересу до розумової діяльності. Важливим аспектом є також постійне збагачення знань і їх практичне застосування. Для підготовки дитини до самостійного життя з ранніх років потрібно формувати в ній допитливість, стійкість, розширювати кругозір та розвивати творчий потенціал. Вчені підкреслюють важливість зв'язку між різними формами виховання – моральним, трудовим, фізичним і емоційно-естетичним – у формуванні сприйняття світу, розвитку почуття обов'язку, співчуття та формуванні характеру [66].

Т. Дуткевич наголошує, що ключовою характеристикою розумового виховання є розвиток у дитини здатності до креативного мислення. Це означає не лише засвоєння готових знань, а й активне дослідження навколишнього

світу, формування власних гіпотез та пошук нестандартних рішень. Такий підхід стимулює розвиток інноваційного мислення, що є необхідним для успіху в сучасному світі, який постійно змінюється [17].

І. Підлипняк та Т. Дука у своїй статті говорять про те, що від народження і протягом усього життя дитина постійно розвивається інтелектуально. Цей процес супроводжується внутрішніми суперечностями, які виникають під впливом зовнішнього світу. Наприклад, дитина може відчувати розбіжність між своїми бажаннями і реальними можливостями, що спонукає її до подальшого розвитку. Такі протиріччя, хоча й створюють певні труднощі, є рушійною силою пізнавального зростання [53].

Розумове виховання розпочинається в дошкільному віці, і його правильна організація на цьому етапі має велике значення. Дослідження психологів підтверджують, що діти дошкільного віку можуть вирішувати прості завдання та правильно міркувати в певних умовах. Головне, щоб завдання, що потребує міркувань, були актуальними та зрозумілими для дитини.

Навчання у дошкільному віці, хоч і не є головною активністю, але є важливим інструментом інтелектуального розвитку. Це перші кроки у вихованні дисциплінованого мислення, звикання розуму до концентрації на конкретних завданнях. Однак важливо, щоб цей процес був живим і динамічним, а не монотонним. Унікальність розумового виховання дітей дошкільного віку полягає в тому, що, хоча воно базується на об'єктивних знаннях, воно також тісно пов'язане з особистим досвідом кожної дитини. На цих початкових етапах розвитку особистий досвід стає найважливішим засобом пізнання навколишнього світу.

О. Дмитренко, розкриваючи проблематику ігрових технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти зазначають, що гра – це не просто розвага для дитини, а й потужний інструмент її розумового розвитку. Різноманітні види ігор – від рухливих до сюжетно-рольових – пропонують маленькій людині широкий спектр можливостей для пізнання світу. У процесі

гри діти не тільки освоюють нові знання, а й вчаться мислити, аналізувати, узагальнювати та творчо застосовувати отриману інформацію. Особливо важливу роль відіграють дидактичні ігри, які допомагають систематизувати знання та розвивати мовлення. А завдяки взаємодії з іншими дітьми, малюки вчаться спілкуватися, співпрацювати і ділитися своїми думками **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Т. Новак говорить про те, що розумовий розвиток дошкільнят – це динамічний процес, в якому особливу роль відіграє практична діяльність. Саме через маніпуляції з предметами, дослідження навколишнього світу, ігри дитина освоює основні розумові операції: порівнює, класифікує, узагальнює. Спочатку ці дії відбуваються мимоволі, а згодом стають усвідомленими і планованими. Таким чином, правильно організована діяльність у дошкільному віці закладає міцну основу для подальшого успішного навчання [45].

Таким чином, можна стверджувати що розумове виховання – це цілеспрямований процес розвитку пізнавальних здібностей людини, формування її інтересу до пізнання навколишнього світу та самопізнання. Цей процес охоплює декілька важливих аспектів:

1. Формування вольових якостей, пам'яті та мислення: Розвиток сили волі допомагає дитині зосереджуватися на поставлених завданнях, долати труднощі та доводити розпочату справу до кінця. Тренування пам'яті сприяє ефективному запам'ятовуванню та відтворенню інформації, а розвиток мислення – глибокому аналізу, порівнянню, узагальненню та систематизації знань.

2. Культура навчальної та розумової праці: Формування вміння самостійно працювати, планувати свою діяльність, раціонально використовувати час, а також критично оцінювати результати своєї роботи є важливим компонентом розумового виховання.

3. Стимулювання пізнавальної активності: Розвиток інтересу до читання, дослідження, експериментування, використання сучасних

інформаційних технологій сприяє розширенню кругозору дитини та формуванню в неї стійкого бажання до самонавчання.

4. Формування особистісних якостей: Розвиток самостійності, творчості, критичного мислення, здатності до співпраці та комунікації допомагає дитині успішно адаптуватися до змін у сучасному світі.

Н. Пастушенко та З. Суддя у своїх статті зазначають, що на практиці реалізація розумового виховання передбачає використання різноманітних методів і прийомів [51]:

Дидактичні ігри: Сприяють розвитку логічного мислення, уваги, пам'яті.

Проектна діяльність: Розвиває навички дослідження, аналізу, презентації результатів. Читання: Збагачує словниковий запас, розвиває уяву, формує систему цінностей. Експерименти: Сприяють розвитку пізнавальної активності, формуванню наукового світогляду.

Інформаційні технології: Допомагають отримувати нову інформацію, розвивати інформаційну культуру.

Важливою умовою успішного розумового виховання є створення розвивального середовища, яке б стимулювало пізнавальну активність дитини. Це може бути домашня бібліотека, куточок для експериментів, доступ до комп'ютера з освітніми програмами тощо.

Таким чином, розумове виховання – це не просто передача знань, а комплексний процес формування особистості, який має на меті розвиток її інтелектуального потенціалу, творчих здібностей та готовності до самостійного пізнання світу.

У Базовому компоненті дошкільної освіти України інтелектуальний розвиток дітей розглядається як важлива складова загального розвитку дитини, що охоплює формування пізнавальних процесів, таких як сприйняття, увага, пам'ять, мислення та уява. Ці процеси забезпечують здатність дитини орієнтуватися у навколишньому світі, засвоювати нову інформацію та використовувати її на практиці. Важливою є також здатність дитини

самостійно мислити, аналізувати отриману інформацію, робити висновки та виявляти інтерес до пізнання [4].

Одним із ключових напрямків інтелектуального розвитку є стимулювання допитливості та інтересу до дослідження, що забезпечується через практичну діяльність, експериментування та вирішення проблемних ситуацій. У цьому контексті особлива увага приділяється грі, яка є провідним видом діяльності для дошкільників. Через ігрову діяльність діти навчаються взаємодіяти з іншими, розвивають уяву, творче мислення, а також вчаться застосовувати знання у нових ситуаціях.

Інтелектуальний розвиток також включає формування основ навчальної діяльності, розвиток самостійності та творчої активності дітей. Діти навчаються не лише отримувати нові знання, а й використовувати їх для вирішення завдань та розвитку критичного мислення. У процесі цього розвитку важливим є створення умов для інтеграції знань, що дозволяє дітям поєднувати навчання, гру та інші види діяльності.

Базовий компонент дошкільної освіти наголошує, що інтелектуальний розвиток дитини старшого дошкільного віку – це не ізольований процес, а невід’ємна частина її загального розвитку. Він сприяє формуванню різнобічних пізнавальних здібностей, самостійності та соціальних навичок, необхідних для успішного життя в суспільстві.

Таким чином, інтелектуальний розвиток визначається як систематичний вплив дорослих на активну розумову діяльність дітей, включаючи організацію доступу до знань, їх систематизацію, стимулювання пізнавальних інтересів та розвиток інтелектуальних навичок. Розвиток інтелекту дитини має особливе значення у підготовці до школи, оскільки набуття обсягу знань, стимулювання активного мислення і самостійності, розвиток інтелектуальних вмінь і навичок є ключовими передумовами для успішного навчання в школі та майбутньої професійної діяльності.

1.2. Загальна характеристика розумової діяльності дітей старшого дошкільного віку

Інтелектуальний розвиток дитини у дошкільному віці означає рівень розвитку її розумових здібностей. Це включає не лише знання, що вона здобуває, а й її кругозір, розуміння основних закономірностей оточуючого світу. Ознаками цього розвитку є здатність до логічного мислення, обґрунтованого висловлення власних думок, адекватна поведінка, а також прояв інтересу до вивчення оточення. В. Бутенко зазначає, що в цьому віці дитина також виявляє здатність швидко та вірно розуміти інформацію, висувати власні судження, користуватися поняттями й узагальненнями, і має розвинені пізнавальні процеси, такі як відчуття, сприйняття, мислення, мовлення, пам'ять і увага [9].

Практика показує, що старші дошкільники – це маленькі дослідники. Вони не просто спостерігають за світом, а й намагаються зрозуміти, як він влаштований. Діти цього віку здатні встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки та узагальнення, що свідчить про розвиток їхнього абстрактного мислення. Л. Савченко наголошує на тому, що, важливу роль відіграє оточення: атмосфера в родині та спілкування з однолітками значно впливають на пізнавальну активність дитини. Тому дорослим варто підтримувати інтереси дитини, заохочувати її до досліджень і враховувати її індивідуальні особливості [59].

Дослідження науково-методичної літератури дозволило виокремити основні особливості інтелектуального розвитку дітей віком 5-7 років [56]:

- діти демонструють опосередковане розуміння відносин між предметами, спираючись на свій попередній досвід;
- процес упорядкування інформації ґрунтується на вдосконаленні психічних процесів;
- покращується ефективність пізнавальних процесів, таких як запам'ятовування, сприйняття та розв'язання завдань;

- розвивається здатність порівнювати оточуючу дійсність і оцінювати вказівки дорослих та однолітків;
- формується адекватна самооцінка та розумова свідомість. Цей період характеризується зростанням пізнавальної активності та інтересу до навчання;
- діти повніше оволодівають мовними навичками, включаючи звукову систему, граматичні категорії та виразні засоби;
- демонструють диференційований вибір мовних засобів залежно від ситуації та співрозмовника;
- з'являються елементи самостійності у розумово-ігровій діяльності та мотивація демонструвати свої знання й уміння;
- розвивається здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки [52].

I. Сікорський стверджує, що розумове виховання дитини починається з моменту народження, що забезпечує її розвиток як освіченої особистості з здоровим мисленням. Він визначає розумову вихованість як здатність відтворювати вивчене за першою потребою. Чіткість, виразність і темп мовлення грають важливу роль у розвитку розуму дитини. Однією з основних задач дорослого є пояснення значення та змісту слів, використовуючи міміку, жести та інтонацію [41].

Дослідження Ю. Шиш однозначно вказують на те, що розумовий розвиток старшого дошкільника проявляється у багатьох аспектах його життя. Це і те, як дитина сприймає навколишній світ, і як вона виконує різноманітні завдання, і те, як вона спілкується з іншими людьми. Наші спостереження за іграми, розмовами та рішеннями, які приймає дитина, дозволяють скласти досить повну картину її розумового розвитку [75].

1. Когнітивні процеси та операції:

Аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення, абстрагування: Основні операції мислення, що дозволяють розчленувати інформацію на складові, об'єднувати їх в цілісне уявлення, встановлювати відношення між об'єктами та виділяти загальні ознаки.

Наочне моделювання: Здатність створювати в уяві образи предметів і явищ, а також маніпулювати ними.

Просторове сприйняття: Розуміння просторових відносин між об'єктами, вміння орієнтуватися в просторі.

Розв'язання елементарних розумових задач: Здатність до логічних міркувань і пошуку рішень.

Оперативна пам'ять: Здатність утримувати в свідомості необхідну інформацію протягом певного часу і виконувати з нею ментальні операції.

Вербальна гнучкість: Здатність швидко і точно використовувати слова, формулювати думки, переключатися між різними мовними завданнями.

Символічне опосередкування: Здатність використовувати символи (слова, числа, знаки) для представлення понять і відносин між ними.

Гнучкість розумових процесів: Здатність переключатися між різними способами мислення, адаптуватися до нових умов і задач.

Логічні операції: Здатність встановлювати логічні зв'язки між поняттями, будувати умовиводи.

Система когнітивних параметрів: Широкий спектр пізнавальних процесів, що включають впізнавання, самоспостереження, виведення наслідків і перетворення інформації.

2. Творчі здібності:

Креативність: Здатність генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення, мислити оригінально.

Від самого початку взаємодії вихователя з дитиною, правильно організований освітній процес сприяє розвитку допитливості, пошукової поведінки та ранньому виявленню індивідуальних особливостей. Він сприяє розвитку логічного мислення та відкриттю природних задатків. Важливо, щоб педагог розумів, що розвиток є системним та цілісним процесом, спрямованим на функціональні, структурні та якісні зміни в особистості. Педагог повинен систематично розвивати розумові та моральні якості дитини.

У підручнику з педагогіки та психології Л. Мацко говориться про те, що успіх педагогічної діяльності безпосередньо пов'язаний з його здатністю створювати умови, що сприяють всебічному розвитку дитини дошкільного віку. Глибоке розуміння закономірностей розвитку організму, психіки та особистості дозволяє педагогу стати досвідченим фасилітатором, який підтримує природну допитливість дитини, заохочує її самостійність та допомагає їй реалізувати свій потенціал у взаємодії з навколишнім світом і людьми [42].

Несприятливе сімейне середовище, наповнене конфліктами та шкідливими звичками, може завдати значної шкоди емоційному та розумовому розвитку дошкільника.

Як зазначає у своєму дослідженні О. Пісоцький відсутність повноцінного спілкування з дорослими обмежує можливості дитини до пізнання світу та розвитку мовлення. Щоб підготувати дитину до школи, необхідно не лише забезпечити їй необхідний обсяг знань, але й створити умови для всебічного розвитку. Знайомство з простими природними явищами, такими як зміна забарвлення тварин в залежності від пори року чи адаптація до різних умов середовища, сприяє формуванню у дитини цілісного уявлення про навколишній світ [81].

По-друге, важливо формувати у дітей уявлення про події та явища, що відбуваються у суспільстві. Доречно виховувати у них гуманність та патріотизм, розповідати про важливість колективної праці і пояснювати суть взаємодопомоги. Ці знання стають основою уявлень старших дошкільників про життя у суспільстві. При розгляді конкретних систем знань важливо пояснювати центральні поняття і наводити приклади. Крім того, не лише важливо ознайомлювати дітей з інформацією, а й демонструвати власне ставлення до неї.

По-третє, потрібно навчити дитину основам грамотності, включаючи звуковий аналіз та розпізнавання букв. І. Підлипняк наголошує, щодо математичної підготовки, важливо, щоб діти оволоділи різними величинами,

навичками рахунку, уявленнями про розв'язання задач та вимірювання величин [52].

І. Любченко про мислення старших дошкільників зазначає, що розвитку інтелекту старших дошкільників важливо враховувати рівень розвитку їхніх пізнавальних психічних процесів і специфіку мислення. Коли дитина готова до навчання в школі, вона вже має навички аналізу, вміє виділяти суттєві ознаки, розрізняти схожість і відмінність, виявляти причинно-наслідкові зв'язки та робити висновки. Ключовим є те, щоб старший дошкільник розумів предмет свого навчання та усвідомлював навчальні завдання. Ці навички формуються через розвиток таких психічних процесів, як пам'ять, уява, мислення та сприймання [40].

Аналіз предметів та явищ у дітей починається зі сприймання і відчуття. Вони усвідомлюють та досліджують форму, колір, смак, розмір і запах різних предметів. Для старших дошкільників важливо розуміти причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад, вони знають, що за кольором плоду можна визначити його зрілість та придатність для споживання. Форма предмета допомагає їм розуміти його функції та можливе використання. Наприклад, діти розуміють, що колесо, будучи круглим, котиться, і тому його використовують у транспортних засобах.

У підручнику Т. Дудкевич говориться, що розвиток розумових здібностей, таких як сприйняття, пам'ять та мислення, є основою готовності дитини до шкільного навчання. Щоб успішно навчатися в школі, дитина повинна мати певні знання про навколишній світ і вміти їх застосовувати. Важливими складовими розумової готовності є здатність до аналізу, порівняння та узагальнення інформації, а також розуміння навчальних завдань. Формування цих навичок відбувається в процесі взаємодії дитини з дорослими та оточенням. Дошкільник, готовий до школи, повинен мати певні знання з природничих наук, суспільствознавства та основ грамоти [17].

Л. Савченко зазначає, що у старшому дошкільному віці формується фундамент для інтелектуальної діяльності, що визначається рівнем розвитку

розумових операцій. Здійснюється перехід до понятійного мислення. Старший дошкільник не лише використовує враження з процесу сприйняття, але й навчається аналізувати раніше засвоєні знання. На цьому етапі він може формувати образи в своїй уяві, обдумуючи завдання, не виконуючи їх фізично, що є визначальним для наочно-образного мислення. Старшому дошкільнику можна запропонувати складніші завдання, які вимагають обґрунтування рішень, відгадування загадок та розв'язання головоломок. Це сприяє поєднанню власних суджень, згадуванню раніше отриманих вражень і формулюванню висновків. Якщо дитина успішно впорається з такими завданнями, це свідчить про розвиток у неї найпростіших форм індуктивних та дедуктивних міркувань [59].

Діти віком 5-6 років уже виявляють здатність враховувати помітні особливості предметів та їх постійні властивості. Наприклад, вони можуть пояснити, чому стіл упав – через одну ніжку та його велику вагу, яка не була підтримана. Старші дошкільники також вміють виявляти причинно-наслідкові зв'язки, спостерігаючи за предметами та явищами, та аналізують власний досвід для уточнення своїх знань та підвищення їх правильного розуміння.

У процесі адаптації до навколишнього середовища та вивчення предметів і явищ, діти навчаються міркувати послідовно, уникати помилок та суперечностей. Їх мислення залишається конкретним та образним. Хоча старші дошкільники можуть уявляти те, про що їм розповідають, вони все ще мислять у термінах конкретних образів, які вже сформовані у їх свідомості. [13]

Образ-уявлення не залишається сталим у свідомості дошкільника, але є складовою діалектичної картини його пізнання. Для того, щоб засвоїти нові знання, дитині потрібно мати наочну картину явищ, яка стає фундаментом для нового розуміння. Нова інформація доповнює та розширює старі уявлення, що дозволяє усвідомити сутність предметів чи явищ. Узагальнений образ формується у свідомості дитини на основі всіх набутих знань про предмет, тому уявлення постійно змінюється разом із нашаруванням нових знань, що

розкривають глибинність предметів. Однак уявлення завжди залишається цілісним, усвідомленим та зрозумілим [20].

Отже, розумове перетворення відбувається у двох аспектах: змінюється світогляд дитини, на основі якого формується дійсний образ, та сам образ предмета чи явища. Операції з інформацією, вміння працювати з утвореним образом та його зміна сприяють розвитку просторових уявлень дитини [25].

С. Ладивір наголошує на тому, розвиток логічного мислення у дитини старшого дошкільного віку дійсно має велике значення, оскільки це навичка, яка допомагає їй засвоювати знання та вміння ефективно. Логічне мислення допомагає дитині узагальнювати, класифікувати та аналізувати інформацію, а також виявляти помилки у власних судженнях [39].

Формування основ логічного мислення важливо проводити ще до початку шкільного навчання. Словесно-логічне мислення дозволяє дитині розрізняти та встановлювати зв'язки між поняттями, аналізувати та робити висновки. Це допомагає їй краще розуміти навколишній світ, виконувати завдання та розв'язувати проблеми.

Окрім того, розвиток логічного мислення сприяє формуванню особистісних якостей, таких як самостійність та критичне мислення. Дитина навчається розрізняти правильні та неправильні рішення, що є важливим для її саморозвитку та успіху в навчанні та житті [40].

Розвиток логічного мислення в дітей є ключовим аспектом їхнього пізнавального процесу. Психологічні дослідження показують, що систематичне навчання та практика логічних прийомів можуть значно покращити результативність мислення у дітей, незалежно від їхнього початкового рівня розвитку [37].

Структура логічного мислення включає кілька компонентів, серед яких виділяються високий рівень виконання логічних операцій, самостійність у процесі мислення, гнучкість у вирішенні проблем, а також здатність встановлювати зв'язки між абстрактними концепціями і наочно-образними елементами [25].

Н. Підгорецька у своїх міркуваннях про розвиток логічного мислення у дітей акцентує на важливості активної участі дитини в усвідомленій діяльності та практичному застосуванні внутрішніх психічних процесів. За словами Ж. Піаже, розвиток мовлення сприяє розвитку логічного мислення, оскільки, висловлюючи вголос властивості предметів і явищ, дитина краще їх усвідомлює [17].

Науковці, досліджуючи прогрес у розвитку логічного мислення у старших дошкільників, підкреслює, що цей процес залежить від ускладнення та освоєння нових методів діяльності. Вона визначає педагогічні умови для розвитку мислення як «забезпечення гармонійного поєднання мотиваційних і операційних аспектів; застосування демократичного підходу в вихованні дитини; а також розвиток операцій мислення, спрямованих на порівняння, узагальнення та аналіз під час роботи з художньою літературою, організації спостережень і проведення спеціальних занять» [38].

Основою для розумового розвитку є не лише рівень та глибина інтелекту, але й його унікальність. Діти, які мають високі розумові здібності, виявляють підвищену потребу у розумовому навантаженні та нових враженнях. Це свідчить про їх велику пізнавальну активність, яка пов'язана з їх здатністю до саморегуляції [40].

Дитячий прагнення до пізнання проявляється у бажанні засвоювати нові знання. Тому важливо розглядати, яким чином можна заохочувати дітей до пошуково-дослідницької активності. Дослідницька діяльність допомагає відшукати відповіді на запитання, досягати поставлених цілей та оцінювати власні можливості. Один з ключових методів стимулювання - створення розвивального оточення, яке відповідає віковим особливостям дітей. Постійно змінюючи свою активність, діти потребують оточення, яке надихає їх до вивчення. Педагоги повинні допомагати дітям, підбираючи матеріали, що спонукають до пізнавальної діяльності. Старші дошкільники з захопленням досліджують природу, тому використання таких матеріалів, як посуд, пісок, глина, камінці, лупа, мікроскоп, настільні ваги, сушене листя, дозволяє

розширити їхні можливості та зацікавити їх у дослідженні навколишнього середовища [44].

Автор говорить про унікальний спосіб мислення дитини, який поєднує наочно-дійове та наочно-образне мислення, що спрямований на виявлення прихованих якостей і властивостей предметів, називається дитячим експериментуванням. Цей процес відбувається самостійно, без впливу дорослого. Під час експериментування дитина набуває нових знань, які змінюють її уявлення про об'єкт дослідження. Експериментування стимулює сміливість і розвиток гнучкості мислення, оскільки старший дошкільник отримує нові, неочевидні знання. Сам процес мислення розвивається не лише від незрозумілого до зрозумілого, але й у зворотному напрямку. Здатність формулювати власні припущення, дивуватися і ставити запитання є не менш важливою, ніж вміння використовувати готові схеми та засвоювати вже наявні знання [64].

Вихователь, будуючи освітній процес, повинен пам'ятати, що дитячі умовиводи завжди ґрунтуються на вже набутому досвіді. Тому важливо не тільки постійно поповнювати знання дітей, але й систематично закріплювати раніше вивчений матеріал. Кожне нове знання має стати для дитини маленьким відкриттям, яке вона зробить самостійно. Такий підхід розвиває в дошкільників аналітичні здібності та здатність до детального розгляду предметів і явищ.

Вихователь – це не тільки джерело знань, але й помічник у пізнанні світу. Він має спостерігати за дитячими дослідженнями, підтримувати їхню ініціативу і допомагати робити правильні висновки. Коли дитина висуває гіпотезу, завдання вихователя – допомогти їй перевірити її на практиці і, якщо необхідно, скорегувати. Важливо, щоб кожна помилка сприймалася дитиною як можливість для подальшого розвитку.

Вчений зазначає, розвиток пізнавальних інтересів дітей безпосередньо залежить від здатності вихователя створити сприятливі умови для навчання старших дошкільників. Це включає формування продуктивного навчального

середовища, системний підхід до організації активної пізнавальної діяльності дітей, використання нестандартних форм, засобів і методів, а також врахування індивідуальних особливостей кожного вихованця та стимулювання його ініціативи [52].

Інтелектуальна різноманітність у дітей стає видимою, навіть якщо їх розвиток відбувається на однаково високому рівні. Кожна дитина може проявляти власні розумові здібності по-своєму, тому вони можуть мати різні інтереси.

Вчені вважають, що навіть у старшому дошкільному віці діти можуть виявляти зацікавленість у математиці, біології, літературі. Проте через широкий спектр інтересів, які також швидко змінюються, неможливо однозначно передбачити професійну спрямованість майбутньої кар'єри дитини [58].

У дитини можуть бути творчі здібності, які пов'язані з уявою та допомагають їй вигадувати історії, створювати казки, розробляти ігри, малювати малюнки та знаходити оригінальні рішення для завдань. Високі показники творчих здібностей не гарантують їх успішного використання у майбутньому, але свідчать про наявність творчого потенціалу. Це може сприяти формуванню творчої особистості за наявності належного розвитку, мотивації та опанування певних вмінь та знань.

Для розвитку творчої особистості, як і для інтелектуального розвитку, важлива є прагнення до пізнання. Пізнавальна мотивація проявляється через дослідницьку та пошукову активність дитини.

Дослідницька активність дозволяє дитині краще зрозуміти світ, перетворювати невідоме на відоме, формувати сенсорні та перцептивні еталони, які визначають її первинні уявлення про навколишнє середовище. У творчості дослідницька та пошукова активність виявляється у самостійному ставленні перед собою запитань про нове та незрозуміле. Проблемне мислення проявляється у відкритості старшого дошкільника до нових ідей, пошуку

суперечностей та невідповідностей, що дозволяє йому переходити на більш високий рівень розвитку творчих здібностей.

1.2. Педагогічні можливості гри у розвитку інтелекту дошкільників

Термін «гра» спочатку використовувався Ф. Фребелем і М. Монтесорі для опису спеціально створених або адаптованих ігор для навчальних цілей. Однак у них були відмінні погляди на те, як використовувати гру. Ф. Фребель вважав, що гра повинна дотримуватися певних правил, тоді як М. Монтесорі акцентувала увагу на важливості засвоєння знань під час гри, дозволяючи дитині самостійно визначати, як використовувати навчальний матеріал [16].

Ф. Блехер визначає гру як активну діяльність, яка моделює досліджувані системи, явища та процеси шляхом імітації. За його словами, основна відмінність гри полягає в тому, що її об'єктом є сама людська діяльність. У грі головним видом діяльності є навчальна, яка змішується з ігровою діяльністю та набуває рис спільної навчально-ігрової активності [56].

І. Сікорський розглядає різні групи ігор, які сприяють розвитку розумових здібностей. Серед них виділяються ігри з наочними предметами (наприклад, кольорові об'єкти, скляні кільця, різнокольорові кульки), ігри, пов'язані з повсякденним життям, які допомагають формувати самосвідомість дитини, а також ігри, що сприяють закріпленню навичок і відтворенню власних вражень. Він наголошує, що розвиток розумових здібностей залежить не лише від ігор, а й від їх різноманітності та здатності дитини до самостійності. У своїй роботі вчений також виділяє певні предмети, що сприяють розумовому розвитку, об'єднавши їх у колекцію, яку він умовно називає «колекцією об'єктів для розумового розвитку». Важливо регулярно поповнювати цю колекцію новими об'єктами, враховуючи вік і потреби дитини [36].

Ф. Фребель розробив систему ігор, що включала різноманітні іграшки та матеріали, такі як м'ячі, кубики, циліндри та інші, які використовувалися послідовно з поступовим ускладненням завдань і ігрових дій. Більшість ігор супроводжувалися віршами та піснями, написаними самим Ф. Фребелем і його учнями. Він також створив посібник із детальним описом ігор, ілюстрований матеріалом, що наочно демонстрував послідовність ігрових дій, а також містив текст та ноти для пісень і віршів. Проте жорсткий регламент дій дитини, відсутність творчого підходу під час гри та акцент на засвоєнні знань викликали багато критики та стали причиною практичних зауважень відомих педагогів [80].

Інша система навчальних ігор, створена М. Монтесорі, отримала різноманітні відгуки. Вона також підкреслювала важливість того, щоб гра була не лише розважальною, але й пізнавальною. Головна мета полягала у тому, щоб навчити дитину, оскільки без цього гра втрачає своє значення та не впливає на розвиток дитини. Для своїх ігор Монтесорі розробила матеріали таким чином, щоб дитина могла самостійно коригувати свої помилки, розвивати волю та терплячість, підвищувати рівень спостережливості та дисципліни, а також здобувати знання через активну діяльність.

Ключовим аспектом розвитку старших дошкільників є застосування основних психолого-педагогічних концепцій навчання педагогами. Пізнавальна активність дітей цього віку має свої особливості, і їх врахування дозволяє вихователям більш ефективно організовувати процес ознайомлення дітей із навколишнім світом. Саме в старшому дошкільному віці ці процеси досягають оптимального рівня розвитку. Активна участь дитини є важливою умовою успішної пізнавальної діяльності [16].

Серед науковців, які вивчають логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку, важливо відзначити і С. Чупахіну. Вона аналізує закономірності формування логічного мислення та підкреслює значення навчання дітей операціям з логічною «картиною світу». Чупахіна акцентує увагу на тому, що завершення дошкільного періоду є часом, коли діти

оволодівають навичками систематизації, упорядкування та встановлення послідовностей [73].

Дослідниця у своїй статті виділяє такі особливості гри для дітей старшого дошкільного віку: гра виступає як провідна та найбільш доступна форма діяльності для цієї вікової групи; вона сприяє формуванню особистості дитини, зокрема морально-вольових якостей, оскільки всі психологічні новоутворення розпочинаються з гри; гра сприяє розумовому розвитку старших дошкільників, оскільки під час неї вдосконалюються психічні процеси [22]. Розвивальна гра сприяє соціалізації, становленню та саморозвитку, і є передумовою для виникнення нових видів діяльності, таких як трудова, естетична та навчальна.

М. Замелюк та інші зосереджують увагу на тому, що для старших дітей важливе не лише виконання дій, але й як ці дії виконуються, що вимагає правдивості гри. Одночасно існує таке явище, коли діти виконують певні дії у вигляді уявних ситуацій («уявіть, що ви снідаєте»). Чим більш реалістичні дії в грі, тим краще діти засвоюють знання. Поступово, розширюючи свій досвід, у дітей виникають інші очікування від ігор. Вимога до життєвої точності також розповсюджується на іграшки, які повинні мати ряд важливих деталей [21].

Саме тому дітям старшого дошкільного віку потрібні матеріали, з яких вони можуть створювати власні іграшки, використовуючи свою уяву. Наприклад, старші дошкільники прагнуть навчитися виготовляти човники або літаки з паперу, оскільки активно використовують ці іграшки під час гри і бажають бути самостійними. Вони чітко розрізняють поняття «мені зробили», «я сам зробив» та «мене навчили» [14].

Дітей старшого віку дуже цікавить сам процес гри, який є активною діяльністю, що викликає інтерес до виконання навчальних завдань. Старші дошкільники стають більш активними і отримують задоволення від гри. Особливістю ігор для цього віку є необхідність встановлення складних взаємин між учасниками. Кожна дитина виконує певну роль у конкретній ігровій ситуації, інсценізуючи уявний образ і переживаючи його успіхи та

невдачі. Гра робить заняття більш захопливими та емоційними, створюючи всі умови для глибшого засвоєння знань, навичок і вмінь, а також сприяє підвищенню уваги дітей.

На думку Н. Ключко без ключових структурних елементів гра може втратити свою специфіку та не досягти основної мети навчання. Це свідчить про те, що всі ці елементи взаємопов'язані, тому перед вихователем постає важливе завдання. Педагог має ретельно спланувати кожен етап гри: чітко сформулювати дидактичні та ігрові цілі, коректно структурувати ігрові дії та правила, а також передбачити кінцеві результати [27].

Не доцільно примушувати старших дошкільників брати участь у грі; діти повинні самостійно виявляти зацікавленість і бажання приєднатися. Важливо, щоб діти розуміли сенс і значення гри, а також її правила та ідею кожної ігрової ролі. Ігрові дії мають відповідати реальним ситуаціям, щоб основний зміст гри міг бути застосований у повсякденному житті. Гра повинна дотримуватися загальноприйнятих норм моралі, базуючись на гуманізмі та загальнолюдських цінностях, і не повинна принижувати гідність учасників, навіть у разі поразки [23].

Дослідники пропонують різні класифікації навчальних ігор. Наприклад, О. Савченко виділяє такі типи ігор: ігри з сюжетно-рольовими елементами, ігри-вправи, ігри-конструювання, ігри-драматизації. За її думкою, дидактичні ігри повинні використовувати лише словесну форму та поєднувати слово з активністю дитини.

А. Усова пропонує свою власну класифікацію ігор, розділяючи їх на наступні категорії:

Ігри-подорожі: спрямовані на показ особливостей навколишнього світу та допомагають долати перешкоди.

Ігри-доручення: є коротшими за часом та полягають у виконанні дій з предметами або іграшками за словесними інструкціями.

Ігри-передбачення: сприяють розвитку уяви, де діти вчаться слухати та розуміти один одного.

Ігри-загадки: спрямовані на перевірку кмітливості дитини та використання набутих знань. Вони стимулюють мислення, розвивають навички слухання, концентрації та міркування [69].

Дітям старшого дошкільного віку можна пропонувати ігри, що сприяють розвитку моторики, наприклад, гру з кульками або ігри в більярд чи боулінг. Це сприяє розвитку дрібної моторики, координації рухів передпліччя, кисті та пальців, а також зорового контролю. Такі ігри спонукають дітей до обережності, терплячості, наполегливості та розвивають їхню кмітливість, а також вміння орієнтуватися в просторі. Вони особливо важливі перед переходом до школи, оскільки допомагають готувати руку дошкільника до письма.

Г. Капакуц говорить, що графічні настільні ігри використовують зображення предметів, що дозволяє дитині конкретизувати свої уявлення про навколишній світ, утворювати комплексні знання та систематизувати їх. Ці ігри сприяють розвитку розумових процесів, просторової орієнтації, кмітливості та уваги, а також формують організаційні навички. Для дітей особливо привабливі графічні настільні ігри, які базуються на зображеннях, що парно підбираються за схожістю [23].

Дітям старшого віку можна пропонувати знаходити пари серед картинок, використовуючи більш складні критерії, такі як форма, розмір, колір або просторове розташування. У грі «лото» діти повинні співставляти маленькі картки з великими, що ідентичні за зображенням. Тематика для лото може бути різноманітною, включаючи геометричні фігури, овочі, фрукти, іграшки, а також персонажів мультфільмів та казок.

Для дошкільників старшого віку складання повноцінної картинки з окремих частин може бути складним процесом, що вимагає уяви та усвідомлення. Щоб полегшити це завдання, можна використовувати матеріали, які дитина вже знає, такі як знайомі сюжети або наочність. Це дозволить демонструвати картинку-зразок і поступово доповнювати її новими частинами. **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**

За А. Усовою словесні ігри є одними з найскладніших серед усіх видів ігор, і для старших дошкільників вони потребують значних зусиль. У таких іграх дитина повинна використовувати свою уяву та мислення без опори на предмети або дії з ними. Цей процес сприяє розвитку інтелекту, оскільки дитина працює з новими ситуаціями та зв'язками, які вихователь пропонує їй вперше [69].

Розвиток мислення у старших дошкільників залежить від їхнього зростання життєвого досвіду та успіхів у оволодінні мовленням. Важливо створювати умови для формування мислення, спрямованого на усвідомлення та творче ставлення до оточуючої реальності. Логічне мислення нерозривно пов'язане з рівнем сприйняття світу, уваги, пам'яті, мислення та волі.

Ігри сприяють розвитку логічного мислення. Вихователь повинен навчати дітей вміло застосовувати розумові операції, такі як аналіз, синтез, абстрагування тощо. Також важливо допомагати дітям засвоювати базові поняття, формулювати судження та уміти підсумовувати, а також вчити їх дотримуватися елементарних правил логіки.

У педагогіці існують чотири якісні етапи розвитку логічного мислення:

1. Зацікавленість – це початковий етап мислення, коли дитина стикається з новим предметом або питанням.
2. Допитливість – це бажання знати більше, відповідати на запитання, розширювати свої знання.
3. Пізнавальне мислення – це активність, під час якої дитина намагається самостійно вирішити проблему або зрозуміти сутність питання.
4. Теоретичне мислення – це не лише засвоєння знань, але й їхнє застосування в реальній ситуації. Це етап, коли у дитини формуються наукові погляди, переконання та стійкий світогляд.

За Е. Бадо при виборі ігор важливо об'єднувати два ключових елементи: навчальний та ігровий. Під час створення ігрової ситуації, яка відповідає програмі, вихователь має чітко планувати дії дітей та направляти їх на досягнення поставлених цілей. Коли мета визначена, вихователь розробляє

ігровий сценарій, описуючи ігрові дії. Саме цей сценарій, що зацікавлює дітей у гру, є основою ігрової ситуації. Зацікавленість виникає через ігровий сценарій, а з нею – активність [3].

Отже, розвиваючі ігри – це не просто розвага, а потужний інструмент навчання. Вони допомагають зробити навчальний процес цікавим і захоплюючим для дошкільників. Завдяки іграм діти з більшим бажанням засвоюють нові знання, розвивають увагу, пам'ять і мислення. Ігри створюють позитивний емоційний фон, що сприяє ефективному навчанню. Різноманітність ігрових завдань підтримує стійкий інтерес дітей до пізнання.

Висновки до першого розділу

Після проведення теоретичного аналізу наукової літератури виявлено, що проблема розвитку мислення та впливу дидактичних ігор на дітей старшого дошкільного віку була детально досліджена й розроблена такими вченими, як Ж. Піаже, І. Сікорський, М. Монтесорі, Ф. Блехер, Ф. Фребель та багатьма іншими.

У ході роботи розглянуто теоретико-методичні аспекти формування інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку засобами дидактичних ігор. Проведено дослідження щодо виявлення рівня розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО.

У Базовому компоненті дошкільної освіти України інтелектуальний розвиток дітей розглядається як важлива складова загального розвитку дитини, що охоплює формування пізнавальних процесів, таких як сприйняття, увага, пам'ять, мислення та уява. Ці процеси забезпечують здатність дитини орієнтуватися у навколишньому світі, засвоювати нову інформацію та використовувати її на практиці. Тобто сприяє формуванню різнобічних пізнавальних здібностей, самостійності та соціальних навичок, необхідних для успішного життя в суспільстві [4].

Інтелектуальний розвиток дитини визначається рівнем розвитку її мислення: умінням аргументувати власні думки, виявляти цікавість до оточуючого середовища, швидко і правильно розуміти інформацію, будувати власні судження та користуватися поняттями й узагальненнями.

Дитинство – це період, коли всі аспекти розвитку дитини, якісні й кількісні, активно розвиваються. Старші дошкільники підготовлюються до школи, тому розвиток їхнього інтелекту стає одним із найзначущих завдань для батьків та вихователів.

Інтелектуальний розвиток у дітей старшого дошкільного віку є складним і комплексним явищем, яке передбачає формування пізнавальних процесів, таких як сприйняття, мислення, пам'ять, увага та уява. Ці процеси допомагають дитині орієнтуватися в навколишньому світі та в самій собі, а також регулювати її діяльність.

Одна з найбільш популярних форм навчальної діяльності – це розвивальні ігри, що допомагають старшому дошкільнику засвоювати нову інформацію. Щороку вони стають ще більш популярними. Незважаючи на швидкі темпи розвитку пізнавальних процесів у дошкільників, ігрова діяльність залишається провідною.

Після аналізу впливу дидактичних ігор на розвиток розуму дитини, ми приходимо до висновку, що вони не лише сприяють покращенню самопочуття старшого дошкільника та розвитку його психічних процесів, але й принесенню задоволення та стимулюванню інтересу. За допомогою цих ігор діти можуть без втоми досліджувати світ.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ РОЗВИВАЛЬНИХ ІГОР ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Визначення вихідного рівня інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку

Розвиток дітей старшого дошкільного віку – це пріоритетне завдання дошкільної освіти. Оскільки гра є основним видом діяльності для дошкільнят, то саме через гру можна ефективно розвивати їхні пізнавальні здібності. Тому виникає потреба в розробці спеціальних ігрових методик [1].

Інноваційні ігрові методики дозволяють зробити навчальний процес для дошкільнят цікавим та ефективним. Використовуючи спеціальні предмети та матеріали, педагоги стимулюють всебічний розвиток дітей з урахуванням їхніх вікових особливостей [22].

Дослідження впливу розвивальних ігор на інтелектуальний розвиток дітей старшого дошкільного віку проводили на базі дошкільних навчальних закладів № 37 «Казка» та № 59 «Білочка». У дослідженні брали участь дві групи (40 дітей) старшого дошкільного віку. Експериментальна група – ЗДО № 37 та контрольна група ЗДО № 59 м. Чернігова.

Метою педагогічного експерименту було з'ясувати рівень інтелектуального розвитку у дітей старшої групи.

Відповідно до зазначеної вище мети педагогічного експерименту, були сформульовані такі завдання:

1. Визначити та охарактеризувати рівні інтелектуального розвитку з метою якісної оцінки стану когнітивного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

2. Обрати діагностичні інструменти для перевірки та оцінки рівня інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку.

3. Провести контрольний етап дослідження, проаналізувавши отриманні результати та зробивши відповідні висновки.

Для проведення дослідження було застосовано комплекс методів.

Теоретична частина включала аналіз наукових праць з питань інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку.

Емпірична частина передбачала використання таких методів, як спостереження за дітьми та проведення з ними бесід для визначення рівня розвитку їхніх інтелектуальних здібностей.

Дослідження інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами розвивальних ігор здійснювалось у три етапи:

1. Констатувальний етап дослідження – I семестр 2023/2024 н.р.
2. Формувальний етап дослідження – II семестр 2024 р.
3. Контрольний етап дослідження – I семестр 2024/2025 н.р.

На початковому етапі дослідження було використано діагностичні завдання для оцінки початкового рівня інтелектуальних здібностей дітей []. Під час формувального етапу розроблено та проведено цикл розвиваючих ігор, а також було забезпечено необхідні педагогічні умови для стимуляції інтелектуального розвитку. На заключному етапі вважали за необхідне повторно провести діагностику, щоб порівняти результати та оцінити ефективність експериментальної роботи.

Критерій ознака, на основі якої здійснюється оцінка, що використовується для перевірки й оцінювання. У теоретичному пізнанні критерій слугує як показником істинності так і хибності твердження [60]. Критерії є основою для оцінювання діяльності, оскільки виступають конкретними орієнтирами. Американські психологи зазначають, що при оцінюванні своїх дій людина зазвичай порівнює їх з певним критерієм, який може бути попереднім досвідом її досягнень. Якщо для порівняння використовується власний досвід, йдеться про автономні критерії. Коли ж результати співставляють із досягненнями інших людей, це називають критеріями соціального порівняння.

Водночас критерії слід розуміти більш широко. По-перше, в процесі оцінювання відбувається не лише порівняння, але й формулювання суджень, припущень, а також постановка нових завдань. По-друге, критеріями можуть бути не лише зразки власного або чужого досвіду, але й інші зразки різного походження. Оцінювальна діяльність неможлива без критеріїв, адже без них оцінка не набуває для дитини значущості та не може стати джерелом внутрішньої мотивації.

Отже, «критерій» – це об'єктивна ознака, на основі якої здійснюється порівняльна оцінка або класифікація досліджуваних процесів. Багато педагогів та науковців, що вивчають питання розвитку розумових та пізнавальних здібностей дітей дошкільного віку визначали свої критерії для оцінки інтелектуального рівня.

В. Суржанська пропонує детальну класифікацію рівнів розвитку розумової активності дошкільнят. За її дослідженнями, такі якості як інтерес до пізнання, здатність до самостійних дій, оригінальність мислення та інші є визначальними для визначення рівня розвитку дитини. Авторка виділяє чотири основні рівні: від простого наслідування до творчого самовираження [65].

За класифікацією І. Підлипняка, дошкільнята можуть мати різні рівні розвитку пізнавальної активності. Діти з високим рівнем проявляють живий інтерес до нового, активно досліджують навколишній світ, виявляють ініціативу та здатні аналізувати різні ситуації. Діти із середнім рівнем менш активні в пізнавальній діяльності, їм бракує стійкого інтересу та ініціативи. Дошкільнята з низьким рівнем пасивні, їм не цікаво досліджувати світ, вони відчують нудьгу і байдужість до пізнавальних завдань [53].

За думкою науковців, сформованість пізнавальної активності дитини характеризується такими показниками: зосередженість на навчальному матеріалі, живий інтерес до навколишнього світу, прагнення до виконання складних завдань, здатність до самостійного вибору способів дій, активне спілкування з дорослими та емоційна залученість у пізнавальну діяльність.

Базуючись на роботи вищезазначених науковців та результати їх досліджень вважаємо за необхідне виділити такі критерії сформованості інтелекту у дітей старшого дошкільного віку:

- когнітивний критерій;
- емоційний критерій;
- діяльнісний критерій.

Усі названі критерії тісно пов'язані між собою і утворюють єдину систему, що дозволяє оцінити рівень інтелектуального розвитку дитини на різних етапах. Три рівні розвитку – початковий, середній і високий – відрізняються за ступенем прояву цих критеріїв. Такий підхід дає можливість відстежувати динаміку розвитку розумових здібностей дитини (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Критерії та рівні інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку

Критерій	Рівень	Характеристика
Когнітивний	Початковий	Низький рівень розвитку мислення, що виражається у неспроможності виділення спільних ознак у предметів чи явищ; дитині важко віднести предмет до певної категорії чи групи. Мають труднощі з отримуванням інформації в пам'яті та швидко забувають. Зосереджують увагу тільки на вимогу вихователя і відволікаються за наявності інших подразників.
	Середній	Проявляють початкові навички логічного мислення, здатні порівнювати предмети, знаходити спільні риси та класифікувати їх. Зберігають та відтворюють інформацію, але їхня пам'ять все ще має обмеження; запам'ятовують невелику кількість фактів або

		<p>деталей, якщо інформація є логічною або емоційно значущою.</p> <p>Зосереджуються на завданнях на більш тривалий час, але іноді все ще відволікаються, особливо на нові або яскраві стимули.</p>
	Достатній	<p>Можуть аналізувати ситуації, проводять прості аналогії та використовують просту логіку для вирішення задач.</p> <p>Зберігають та відтворюють більший обсяг інформації, у тому числі факти, правила тощо</p> <p>Можуть зосереджуватися протягом тривалого часу без відволікань.</p> <p>Здатні залишатися уважними навіть у присутності різноманітних стимулів.</p>
Емоційний	Початковий	<p>Емоційний фон загалом залишається нейтральним, що свідчить про відсутність яскравих позитивних або негативних емоцій у дітей під час діяльності. У такій атмосфері діти можуть бути зосередженими на виконанні завдань, але не проявляють особливого ентузіазму чи зацікавленості.</p>
	Середній	<p>Виявляють позитивні емоції, такі як радість, захоплення або цікавість, коли вони займаються різними видами розумової діяльності. Водночас, коли завдання їм не цікаве то не емоційна реакція буде нейтральною.</p>
	Достатній	<p>Демонструють свої емоції, зокрема, виявляють яскраве задоволення та радість під час вивчення нового. Активно реагують на нові враження, що свідчить про їхній інтерес до дослідження навколишнього світу.</p>
Діяльнісний	Початковий	<p>Не починають діяльність без підтримки, оскільки їм необхідно мати певний орієнтир для виконання завдання. Потребують наявності</p>

		зразка чи прикладу, щоб зрозуміти, як саме виконати діяльність.
	Середній	Виконують завдання лише за умов наявності додаткового стимулювання. Намагаються подолати труднощі, проте в разі невдачі можуть відступити. Крім того, схильні підкорятися ініціативі інших.
	Достатній	Проявляють ініціативу у спілкуванні як з однолітками, так і з дорослими, завжди демонструючи активність. Самостійно ініціюють різні види діяльності, а також досліджують предмети чи явища навколишнього світу.

Загалом когнітивний (розумовий), емоційний і діяльнісний критерії відіграють важливу роль у оцінці рівня інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку, адже вони допомагають комплексно зрозуміти, як діти засвоюють нові знання і навички, реагують на навколишній світ і взаємодіють з ним.

Когнітивний (розумовий) критерій: критерій свідчить про рівень розвитку пізнавальних процесів, таких як увага, пам'ять, мислення і спостережливість. Діти, які демонструють високі результати за цим критерієм, зазвичай виявляють здатність до аналізу, узагальнення інформації, активного дослідження навколишнього світу та рішення задач. Вони можуть легко засвоювати нову інформацію та застосовувати її на практиці.

Емоційний критерій: відображає, як діти реагують на різні ситуації емоційно. Діти з позитивним емоційним фоном демонструють зацікавленість, радість і задоволення під час навчання, що сприяє кращому засвоєнню знань. Негативні емоції або нейтральність можуть свідчити про відсутність інтересу або мотивації, що може ускладнити їхній навчальний процес.

Діяльнісний критерій: оцінює, наскільки активно діти беруть участь у різних видах діяльності, а також їхню ініціативність і здатність до самостійної

роботи. Діти, які проявляють активність у навчанні, ініціюють нові ідеї та проекти, мають більше шансів на успіх у майбутньому. Низька діяльність або потреба в зовнішній підтримці можуть свідчити про невпевненість у своїх силах чи недостатній розвиток навичок.

Разом ці критерії забезпечують комплексну оцінку інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку, що допомагає вихователям і батькам зрозуміти, які аспекти потребують уваги та підтримки для подальшого розвитку.

З метою діагностики рівня інтелектуального розвитку було застосовано такі методики: аналіз сюжетних картинок шляхом складання оповідань, оцінку творчих здібностей за допомогою завдання «Домальовування фігур» (О. Дьяченко), перевірку логічного мислення в завданнях «Знайди зайве» та «Поділи на групи», а також аналіз здатності до абстрактного мислення за допомогою інтерпретації картин (див. додаток А,Б).

1. «Складання оповідання з сюжетної картинки»

Мета: оцінити вміння дитини послідовно викладати події, звертати увагу на деталі та будувати логічні зв'язки..

Інструкція для дитини: «Розповідай, що було спочатку, а що потім. Опиши детально, що роблять герої картинки».

Оцінка результатів:

0 балів – відсутність мовленнєвої реакції на завдання.

1 бал – значні труднощі у формулюванні зв'язного висловлювання, переважання односкладних речень, лексичні заміни, порушення логіки викладу

2 бали – зв'язне висловлювання, але з обмеженим обсягом та різноманітністю лексики, деякі порушення граматичних конструкцій.

3 бали – розгорнуте, логічно побудоване висловлювання з використанням різноманітних лексичних засобів, правильним синтаксисом.

2. «Домальовування фігур» (за методикою О. Дьяченко);

Мета: оцінити рівень розвитку уяви та творчого мислення.

Дитині пропонується серія абстрактних фігур, які необхідно доповнити до повноцінного зображення. Оцінюється кількість оригінальних образів, рівень деталізації малюнків та загальна креативність дитини. Розроблено два рівнозначні комплекти таких фігурок; другий комплект слугує для контрольного етапу експерименту.

Інструкція для дітей: «Подивись на цю фігурку. Уяви, що вона може перетворитися на що завгодно! Домалюй її так, щоб вийшла цікава картинка».

Інструкція для вихователя: Створити атмосферу творчості. Запропонувати дитині пофантазувати і перетворити абстрактну фігуру на щось цікаве. Підтримати будь-які ідеї дитини. Спостерігати за процесом малювання, звертати увагу на труднощі, які виникають у дитини.

Для оцінки виконання завдання підраховується коефіцієнт оригінальності: кількість неповторних зображень. Одноманітними вважаються зображення, де фігура для домальовування трансформується в один і той же елемент. Наприклад, якщо і квадрат, і трикутник перетворюються на телевізор, це вважається повторенням, і такі зображення не зараховуються дитині.

Кількісний аналіз:

0 балів – Дитина не намагалася виконати завдання або малювала безладно.

1 бал – Дитина придумала кілька нових образів..

2 бали – Дитина проявила активну фантазію і придумала багато різних образів.

3 бали – Дитина справжній художник! Вона створила дуже багато цікавих і оригінальних малюнків.

Якісний аналіз:

0 балів – Дитина не малювала.

1 бал – Малюнки дуже прості і не схожі на нічого конкретного. Іноді ці діти можуть створити простий предметний малюнок, використовуючи задану фігурку, але ці малюнки, як правило, є примітивними та шаблонними.

2 бали – Малюнки є, але вони схематичні і повторюються.

3 бали – Малюнки детальні, цікаві і різноманітні. Зазначена фігурка зазвичай є центральним елементом малюнка.

3. «Знайди зайве»

Мета: оцінити рівень розвитку логічних операцій класифікації та узагальнення..

Інструкція для дитини: «Подивися на картку та скажи, яка фігура не підходить до інших і чому?»

Інструкція для вихователя: Дитині пропонують серію завдань, в яких необхідно виявити зайву фігуру на основі заданої ознаки (форма, колір). Після кожного завдання дитина повинна пояснити свій вибір.

Оцінка результатів:

0 балів – дитина навіть не почала виконувати завдання;

1 бал – дитина формує відповіді наосліп, вгадує;

2 бали – дитина виконала завдання з декількома помилками;

3 бали – дитина безпомилково виконала завдання та обґрунтувала свій вибір.

4. «Поділи на групи»

Мета: Перевірити, чи дитина вміє групувати предмети за спільними ознаками.

Інструкція для дітей: «Розклади ці картинки на групи. Назви кожен предмет окремо та групу одним словом».

Інструкція для вихователя: Дитині дають різні картинки і просять розкласти їх на купки. Потім дитина повинна назвати кожен купку одним словом.

Оцінка результатів:

0 балів – дитина не виконує завдання.

1 бал – дитина розкладає картинки випадково.

2 бали – дитина майже правильно розкладає картинки, але може помилитися 1-2 рази.

3 бали – дитина правильно розкладає картинки і пояснює, чому вона так зробила.

5. «Інтерпретація картин із прихованим змістом»

Мета: Оцінити рівень розвитку образного мислення, здатності до аналізу та синтезу інформації, а також розуміння невербальних засобів комунікації.

Інструкція для дитини: «Подивися на картинку і розкажи, що сталося».

Інструкція для вихователя: Дитині пропонують серію сюжетних малюнків з прихованим змістом. Завдання дитини - проаналізувати деталі зображення, зрозуміти емоції персонажів та висунути гіпотези щодо подій, що відбуваються.

Аналіз результатів:

0 балів: Дитина навіть не почала дивитися на картинку.

1 бал: Дитина розповідає тільки про те, що бачить, але не розуміє, що хотів сказати художник.

2 бали: Дитині важко зрозуміти картинку, але з невеликою підказкою вона справляється.

3 бали: Дитина розуміє, про що ця картинка. Може бути кілька питань, але загальний сенс їй зрозумілий.

Після проведення всіх діагностичних завдань ми підсумували загальну кількість балів, набраних кожною дитиною. На основі аналізу рівнів компонентів розумового розвитку (достатній, середній, початковий), що охоплюють кожне завдання, було виявлено різні тенденції щодо інтеграції кожного з цих компонентів. Виходячи з отриманих кількісних показників, ми провели узагальнення типів розвитку.

Початковий рівень розумового розвитку виявляється у 0-40% успішно виконаних завдань. Діти з таким рівнем часто байдужі до поставлених завдань та їх результатів, цікавляться лише зовнішньою стороною діяльності. Вони схильні до конкретних дій, уникають допомоги дорослих і можуть пасивно реагувати на труднощі.

Діти із середнім рівнем розумового розвитку (41-79% виконаних завдань) виконують завдання формально, без особливих зусиль. Їм важко запам'ятовувати інформацію та працювати зі словами. При виконанні практичних завдань вони також дотримуються формальних правил, але можуть зіштовхуватися з труднощами. Водночас, вони здатні об'єктивно оцінити свої результати

Діти з достатнім рівнем розумового розвитку (80-100% виконаних завдань) демонструють гнучкий підхід до виконання різних завдань. Вони зацікавлені у навчанні, вміють оцінювати свої результати та пристосовуватися до різних умов.

Зазначені діагностичні завдання можуть допомогти у нашому дослідженні визначити рівень інтелектуального розвитку за когнітивним та частково діяльнісним критерієм.

Для того щоб охопити емоційний критерій та повністю розкрити діяльнісний нами було розроблене та проведене невеличке опитування дітей (Додаток), щодо того які емоції вони відчувають, коли вчаться новому чи подобається їм дізнаватись щось нове, тощо. Зважаючи на вік дітей, питання були побудовані так, щоб відповідь була однозначною (так або ні) для полегшення інтерпретації результатів. В опитувальнику 12 питань. Ціна кожного питання 1 бал. 6 питань – емоційний критерій, 6 балів діяльнісний критерій. Рівні за критеріями вираховували наступним чином: 0-2 бали – початковий рівень; 3-4 бали – середній рівень; 5-6 балів – достатній рівень.

Першим питанням було «Чи подобається тобі вчитися новим речам?». За рахунок цього питання ми отримали інформацію про бажання дитини до навчання, її мотивацію до пізнання та пізнавальну активність, що є важливими аспектами інтелектуального розвитку. Якщо дитина позитивно реагує на навчання і проявляє інтерес до нового, це свідчить про високий рівень допитливості, бажання відкривати нові знання та розвивати свої когнітивні здібності. Натомість негативна або нейтральна відповідь може вказувати на

відсутність інтересу до пізнання, що може бути ознакою нижчого рівня мотивації або труднощів у навчальному процесі.

Крім того було поставлено питання щодо того чи відчуває дитина радість коли грається у розвивальні ігри з друзями. Тут ми можемо дізнатись про емоційний розвиток дитини та соціальні взаємодії, що також є важливими для розвитку розумових здібностей. Позитивна відповідь може свідчити про здатність дитини отримувати задоволення від спілкування, емоційну відкритість і комфорт у соціальній взаємодії, що сприяє розвитку соціальних навичок і співпраці. Негативна або нейтральна відповідь може вказувати на труднощі у соціалізації, можливі емоційні бар'єри чи невпевненість у групових іграх, що також впливає на загальний розвиток дошкільника.

Запитуючи дитину: «Чи запитуєш ти допомоги, коли не знаєш, як зробити завдання?» можна отримати важливу інформацію про її діяльну активність та здатність до саморегуляції. Позитивна відповідь вказуватиме на здатність дитини визнавати свої труднощі та шукати підтримки, що свідчить про її відкритість до навчання і здатність вирішувати проблеми. Відмова від звернення за допомогою може свідчити про низький рівень самостійності, невпевненість або страх зробити помилку, що може впливати на її інтелектуальний розвиток та навчальні досягнення.

Питання «Чи маєш ти улюблені види навчальної діяльності, які хочеш спробувати?» допоможе отримати уявлення про пізнавальні інтереси дошкільника, його мотивацію до навчання. Позитивна відповідь свідчить про наявність інтересу до певних видів діяльності, що може бути показником внутрішньої мотивації та творчого підходу до навчання. Якщо дитина не має таких уподобань, це може вказувати на те, що вона ще не сформувала чітких навчальних інтересів або їй бракує досвіду в різноманітних освітніх діяльностях.

Поставивши наступне питання: "Чи відчуваєш ти страх, коли опиняєшся в новій ситуації?", можна дізнатися про емоційну стійкість дитини дошкільного віку та її адаптаційні здібності. Якщо дитина відповідає

позитивно, це може свідчити про наявність тривожності або страху перед новим, що може впливати на її готовність брати участь у нових навчальних або соціальних ситуаціях. Негативна відповідь може свідчити про більшу емоційну впевненість та здатність адаптуватися до нових умов.

Запитання «Чи можеш ти самостійно придумати гру?» дозволяє оцінити творчі здібності дитини та рівень її самостійності в організації ігрової діяльності. Якщо дитина відповідає "так", це може свідчити про її здатність до креативного мислення, ініціативу та вміння самостійно організовувати своє дозвілля. Відповідь «ні» може вказувати на потребу в керівництві або зразках для організації ігор.

Одним із запитань було «Чи допомагаєш ти вихователю під час підготовки до заняття?». За допомогою його ми можемо оцінити ініціативність і співпрацю дитини з дорослими. Якщо дитина відповідає "так", це може свідчити про її активність, бажання брати участь у спільних завданнях та допомагати. Відповідь «ні» може означати або відсутність ініціативи, або ж просто пасивну участь у підготовці до занять.

Отримані під час констатувального експерименту дані, зокрема результати діагностичних завдань та опитувальників, були статистично оброблені та оформлені у вигляді таблиць і графіків.

Як можемо бачити із даних, показаних у таблиці дошкільники старшої групи мають початковий та середній рівень інтелектуального розвитку. В той же час варто звернути увагу на розбіжність даних по критеріям.

Таблиця 2.2.

Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі педагогічного експерименту (експериментальна група)

Рівні інтелектуального розвитку						
Рівні Критерії	початковий		середній		достатній	
	кількість дітей	%	кількість дітей	%	кількість дітей	%

Когнітивний	1	5%	19	95%	-	-
Емоційний	15	75%	5	25%	-	-
Діяльнісний	17	85%	3	15%	-	-
Середнє значення		55%		45%		0%

Зокрема за когнітивним критерієм 95% дітей мають середній рівень інтелектуального розвитку в той же час як за двома іншими критеріями спостерігається кардинально інше тенденція. 75% дошкільників мають початковий рівень інтелектуального розвитку за емоційним критерієм та 85% за діяльнісним.

Такі дані можна пояснити тим, що можливо діти мають достатньо непоганий рівень уваги, швидкості мислення та пам'ять, але їм не вистачає мотивації до пізнання, бажання опанувати нову інформацію, шукати її, досліджуючи тим самим навколишній світ.

Дані свідчать про непоганий розвиток розумових здібностей у дітей, але значні прогалини в емоційному залученні та самостійності в діяльності. Це може означати, що діти добре засвоюють знання, але їм бракує емоційної мотивації та самостійності для ефективної діяльності. Така картина може вимагати додаткової уваги до розвитку емоційної сфери та навичок самостійної діяльності.

Загалом, як можемо бачити з графіку, жодна дитина не має достатнього рівня розвитку інтелектуальних здібностей за жодним з визначених критеріїв. Більшість дітей (55%) перебувають на початковому рівні розвитку інтелектуальних здібностей, 45% мають середній рівень інтелекту.

Такі дані демонструють, що жодна дитина не досягла достатнього рівня інтелектуальних здібностей за жодним із критеріїв. Це означає, що в процесі експерименту не виявилось дітей, які б продемонстрували високу когнітивну гнучкість, здатність до самостійного мислення, високий рівень емоційної зрілості або ініціативності в діяльності. Такий результат може вказувати на те,

що діти не досягають тих стандартів, які б відповідали вищим рівням інтелектуального розвитку.

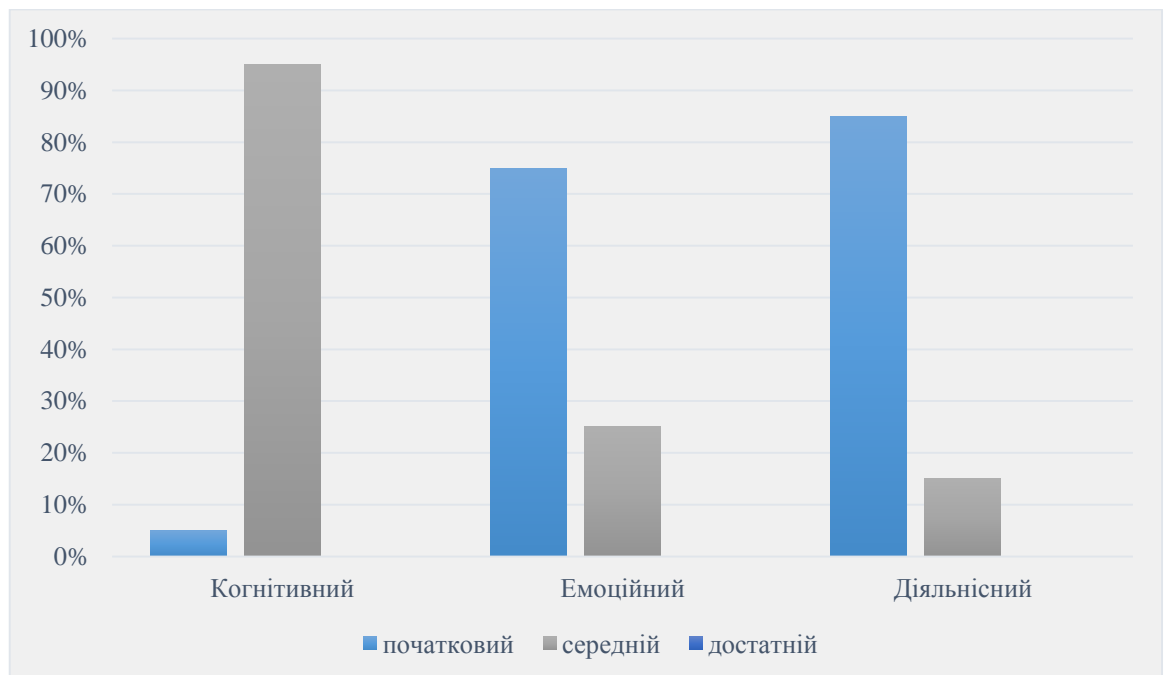

Рис. 2.1. Рівні інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі дослідження (експериментальна група)

Це говорить про те, що їм важко виконувати завдання, вони потребують значної допомоги, або виявляють низьку мотивацію до пізнавальної діяльності. На початковому рівні діти, як правило, не можуть повністю зрозуміти завдання або не мають достатньо розвинених когнітивних навичок для вирішення проблем. Те, що майже половина опитаних мають середній рівень розвитку свідчить про певний прогрес, однак він ще не є достатнім для досягнення високих результатів. Діти з середнім рівнем можуть частково виконувати завдання, але з труднощами або за допомогою вихователя. Їм, ймовірно, бракує самостійності, гнучкості мислення та впевненості у власних силах.

Для більш якісного дослідження щодо застосування розвивальних ігор за для розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку

було обрано контрольну групу для порівняння результатів. З дітьми контрольної групи не проводилось ніяких додаткових занять, окрім тих, які проводили з ними вихователі.

Дані, які бачимо в таблиці, показують рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експериментального дослідження у контрольній групі.

Таблиця 2.3.

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі педагогічного експерименту
(контрольна група)**

Рівні інтелектуального розвитку						
Рівні Критерії	Початковий		середній		Достатній	
	кількість дітей	%	кількість дітей	%	кількість дітей	%
Когнітивний	-	-	20	100%	-	-
Емоційний	4	20%	15	75%	1	5%
Діяльнісний	4	20%	15	75%	1	5%
Середнє значення		13,3%		83,3%		3,3%

Як можемо бачити, в цій групі рівень інтелектуального розвитку дітей є вищим за усіма критеріями, ніж у дітей експериментальної групи. Це може свідчити про те, що педагогічні умови або методи, які застосовувалися у контрольній групі, були ефективнішими для стимулювання розвитку когнітивних, емоційних та діяльнісних навичок.

Бачимо, що за когнітивним критерієм всі діти знаходяться на середньому рівні розвитку. Це означає, що діти в цій групі мають задовільні базові когнітивні навички, такі як мислення, пам'ять, увага, але немає тих, хто досяг достатнього або високого рівня, що свідчить про необхідність подальшої роботи для розвитку когнітивних здібностей до вищих стандартів.

За емоційним критерієм одна дитина показала достатній рівень розвитку, та вісім дітей середній рівень. Це вказує на те, що більшість дітей

мають розвинену емоційну сферу, зокрема здатність до вираження емоцій, розуміння емоцій інших і управління власними емоційними станами, але все ще є місце для розвитку емоційної зрілості.

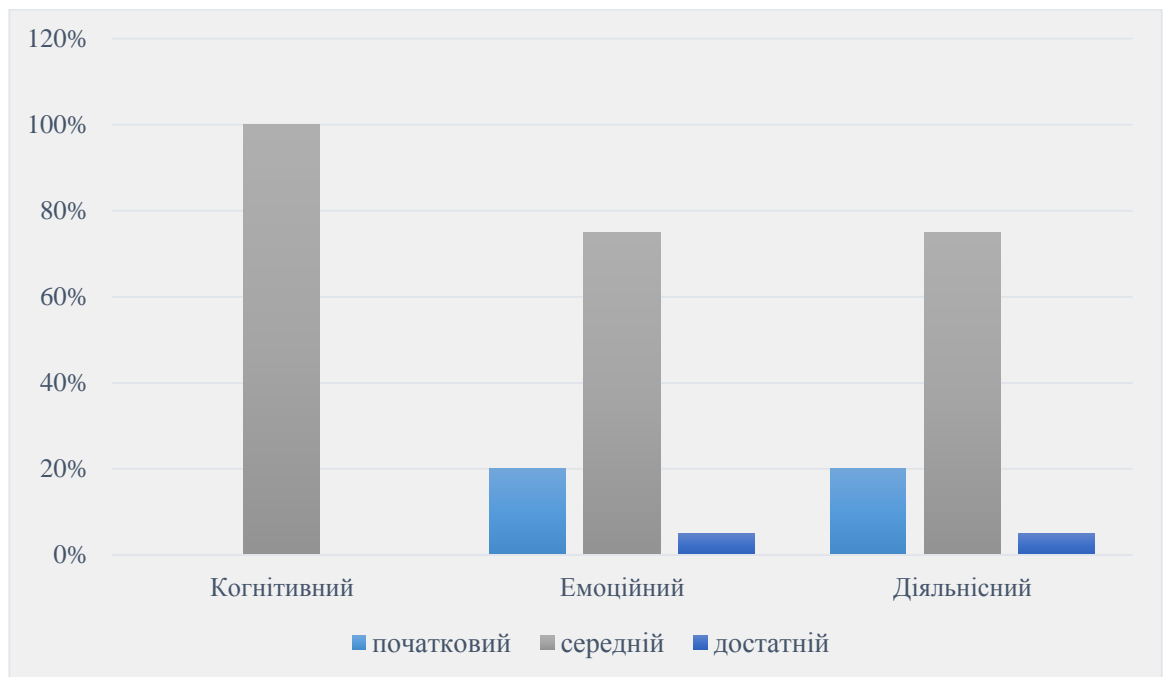

Рис. 2.2. Рівні інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі дослідження (контрольна група)

За діяльнісним критерієм 7 дітей (75 %) показали середній рівень, всі інші були на початковому рівні, що свідчить про наявність у них базових навичок організації діяльності та виконання завдань. Однак 25% дітей залишаються на початковому рівні, що може свідчити про труднощі у виконанні самостійних дій та організації процесу навчання без зовнішньої підтримки.

Загалом найбільша кількість дошкільників 83,3% мають середній рівень інтелектуального розвитку, 13,3% мають початковий і лише 3,3% мають достатній рівень. Загалом дані показують, що більшість дітей у контрольній групі мають середній рівень інтелектуального розвитку, що є позитивним показником. Однак існують як окремі діти з початковим рівнем, що потребують додаткової підтримки, так і діти з високим потенціалом, які

показують достатній рівень. Це свідчить про необхідність диференційованого підходу до навчання та розвитку дітей.

Таким чином, в результаті нашого педагогічного експерименту було досліджено різні аспекти оцінки інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку. Ми розглянули критерії, за якими можна вимірювати цей розвиток, зокрема когнітивний, емоційний та діяльнісний. Діагностичні завдання та опитувальними дали змогу оцінити ставлення дітей до навчання, їхні емоційні реакції та здатність до самостійної діяльності, а також рівень їхньої взаємодії з педагогами та однолітками.

Дані з експериментів свідчать про те, що більшість дітей у досліджених групах мають середній або початковий рівень розвитку інтелектуальних здібностей, і лише незначна кількість досягає достатнього рівня. Це говорить про загальний позитивний потенціал, але також підкреслює необхідність посилення роботи з дітьми, особливо у сферах емоційного та діялісного розвитку. Таким чином, для ефективнішого розвитку дітей важливо впроваджувати індивідуальний підхід, підтримувати когнітивну гнучкість та сприяти самостійності у виконанні завдань.

2.2. Методика використання розвивальних ігор як засобу інтелектуального розвитку дошкільників

Особливості старшого дошкільного віку вимагають від вихователів особливого підходу. Оскільки мислення дошкільнят цього віку переважно образне, завдання для них мають бути наочними та цікавими. Діти краще засвоюють інформацію, працюючи з предметами, схемами та моделями. Абстрактні поняття та складні логічні завдання поки що недоступні для більшості дошкільнят. Завдання вихователів полягає не в тому, щоб навчити дітей складним математичним операціям чи звуковому аналізу слів, а у формуванні базових математичних уявлень через гру та практичну діяльність [55].

У наукових дослідженнях поняття "інтелектуальне виховання" часто ототожнюють із цілим комплексом педагогічних засобів та методів, які спрямовані на розвиток розумових здібностей дитини. Це включає в себе не лише підбір навчального матеріалу, але й створення особливої атмосфери в навчальному процесі, яка стимулює мислення та творчість. [59]. Однак, у такому розумінні часто не враховується активна роль самої дитини в процесі навчання. Тому деякі дослідники доповнюють це визначення, підкреслюючи, що інтелектуальне виховання – це не лише зовнішній вплив на дитину, але й створення умов для її саморозвитку, коли дитина стає активним учасником навчального процесу [53].

Педагогічні умови – це система взаємопов'язаних елементів, що забезпечують успішну реалізацію навчально-виховного процесу. До них належать:

- матеріальні ресурси: приміщення, обладнання, навчальні матеріали;
- методи навчання: способи передачі знань і організації навчальної діяльності;
- форми організації навчання: уроки, екскурсії, практикуми тощо;
- соціальне середовище: взаємовідносини між учасниками навчального процесу;
- психологічний клімат: емоційна атмосфера в навчальному закладі [28].

Ігрова діяльність є універсальним засобом задоволення актуальних потреб дитини, одночасно сприяючи формуванню та розвитку особистісних якостей, необхідних для успішної соціальної адаптації та професійної самореалізації. Гра забезпечує оптимальні умови для інтеріоризації соціального досвіду та розвитку когнітивних, емоційних та вольових функцій.

Ігрові технології набувають все більшого значення в сучасній педагогіці, забезпечуючи високий рівень мотивації та залучення дітей до навчального процесу. Для оптимізації ефективності використання ігрових технологій у дошкільному закладі освіти необхідно визначити ключові педагогічні умови, які сприяють ефективному засвоєнню навчального матеріалу через гру [8].

О. Вільхова зазначає, що ігрова діяльність є ефективним засобом розвитку пізнавальних процесів у дітей. В процесі гри формуються такі важливі якості, як уважність, концентрація, самостійність мислення. Ігрові елементи, інтегровані в навчальний процес, стимулюють активну пізнавальну діяльність учнів, сприяючи ефективному засвоєнню навчального матеріалу [11].

Педагог підкреслював, що гра – це не просто розвага для дитини, а важлива складова її розвитку. Саме в грі закладаються основи майбутньої діяльності людини. Як казав педагог: «Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці». Тому організація ігрової діяльності є одним із найважливіших завдань виховання [82].

По-перше, варто зазначити *важливість підготовки вихователя до проведення розвиваючої гри.*

1. Щоб зробити гру не просто розвагою, а джерелом нових знань, вихователь повинен володіти значно ширшими знаннями про тему гри, ніж ті, що безпосередньо відображені в ігрових матеріалах. Це передбачає поглиблене вивчення теми, пошук додаткової інформації з різних джерел (книг, інтернету, енциклопедій), а також підбір візуальних матеріалів, відповідних віковим особливостям дітей. Вихователь може розповідати дітям про художників, які створили картини, про історичні події, відображені на полотнах, про міста, де зберігаються оригінали. Такий підхід дозволить не лише розширити кругозір дітей, але й стимулювати їх до подальшого самостійного вивчення теми.

2. Щоб інформація краще запам'яталася дитині, вихователь повинен подавати її в контексті. Наприклад, розповідаючи про картину, можна пов'язати її з історичною подією або життям художника. Це допоможе дитині не просто запам'ятати назву картини, а й зрозуміти її значення. Важливо, щоб інформація була подана простою і доступною мовою, з використанням цікавих фактів та прикладів.

3. Розвиваюча гра – це подорож від простого до складного. Вихователь, як досвідчений гірський провідник, поступово веде дітей від простих зіставлень образів до більш складних аналізів. Спочатку він привертає увагу дітей до яскравих картинок та їхніх назв, потім занурює їх у світ творчості художників, а на завершення відкриває перед ними двері в різноманітні музеї світу. Такий підхід дозволяє дітям не просто грати, а й розвивати свої пізнавальні здібності.

II. Для підвищення ефективності розвиваючих ігор важливо *створити в дошкільному закладі особливе предметно-розвивальне середовище*. Це передбачає:

1. Щоб підсилити інтерес дітей до навколишнього середовища, ми регулярно оновлювали оформлення групи. Кожні три дні ми змінювали набір репродукцій картин, привертаючи увагу дітей до новинок. Цей прийом виявився особливо ефективним на початку експерименту, коли діти з нетерпінням чекали на зміни. Згодом вони самі почали помічати нові картини і проявляли до них живий інтерес.

2. Для поглиблення знань про музеї та розвитку комунікативних навичок ми запропонували дітям пограти в «Музей». Діти брали на себе різні ролі: екскурсовод розповідав про експонати, відвідувачі ставили запитання, а касир продавав квитки. Ця гра стала логічним продовженням наших попередніх занять.

Оскільки сім'я є першим і найважливішим середовищем для розвитку дитини, необхідно створювати подібне предметно-розвивальне середовище і вдома. Батьки можуть отримувати необхідну для цього інформацію з різних джерел, яких може бракувати в дошкільному закладі. Систематична підтримка батьків допоможе забезпечити безперервність освітнього процесу.

Нам був використаний комплекс розвиваючих ігор для інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку. Передусім, добираючи ігри відповідно до мети дослідження та віку дітей ми розбили їх на певні групи, які

будуть формувати ті, чи інші компоненти інтелектуального розвитку. Нами були виокремлені наступні:

Ігри на розвиток пам'яті.

Ігри на розвиток уваги.

Ігри на розвиток уваги.

Ігри на розвиток мислення.

Ігри на розвиток емоційно-вольової сфери.

Розвивальні ігри представляють новий тип ігор, які, незважаючи на різноманітність, об'єднуються під спільною назвою не випадково. Всі вони ґрунтуються на загальній концепції: розвивати якості та властивості психічних пізнавальних процесів дитини. Ці ігри мають свої характерні риси:

1. Кожна гра включає набір завдань, які дитина виконує за допомогою різних матеріалів, таких як картинки, кубики, цеглинки, квадратики, іграшки тощо.

2. Завдання можуть бути подані в різних формах: у вигляді моделі, площинного зображення, креслення, письмової або усної інструкції, що допомагає дитині ознайомитися з різними способами передачі інформації.

3. Завдання впорядковані за принципом поступового ускладнення, від простого до більш складного, подібно до традиційних народних ігор.

4. Завдання мають різний рівень складності: від тих, які підходять навіть 2-3-річним дітям, до тих, що є викликом для дорослих. Завдяки цьому ігри можуть залишатися цікавими тривалий час, навіть до дорослого віку.

5. Поступове підвищення складності дозволяє дитині самостійно розвиватися і вдосконалювати свої творчі здібності, на відміну від традиційного навчання, де дитина лише слідує вказівкам.

6. Дитині не слід пояснювати, як виконати завдання, або підказувати будь-яким чином – ні словом, ні жестом, ні поглядом. Вона повинна самостійно засвоювати все з реального життя, створюючи власну модель дій.

7. Не можна вимагати, щоб дитина з першого разу правильно виконала завдання. Можливо, вона ще не готова, і їй потрібен час – це може бути день, тиждень, місяць чи більше.

8. Завдання подаються дитині не в абстрактній формі, а через малюнки, візерунки, будівлі з кубиків або конструкторів, що дозволяє дитині наочно порівняти завдання з результатом та самостійно перевірити правильність виконання.

9. Більшість розвивальних ігор не обмежуються лише запропонованими завданнями, а дозволяють дітям, вихователям та батькам створювати нові варіанти завдань, придумувати нові ігри, залучаючи творчість на більш високому рівні.

10. Розвивальні ігри допомагають кожній дитині досягти максимуму своїх можливостей, що сприяє найефективнішому розвитку.

Розвиваючі ігри є універсальним інструментом і можуть використовуватися на різних заняттях. Однак найбільш ефективними вони є в рамках спеціальних розвивальних програм, таких як логіка, творча діяльність та інші. Головна мета таких занять – активізувати розумову діяльність дитини та розвинути її пізнавальні процеси. Зокрема, заняття з розвитку логічного мислення рекомендується починати з молодшого дошкільного віку та проводити регулярно, доповнюючи вивчення математики.

Основна мета занять з розвитку логічного мислення у дошкільнят – це поліпшення їхніх пізнавальних здібностей. Тому заняття включають в себе різноманітні ігри, спрямовані на:

1. Розвиток чуттєвого пізнання: вдосконалення сприйняття кольору, форми, розміру, матеріалу та інших властивостей предметів.

2. Стимулювання інтелекту: розвиток пам'яті, уваги, мислення, уяви та мовлення.

3. Формування творчого потенціалу: заохочення до пошуку нестандартних рішень, розвиток фантазії та оригінальності мислення.

Послідовність етапів заняття є важливою і не рекомендується її змінювати. Протягом одного заняття дошкільнята можуть брати участь у трьох і більше розвиваючих іграх. Кількість ігор залежить від віку дітей, їхньої концентрації уваги та складності самих ігор. Оптимальна тривалість заняття – 10-15 хвилин для молодших дошкільників та 20-30 хвилин для старших.

Розвиваючі ігри, подібно до інших ігор за правилами, мають складну структуру, яка включає в себе:

1. Мета гри: чітко визначена ціль, яку гравці прагнуть досягти.
2. Дії гравців: конкретні дії, які виконують учасники гри для досягнення мети.
3. Завдання: конкретні завдання, які визначають ролі гравців та їхні взаємодії.
4. Ігровий матеріал: предмети, які використовуються в грі для виконання завдань.
5. Правила: сукупність норм і обмежень, які регулюють хід гри, включаючи правила виконання дій та взаємодії між гравцями.

Педагогами були сформульовані «золоті правила» розвиваючих ігор, якими мають керуватися дорослі. Ось декілька з них:

1. Радість спільного успіху. Гра має бути джерелом задоволення як для дитини, так і для дорослого. Кожне досягнення малюка – це спільна перемога, яка мотивує до нових звершень.
2. Зацікавлення, а не примус. Заохочуйте дитину до гри, але ніколи не змушуйте. Уникайте негативних коментарів та порівнянь, які можуть зашкодити самооцінці дитини.
3. Самостійність і творчість. Розвиваючі ігри – це простір для творчості. Дозвольте дитині самостійно знаходити рішення, навіть якщо вона помиляється. Терпіння та віра в її можливості – найкращі помічники в цьому процесі.

4. Перевірте завдання на собі. Перед тим, як запропонувати дитині нове завдання, спробуйте виконати його самостійно. Це допоможе вам оцінити його складність та підібрати оптимальний рівень.

5. Індивідуальний підхід. Якщо дитина не справляється із завданням, це сигнал про те, що воно занадто складне. Зробіть перерву та поверніться до нього пізніше або спробуйте щось простіше.

6. Особистий ігровий набір. Кожна дитина повинна мати власний комплект розвиваючих ігор. Це дозволить їй почуватися більш самостійною та відповідальною.

7. Перерви та повернення. Інтерес до ігор може змінюватися з часом. Якщо дитина втратила інтерес, зробіть перерву і поверніться до гри пізніше.

8. Окреме місце для ігор. Зберігайте розвиваючі ігри окремо від інших іграшок. Це допоможе зберегти їх в хорошому стані та підтримувати інтерес дитини.

9. Казки та історії. Для найменших дітей використовуйте казки та історії, щоб оживити гру та зробити її більш цікавою.

10. Свобода рухів. Створіть в ігровій зоні атмосферу свободи та безпеки. Дозволяйте дитині рухатися, стрибати та досліджувати простір.

11. Змагання в міру. Якщо це доречно, використовуйте годинник або секундомір, щоб зробити гру більш цікавою. Але пам'ятайте, що головне – не результат, а сам процес.

12. Співпраця, а не змагання. Під час гри фокусуйтеся на спільному досягненні мети, а не на тому, хто швидше або краще виконає завдання. Конкуренція може створити напружену атмосферу і відвернути дитину від процесу навчання.

13. Варіативність ігрових завдань. Регулярно урізноманітнюйте ігрові завдання, щоб підтримувати інтерес дитини та стимулювати її до подальшого розвитку. Можна змінювати умови гри, додавати нові елементи або ускладнювати завдання.

Старший дошкільний вік – це період розквіту сюжетно-рольових ігор. Інші види діяльності дитини розвиваються і стають більш насиченими. Сюжети ігор ускладнюються, стають різноманітнішими та охоплюють все нові сфери життя. Дітей захоплюють не лише особисті події, а й події, що мають значення для всього суспільства. Ігри стають все більш творчими.

Ігри на розвиток пам'яті

1. Слухай та виконуй

Мета: розвивати у дітей увагу та слухову пам'ять.

Інструкція: ведучий називає кілька дій, але не показує їх. Дітям дозволяється почути завдання 1-2 рази, після чого вони повинні відтворити дії в тій самій послідовності, в якій їх було озвучено.

Дія 1. Повернути голову праворуч, потім прямо, опустити голову вниз, знову повернути її прямо.

Дія 2. Підняти праву руку вгору, потім ліву, а потім опустити обидві руки.

Дія 3. Повернутись ліворуч і присісти.

Дія 4. Підняти праву ногу, постояти на лівій, а потім поставити праву ногу назад. Ця гра допомагає дітям покращити здатність запам'ятовувати і відтворювати інформацію.

2. Художник

Мета: стимулювати у дітей розвиток спостережливості, пам'яті, комунікативних здібностей.

Інструкція: Для гри обирають двох учасників із групи: один стає "художником", інший – «замовником», який замовляє свій портрет. «Художник» уважно розглядає "замовника" протягом 1,5-2 хвилин, після чого відвертається і намагається по пам'яті описати його зовнішність.

Примітка: Педагог може допомагати, якщо "художнику" важко: наприклад, ставити навідні запитання, як-от: "Якого кольору волосся в Оленки?", «Які в неї очі?» або «У що вона одягнена?». Важливо уникати образливих коментарів щодо зовнішніх недоліків. Замість цього педагог

повинен підкреслювати зовнішню привабливість кожної дитини, наприклад: «Давайте згадаємо, які гарні у нас Тетянка чи Мишко».

3. Відгадай іграшку

Мета: розвивати образну пам'ять, сприймання та мислення.

Інструкція: Один із учасників стає ведучим і на кілька хвилин виходить з кімнати. Під час його відсутності інша дитина загадує якусь іграшку і за допомогою міміки та жестів показує її. Наприклад, якщо загадана іграшка – "зайчик", дитина може стрибати та показувати, як зайчик гризе моркву.

Після того, як усі гравці по черзі показали свої іграшки, ведучий має вгадати, яку іграшку йому показали. Він називає свою версію вголос. Якщо ведучий вгадав правильно, інші діти дружно вигукують: «Правильно!». Тоді обирається новий ведучий, а інша дитина готує свою "загадку". Якщо ж ведучий помилився, то та сама дитина показує свою іграшку ще раз, поки хтось із гравців не вгадає.

4. Пари зображень

Мета: сприяти розвитку опосередкованого запам'ятовування та відтворення, сформувати вміння встановлення змістових зв'язків.

Інструкція

Для гри потрібно підібрати 7-8 пар картинок, які пов'язані за змістом, наприклад: ручка – папір, яблуко – груша, книжка – закладка, місто – країна. Зображення перед дитиною розкладаються в два ряди по дві штуки в ряд.

Дитині пропонується уважно роздивитися всі пари картинок і запам'ятати їх, звернувши увагу на змістовий зв'язок між кожною парою. Вона повинна пояснити, що саме пов'язує предмети в кожній парі. Після цього один із рядів закривається папером, і дитина, використовуючи другий ряд, повинна назвати картинки, які були закриті.

Гру можна зробити більш складною, збільшуючи кількість картинок, та зменшуючи час на їх розглядання або вибираючи пари, між якими зв'язок є менш очевидним

5. Зменшилося чи збільшилось?

Мета: сприяти розвитку зорової пам'яті за допомогою мнемічного способу групування.

Інструкція: Для гри використовуються зображення предметів, що належать до різних груп, наприклад, дерева, тварини, овочі, одяг тощо (по 3-4 картинки в кожній групі). Картинки розкладаються на столі впереміш, і дитина повинна їх уважно розглянути протягом 1-2 хвилин, після чого відвертається.

Потім із столу забираються 4-5 картинок, які належать до різних груп. Завдання дитини – визначити, яких картинок не вистачає. Ускладнити гру можна, додавши нові картинки замість забраних або виконуючи обидві дії одночасно – і забираючи, і додаючи зображення.

Спочатку дитині можна повідомити, що відбудеться з картинками (заберуться чи додадуться), але надалі завдання можна ускладнити, не попереджаючи про ваші дії.

Ігри на розвиток уяви:

1. Плутанина в цирку

Мета: сприяти розвитку творчих здібностей у дітей, розвивати у них здатність перевтілюватися в новий образ, покращувати мовлення, міміку, жести; сприяти розширенню світогляду дітей.

Інструкція: Дітям роздають картки з малюнками циркових професій, а потім їх просять уявити, що в цирку трапилася плутанина: клоун став виконувати номер гімнаста, гімнаст – акробата, акробат – піротехніка, а піротехнік – фокусника.

Далі діти діляться на групи і придумують веселі вистави, де циркові артисти виконують номери одне одного. Після цього починається вистава, під час якої діти намагаються відгадати, хто з артистів показує ту чи іншу роль. Наприкінці педагог може запропонувати дітям намалювати афішу до цієї веселої вистави під назвою «Плутанина в цирку».

2. Найкмітливіший

Мета: сприяти розвитку уяви, пам'яті та кмітливості; формувати у дітей уміння створювати образ за словесним описом; сприяти активізації словникового запасу дітей.

Інструкція: Діти стають у коло і по черзі називають, якою може бути шафа, наприклад: зручною, великою, високою, іграшковою, дзеркальною тощо. Всі їхні відповіді записує дорослий. Потім педагог по колу запитує кожну дитину: «Що може бути вишуканим?». Діти повинні називати іменники, наприклад: стіл, хода, стиль. Якщо дитина не може придумати слово, вона виходить із гри.

Гра триває з новими словами, такими як «великий», і так далі, поки не залишиться одна найкмітливіша дитина. Після гри педагог обговорює з дітьми найбільш цікаві приклади словосполучень, пояснюючи їх значення, як-от «вишукана хода» або «вишуканий стиль».

3. Покажіть предмет

Мета: формувати у дітей уміння створювати образ певного предмету за допомогою міміки, жестів.

Інструкція: Діти поділяються на декілька підгруп. Кожна з них отримує картки з зображенням різних предметів або явищ (наприклад, стіл, книга, сніг, м'яч), які вони мають зобразити за допомогою міміки та жестів. Інші діти повинні вгадати, що саме показують їхні товариші. Кожній команді дається три спроби для відгадування.

Існує й інший варіант гри: одна підгрупа зображує предмети тільки за допомогою звуків, а інша намагається їх відгадати. Потім підгрупи міняються ролями.

4. Веселі небилиці

Мета: сприяти у дітей розвитку творчих здібностей та логічного мислення; активізації словника та виховуванню почуття гумору.

Інструкція: Для гри поділіть дітей на підгрупи та попросіть їх від імені різних видів транспорту придумати веселу, неймовірну історію. Наприклад, автобус може розповісти про те, як у нього раптово відвалилося колесо, і він

попросив допомоги у машини, яка, після вмовлянь пасажирів, поділилася своїм запасним колесом.

Також можна запропонувати дітям скласти небилиці про життя будинків, доріг, телеграфних стовпів тощо. Після цього діти малюють свої вигадані історії і влаштовують виставку малюнків.

5. Юні фантазери

Мета: продовжувати формувати у дітей навичок створення власних творчих розповідей, розвивати уяву, мислення.

Інструкція: На партах розкладені картинки різних груп (рослини, тварини, фрукти тощо) малюнком донизу. Двоє дітей наймання вибирають одну картинку і показують її іншим. Наприклад, у руках опиняються «песик» і «шафа». Завдання дітей – вигадати, що може означати таке поєднання, використовуючи прийменники для зв'язку між ними. Наприклад: "песик у шафі", "песик на шафі", "песик охороняє шафу". Кожне поєднання стає основою для створення власної розповіді.

Зразок: Можна уявити, що песик настільки великий, що несе шафу в зубах, або в нього замість медалі висить шафа на шиї. Діти також можуть уявити, як песик сидить у щілині для ключа, охороняючи її.

Варіанти розвитку гри:

Діти можуть проілюструвати свої розповіді, додаючи нові деталі в процесі малювання. Діти можуть працювати в командах, спільно складаючи розповіді та малюнки, а один із них потім переказує історію всій групі.

Ігри на розвиток уваги

1. Відгадай, хто я?

Мета: Сприяти у дітей розвитку уваги через координацію дотикового та рухового аналізаторів.

Інструкція: Спочатку кілька дітей вітаються за руку з однією дитиною, яка повинна запам'ятати їхні руки: чи вони мокрі, сухі, холодні чи теплі. Потім цій дитині зав'язують очі, і ті ж діти, але в іншій послідовності, знову вітаються

з нею за руку. Завданням дитини є з зав'язаними очима – визначити, хто і в якій послідовності привітався з нею, спираючись на дотикові відчуття.

2. Карта з країни див

Мета: сприяти розвитку обсягу уваги.

Інструкція: Розділити дітей на декілька груп. Кожна група отримує великий аркуш і має зобразити карту країни див з різними елементами, такими як гори, моря, поля тощо. Після завершення групи обмінюються картами й протягом кількох хвилин уважно розглядають карту іншої групи. Після цього кожна група повинна намалювати копію карти, яку їм показали. Найуважніша група – та, що найбільш точно відтворить карту іншої команди.

3. Виконай доручення

Мета: сприяти розвитку обсягу та стійкості уваги.

Інструкція: Розділіть дітей на кілька груп. З кожної групи оберіть одну дитину, що буде виконувати доручення. Учасники команд дають кожному обраному учаснику кілька доручень, наприклад:

«Торкнись лівою рукою до правого вуха».

«На дошці написати ряд чисел від 5 до 10, закреслити третю цифру, обвести останню».

«Підійти до свого стільця, сісти на нього, погладити правою рукою праву ногу».

Діти по черзі виконують ці доручення перед усіма. Виконання не повинно займати велику кількість часу, але діти мають слухати дуже уважно. Перемагає той, хто швидше і правильніше виконає всі завдання.

4. Повтори рухи

Мета: сприяти розвитку стійкості, розподілу уваги.

Інструкція: Діти формують коло. Одна дитина розпочинає гру, виконуючи якийсь рух (наприклад, махає рукою або стрибає). Наступна повторює попередній рух та додає свій (наприклад, стрибає і махає рукою). Третя дитина повторює обидва попередні рухи і додає свій.

Гра триває, поки учасники можуть повторювати всі рухи. Той, хто зіб'ється або не зможе відтворити рухи, вибуває з гри. Переможець – це той, хто жодного разу не збився. Для ускладнення гри можна додати до рухів слова чи звуки, зберігаючи ті ж правила.

5. Живий телефон

Мета: сприяти розвитку стійкості уваги.

Інструкція: Діти формують колони: Декілька з них стають в колоні одне за одним, де перший учасник обернений до дошки, а останній – до інших дітей.

Малювання на спині: Вчитель або вихователь малює пальцем на спині дитини, що стоїть останньою простий предмет (наприклад, зірочку, квіточку, ялинку).

Передача інформації: Остання дитина, відчувши малюнок на спині, намагається відтворити його на спині наступної дитини.

Відтворення на дошці: Перший учасник (той, що стоїть перед дошкою) малює те, що він запам'ятав, а поряд з'являється малюнок, який зобразила остання дитина.

Порівняння: Якщо грають декілька колон, можна малювати один і той самий предмет в кожній колоні. Потім порівнюють малюнки та обговорюють, яка колона працювала краще.

Примітка: Важливо, щоб малюнки були простими, аби діти могли легко їх відтворити.

Ігри на розвиток мислення

1. Склади речення

Мета: розвивати мислення та уяву.

Інструкція: Педагог надає групі дві картки з дитячого лото, на яких зображені різні предмети. Діти сідають півколом, і кожна дитина по черзі складає речення, що містить назви обох предметів. Потім показуються інші дві картки, і гра продовжується: діти знову по черзі складають нові речення.

Примітка

Заохочуйте дітей до створення нестандартних та оригінальних речень.

Якщо діти впевнено справляються із завданням на двох предметах, наступного разу запропонуйте їм три слова для складання речень.

2. Так – ні

Мета: навчити дітей міркувати, логічно формулювати запитання та формувати висновки.

Інструкція:

Варіант 1. Педагог роз'яснює дітям правила гри та її назву: "Ця гра називається так, бо ми можемо на запитання ведучого давати відповідь тільки словами 'так' або 'ні'."

Ведучий виходить з кімнати, а діти обирають предмет, який загадують. Потім ведучий повертається і запитує, де знаходиться цей предмет, які він має характеристики, для чого використовується, отримуючи лише дві можливі відповіді. Наприклад, вихователь, повернувшись до кімнати, може запитати: "Цей предмет на стіні?" – "Ні", "На стелі?" – "Ні", "На підлозі?" – "Так", "Дерев'яний? Схожий на скриньку?" – "Так".

Представляючи себе у ролі ведучого, вихователь навчає дітей, як логічно формулювати запитання. Він пояснює: "Діти, чи звернули ви увагу, як я запитувала? Спочатку я дізнався, де знаходиться предмет, а потім — який він. Спробуйте відгадати так само." Ця гра допомагає дітям розвивати логічне мислення.

Варіант 2. Можна ускладнити гру: вихователь загадує предмет, що знаходиться за межами кімнати. "Предметів дуже багато, і вам буде важко відгадати, якщо ви не з'ясуєте, чи він на землі, чи на небі, чи це тварина або рослина."

3. Обґрунтуй версію

Мета: Розвивати в дітей вміння генерувати та обґрунтовувати ідеї, тренувати логічне мислення, покращувати зв'язне мовлення та виховувати почуття гумору.

Інструкція: Розділіть дітей на кілька груп. Запропонуйте їм ситуацію, що складається з кількох не пов'язаних дій, і попросіть їх дати логічне пояснення для цих дій.

Наприклад, *ситуація:* людина вийшла з дому, сіла на землю, дістала ключі з кишені та приклала їх до лоба.

Обґрунтування: Було вже пізно, коли людина залишила дім. Пройшовши кілька кроків, вона раптово відчула запаморочення і змушена була сісти на землю. Щоб охолодити лоб, вона вийняла ключі з кишені.

Перемагає той, хто запропонує найоригінальніше пояснення. Дітей можна розділити на команди або пари: одна команда або пара придумує ситуацію, а інша надає їй логічне обґрунтування.

4. Прогноз погоди

Мета: розвивати вміння дітей створювати прості схематичні малюнки різних об'єктів та тренувати їх образне мислення.

Інструкція: Дорослий пояснює дітям, що люди винайшли спосіб зображення погоди за допомогою простих малюнків. Такі схематичні малюнки дозволяють без зайвих слів інформувати всіх, кому це цікаво, про можливі природні явища найближчим часом. Подібні малюнки можна побачити на телевізійних екранах під час прогнозу погоди. Метеорологи також використовують такі зображення для створення погодних карт, що допомагає льотчикам і морякам.

Після цього вихователь пропонує дітям подумати, якими малюнками вони б позначили ясний день, дощ, хмарний день, снігопад, вітряний день, дощ із грозою, дощ зі снігом тощо.

На завершення, запропонуйте дітям намалювати різні варіанти схематичних зображень погоди на окремих аркушах паперу.

5. Чим схожі, чим відрізняються?

Мета: сприяти розвитку у дітей вмінь бачити подібні та відмінні риси об'єктів.

Інструкція: Запропонуйте дітям прослухати пари понять та сказати, чим схожі та чим відрізняються об'єкти в кожній парі. Діти повинні навести якомога більше ознак (властивостей) подібності та відмінності.

Наприклад, пари слів: яблуко і персик, кінь і курка, телефон і ноутбук, журнал і газета, светр і футболка тощо. Дайте дітям час на обговорення, щоб вони могли дійти висновків про кожну пару.

Ігри на розвиток емоційно-вольової сфери

1. Живі кольори

Мета: сприяти у дітей розвитку уміння співвідносити власні емоції та почуття з кольорами і відтінками; виражати свої думки та емоції у словах та малюнках; розвивати сприймання, увагу, мислення та емоційну сферу дошкільників.

Інструкція:

Обговорення почуттів: Пригадайте з дітьми значення слів, таких як "радість", "щастя", "сум", "тривога". Запитайте, чи відчували вони подібні емоції. Попросіть їх назвати кольори, які асоціюються з цими словами.

Асоціації кольорів: Роздайте дітям кольорові картки і попросіть назвати почуття, які у них викликають різні кольори.

Уявні емоції: Запропонуйте дітям уявити, що вони відчувають сильний біль, здивування, раптовий переляк тощо. Попросіть їх описати кольори та відтінки, які відповідають цим станам.

Вгадування емоцій: Зберіть усі малюнки і, показуючи їх по черзі, запропонуйте дітям вгадати, який емоційний стан виражається кожним кольором. Вгадування можна проводити колективно.

Ця гра сприяє розвитку емоційної інтелігентності та креативності дітей.

2. Чарівний промінчик

Мета: сприяти виховуванню взаємодопомоги, оптимізму.

Інструкція: запропонуйте дошкільниками уявити ситуацію, коли сонечко надіслало на землю добрий чарівний промінчик.

Діти повинні придумати, як чарівний промінчик зможе допомогти людям у різних ситуаціях.

Хтось заблукав у лісі.

Хтось посварився зі своїм товаришем.

Хтось отримав зауваження.

У когось захворіла мама.

Хтось запізнився на потяг, тощо.

Ось кілька варіантів перефразування цього тексту, повністю зберігаючи сенс:

Уявіть собі, що сонячний промінчик – це чарівна паличка, яка може виконати будь-яке бажання! Наприклад, якщо хтось запізнився на потяг, промінчик може подарувати йому квиток на особливий, сонячний потяг. Цей потяг відвезе його прямо до сонця, де його чекає смачний сонячний обід. А після обіду, промінчик миттєво перенесе його туди, куди він захоче! Давайте намалюємо, як цей добрий чарівний промінчик допомагає людям у різних ситуаціях. З ваших малюнків ми створимо цілу виставку!

3. Щасливі предмети

Мета: сприяти вихованню взаємодопомоги, проникливості.

Інструкція: Поділ на групи: Розділіть дітей на кілька груп.

Роздача картинок: Дайте кожній групі картинки з зображенням різних предметів, наприклад, квітів, людей, будівель тощо. Придумування історії: Кожна група повинна придумати історію про те, як зробити, щоб їхній предмет став щасливим. Наприклад:

Щоб квітка стала щасливою, її потрібно полити.

Щоб людина було щасливою, її потрібно сказати щось приємне.

Виконання сценок: Діти повинні показати свої історії за допомогою міміки та жестів, не використовуючи слів.

Відгадування: Інші учасники гри відгадують, які предмети зображують їхні товариші, і що було зроблено, щоб ці предмети відчули себе щасливими.

Ця гра допомагає дітям розвивати креативність, уяву та навички співпраці.

4. Наш розум

Мета: сприяти роздумам дітей; розвитку мислення, мовлення, взаєморозуміння.

Інструкція: Обговорення: Запропонуйте дітям разом поміркувати і скласти список всього доброго і корисного, що може дати людині розум. Наприклад, знання, вміння вирішувати проблеми, можливість допомагати іншим.

Обговорення негативних наслідків: Попросіть дітей також перерахувати все погане, до чого може призвести незнання. Наприклад, непорозуміння, помилки, небезпека.

Створення казки: Після цього разом із дорослим діти вигадують казку про те, як розумна порада (наприклад, розумна книга, фільм, товариш або людина) допомогла персонажу позбавитися незнання і вирішити проблему.

Ця діяльність допомагає дітям розвивати критичне мислення, уяву та вміння працювати в команді.

5. Злі добрі кішки

Мета: сприяти позбавленню від загальної агресивності.

Інструкція: Підготовка: Діти утворюють велике коло, в центрі якого розміщується фізкультурний обруч, що слугує «чарівним колом» для «перевтілень».

Перетворення: Одна дитина входить у середину обруча. На сигнал ведучого (оплески в долоні) вона перетворюється на злу-презлу кішку, шипить і «дряпається». При цьому з "чарівного кола" виходити не можна.

Підтримка: Діти, які стоять навколо обруча, хором промовляють за ведучим: «Сильніш, сильніш, сильніше...». У відповідь на це дитина, що зображує кішку, робить все більш «злі» рухи.

Завершення: На повторний сигнал ведучого «перетворення» завершується, після чого в обруч входить інша дитина, і гра повторюється.

Ця діяльність дозволяє дітям виразити свої емоції в ігровій формі, знижуючи агресивність і сприяючи емоційній розрядці.

Таким чином, запропонована нами методика використання розвивальних ігор як засобу інтелектуального розвитку дітей молодшого шкільного віку буде ефективною за врахування низки педагогічних умов та особливостей, зважаючи на вік дошкільнят.

Узагальнюючи їх, можна виділити наступне: створення комфортного предметно-розвивального середовища в дошкільних закладах; готовність вихователя до проведення розвивальних ігор, яка включає: попереднє ознайомлення вихователя з правилами та змістом гри; глибоке володіння фактичним матеріалом, який використовуватиметься в грі; здатність вихователя логічно і доступно пояснювати матеріал дітям, поступово його ускладнюючи; створення атмосфери здорової конкуренції серед дітей через призове заохочення; враховувати особливості провідної діяльності цього віку – сюжетно-рольова гра.

2.3. Результати проведеного дослідження

У процесі проведення контрольного етапу дослідження було проведено фінальне діагностування щодо рівня інтелектуального розвитку дітей старшого шкільного віку та перевірки ефективності застосування серії розвиваючих ігор, застосовуючи їх відповідно до методичних рекомендацій.

Метою було з'ясувати ефективність розвиваючих ігор в інтелектуальному розвитку дітей старшого дошкільного віку на контрольному етапі дослідження.

Завдання цього етапу:

1. Провести повторну діагностику із застосуванням завдань на мислення, увагу, пам'ять та опитувальника для розуміння емоційної та діяльнісної складової цього процесу.

2. Порівняти отримані результати констатувального та контрольного етапів експериментального педагогічного дослідження.

Як і під час констатувального етапу було застосовано діагностичні завдання та анкетування щодо визначення рівня інтелектуальних здібностей дітей. Для оцінки стану розвитку інтелекту використовували ті ж критерії та оцінки, як і на початковому етапі. Таким чином нам вдалось прослідкувати динаміку поліпшення рівня інтелекту.

Таблиця 2.4.

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на контрольному етапі педагогічного експерименту
(контрольна група)**

Рівні інтелектуального розвитку						
Рівні Критерії	початковий		середній		Достатній	
	кількість дітей	%	кількість дітей	%	кількість дітей	%
Когнітивний	-	-	12	60%	8	40%
Емоційний	1	5%	13	65%	6	30%
Діяльнісний	1	5%	13	65%	6	30%
Середнє значення		3,3%		63,3%		33,3%

Як бачимо з таблиці показники рівня інтелектуального розвитку суттєво змінилися, порівняно з констатувальним етапом дослідження. Перед застосуванням розвивальних ігор не було жодної дитини з достатнім рівнем інтелектуального розвитку за когнітивним критерієм, натомість після серії ігор таких дітей стало уже четверо, в той же час дітей з початковим рівнем за когнітивним критерієм не спостерігалось.

Прослідковуються зміни і в емоційному та діяльнісному критеріях. В попередньому дослідженні більшість дітей (75%) мали початковий рівень інтелектуального розвитку, наразі на початковому рівні одна дитина, на середньому 13 дітей і на достатньому шість. За діяльнісним критерієм на початковому рівні зафіксовано одну дитину, натомість 13 дітей на середньому

рівні та шестеро на достатньому. В середньому за трьома критеріями на початковому рівні знаходиться 3,3%, на середньому 63,3% та 33,3% на достатньому.

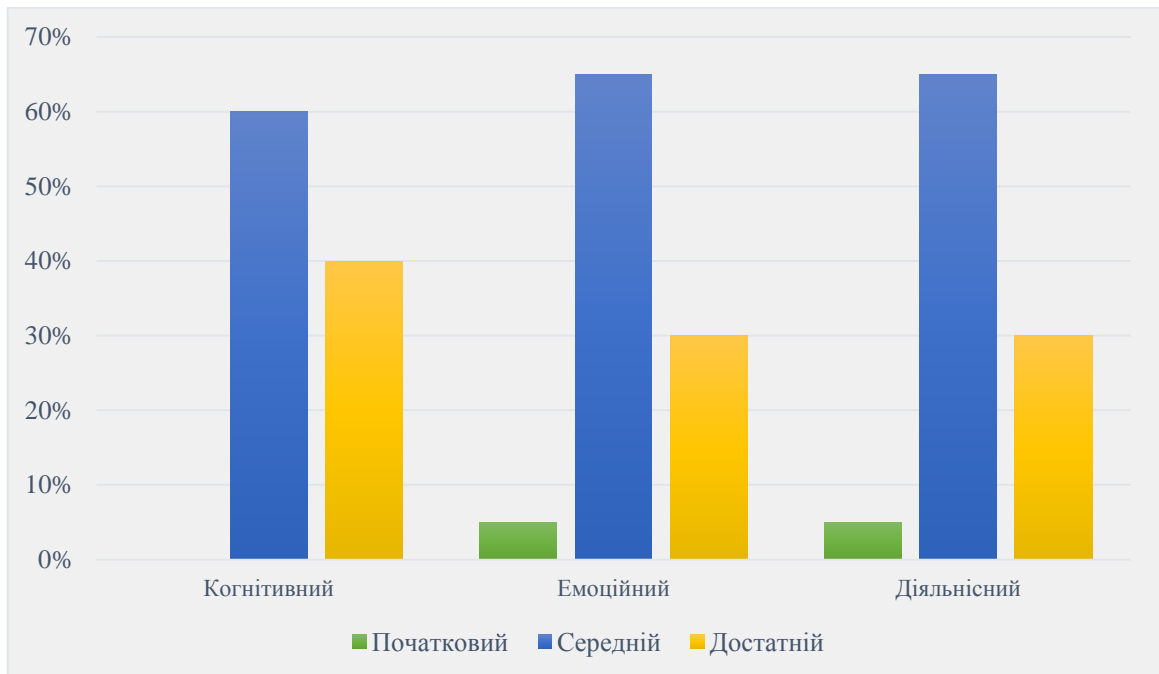

Рис. 2.3. Рівні інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на контрольному етапі дослідження (контрольна група)

Такі дані можуть свідчити на те, що стандартні методи навчання або використані підходи не забезпечили значного розвитку дітей у контрольній групі. Це може вказувати на те, що без використання спеціальних розвивальних ігрових методик діти не досягають такого ж прогресу, як в експериментальній групі. Таким чином, дані свідчать про обмежену ефективність традиційних методів навчання і підкреслюють необхідність активного застосування розвивальних технологій для підвищення рівня інтелектуального розвитку дітей.

Хоча більшість дітей досягли середнього і достатнього рівня, на початковому рівні залишається 3,3%. Це свідчить про те, що деяким дітям може знадобитися додаткова підтримка або індивідуальний підхід, щоб забезпечити їхній подальший прогрес.

Таблиця 2.4.

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на контрольному етапі педагогічного експерименту
(експериментальна група)**

Рівні інтелектуального розвитку						
Рівні Критерії	початковий		середній		достатній	
	кількість дітей	%	кількість дітей	%	кількість дітей	%
Когнітивний	-	-	16	80%	4	20%
Емоційний	-	-	19	95%	1	5%
Діяльнісний	-	-	19	95%	1	5%
Середнє значення				90%		10%

Дані, отримані під час дослідження експериментальної групи суттєво відрізняються від подібних для контрольної групи, хоча тут спостерігаємо більше дітей на достатньому рівні розвитку інтелектуальних здібностей.

Проте, порівнюючи дані експериментальної групи при контрольному зрізі з даними під час констатувального етапу то бачимо що зростання рівня є суттєвим.

Зокрема бачимо в експериментальній групі за когнітивним критерієм на достатньому рівні четверо осіб, та 16 дітей на середньому рівні, натомість під час початкового дослідження всі діти мали середній рівень. Емоційний і діяльнісний критерій мають ту ж динаміку: не зафіксовано жодного учня із початковим рівнем інтелектуального розвитку, але на середньому 19 дітей – емоційний критерій і 19 дітей – діяльнісний.

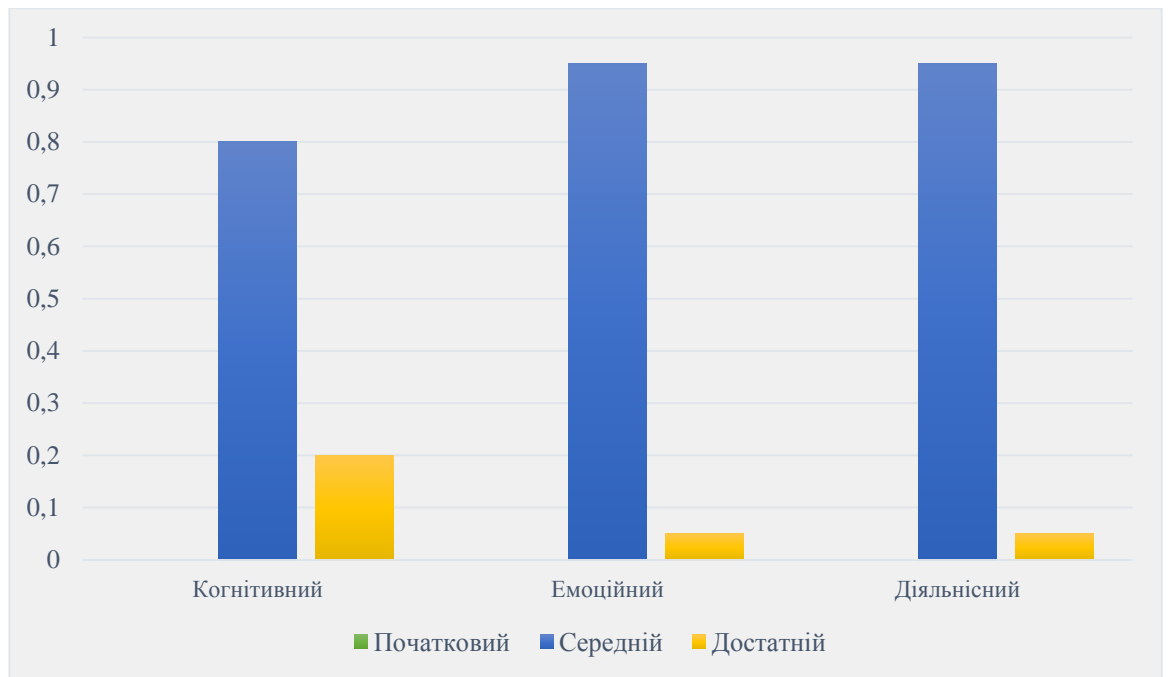

Рис. 2.4. Рівні інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку на контрольному етапі дослідження (експериментальна група)

Загалом за трьома критеріями 90% мають середній рівень інтелектуальних здібностей і 10% достатній. Після застосування розвивальних ігор рівень інтелектуального розвитку дітей значно підвищився. Різде підвищення рівня інтелектуального розвитку дітей після застосування розвивальних ігор підтверджує, що ігрові технології є ефективним інструментом для стимуляції когнітивних, емоційних та діяльнісних процесів у дітей дошкільного віку.

Перехід дітей з початкового рівня інтелектуального розвитку на середній та достатній рівень показує, що за умови правильного педагогічного підходу діти здатні досягати значних успіхів. Це свідчить про гнучкість та адаптивність дитячого інтелектуального розвитку.

Для більшої наочності порівняли далі з констатувального та контрольного етапів дослідження за двома групами окремо.

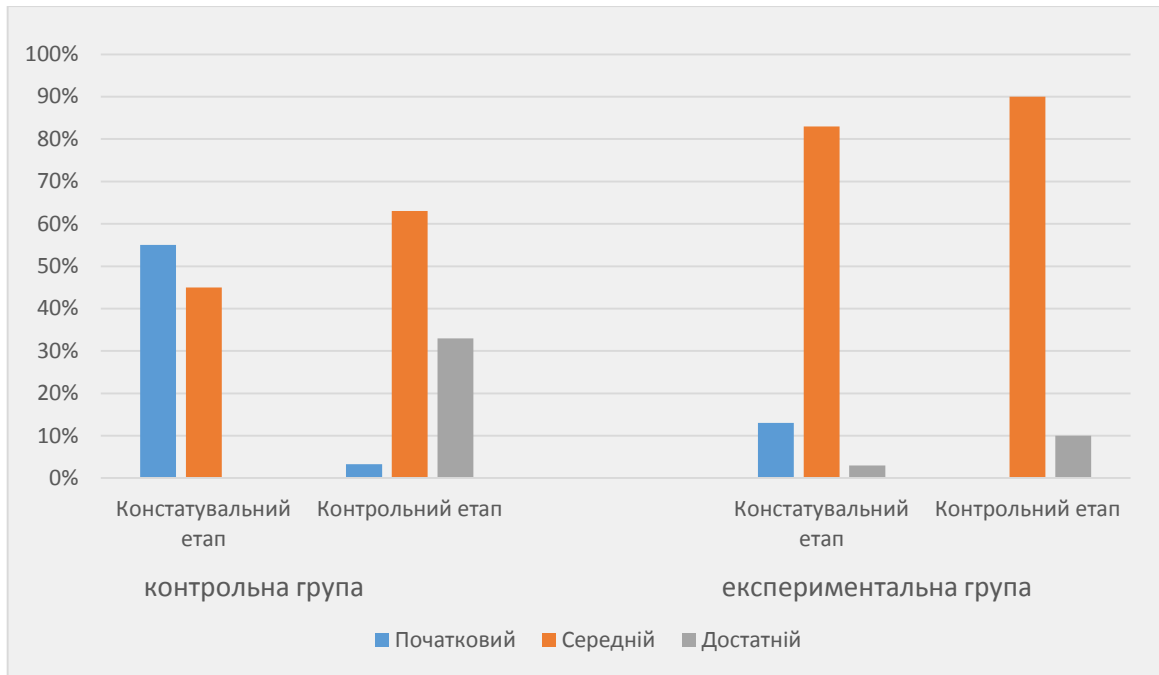

Рис. 2.5. Динаміка зміни рівня інтелектуального розвитку на констатувальному та контрольному етапі дослідження (експериментальна та контрольна група).

Як бачимо з графіку в обох групах спостерігається позитивна динаміка в бік підвищення рівня інтелектуального розвитку дошкільнят. Це свідчить про те, що навіть базовий освітній процес, за умови правильного підходу, сприяє поступовому розвитку інтелектуальних здібностей.

В контрольній групі діти, які мали початковий рівень інтелектуальних здібностей тепер мають середній рівень, ті, що мали середній в більшості своїй набули достатнього рівня. Це говорить про те, що традиційні методи навчання забезпечують певний прогрес, але не настільки ефективно, як спеціальні методики.

В експериментальній групі на початку експерименту було менша кількість дітей із початковим рівнем інтелектуального розвитку порівняно з експериментальною групою. Протягом часу їм вдалось покращити свій рівень до середнього. Дещо збільшилась кількість дітей, що мають достатній рівень (двом дітям вдалось перейти на достатній рівень). Це доводить ефективність

використання розвивальних ігор або інших методик, що застосовувалися в експериментальній групі.

Загалом можемо відмітити що такі зміни відбулися після впровадження спеціальних розвивальних ігор та інших педагогічних підходів, які були випробувані в експерименті. Обрані нами ігри, спрямовані на розвиток ключових пізнавальних процесів (логіка, пам'ять, увага, мислення) змогли простимулювати активне навчання через інтерактивні вправи та завдання. Завдяки цьому діти мали змогу розвинути розумові діяльність та покращити інтелектуальний розвиток загалом.

Ігрові підходи стимулюють дітей до активного дослідження, спонукаючи їх самостійно вирішувати завдання і підвищувати рівень своїх знань та навичок. Це особливо важливо для дошкільнят, оскільки їх мотивація до навчання значною мірою базується на цікавих ігрових формах.

Висновки до другого розділу

Для визначення стану та рівня інтелектуального розвитку у дітей старшого дошкільного віку було організовано та проведено педагогічне дослідження. У процесі підготовки до нього, базуючись на аналіз методичних джерел, а також Базового компоненту дошкільної освіти були виокремлені критерії, які повністю можуть охарактеризувати рівень інтелектуальних здібностей дітей.

У ході дослідження було визначено наступні критерії: когнітивний, емоційний та діяльнісний. Таким чином, це дало змогу дослідити рівень мислення, уваги, пам'яті у дошкільників, емоційний критерій допоміг оцінити емоції дітей під час пізнання нового та труднощів, що виникають. Діяльнісний критерій мав на меті продемонструвати чи можуть діти застосувати набуті знання у практичній діяльності. Відповідно до критеріїв та рівнів були описані показники інтелектуального розвитку дошкільнят.

Для педагогічного дослідження було сформовано дві групи дітей: експериментальна та контрольна. У дослідженні приймали участь діти старшої дошкільної групи.

У процесі констатувального експерименту було одержано наступні дані щодо рівня інтелектуального розвитку дітей: 55 % дітей мали початковий рівень інтелектуального розвитку, 45 % середній, достатній рівень не мала жодна дитина. Після проведення констатувального етапу, побачивши загальний рівень інтелектуального розвитку та зрозумівши на що варто звернути увагу, були підібрані розвиваючі ігри відповідно до віку дітей. Ігри були поділені за сферами впливу на розумові процеси, зокрема, на розвиток пам'яті, уваги, уяви, мислення. Також були ігри на емоційно-вольову сферу щоб навчити дітей розуміти власні почуття та емоції та своїх друзів.

Загалом, як показав контрольний етап експерименту, нам вдалось досягти певних змін у інтелектуальному розвитку дітей. Після серії ігор бачимо наступні результати в експериментальній групі: початковий рівень 0%; середній – 90%; достатній – 10%. З огляду на такі дані, бачимо що застосування розвивальних ігор мало цілком позитивний результат.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного педагогічного дослідження та на основі категоріального аналізу наукових і методичних джерел з обраної тематики було встановлено наступне:

1. Розглянуто теоретико-методичні аспекти формування інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку засобами дидактичних ігор. Інтелектуальний розвиток дитини визначається рівнем розвитку її мислення, що включає вміння аргументувати власні думки, проявляти цікавість до навколишнього світу, швидко й точно розуміти інформацію, будувати власні судження та використовувати поняття й узагальнення; є складним і багатогранним процесом, який охоплює формування пізнавальних здібностей, таких як сприйняття, мислення, пам'ять, увага та уява. Ці процеси допомагають дитині орієнтуватися в навколишньому середовищі та розуміти себе, а також контролювати свою діяльність.

Однією з найефективніших форм навчальної діяльності є розвивальні ігри, що сприяють засвоєнню нової інформації. Незважаючи на швидкий розвиток пізнавальних процесів, ігрова діяльність залишається основним видом активності дошкільників і стає все більш популярною щороку.

Аналізуючи нормативні документи, а саме Базовий компонент дошкільної освіти, побачили що у ньому охоплюється широкий спектр умінь, навичок та якостей що покликані забезпечити гармонійний розвиток дитини. Зокрема, там йдеться мова про розвиток пізнавальних процесів, таких як: сприйняття, увага, пам'ять, мислення та уява. Згадується про формування основ навчальної діяльності дитини, а саме стимулювання дитини до пізнання світу через практичні дії, експерименти та проблемні ситуації.

Варто також зазначити, що у цьому віці ігрова діяльність виступає як основний засіб розвитку інтелектуальних здібностей. У грі діти засвоюють нові знання, вчаться співпрацювати з іншими, розвивають творче мислення та уяву. Важливою є інтеграція різних видів діяльності (гра, навчання, праця), що

допомагає дитині оволодіти необхідними інтелектуальними здібностями через практичний досвід.

2. Проведено дослідження щодо виявлення рівня розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО.

На початкових етапах педагогічного дослідження було виділено наступні критерії щодо визначення рівня інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку: когнітивний, емоційний та діяльнісний. Когнітивний (розумовий) свідчить про рівень розвитку пізнавальних процесів дитини (увагу, пам'ять, мислення та ін.). Емоційний критерій Цей критерій відображає, як діти реагують на різні ситуації емоційно. Діти з позитивним емоційним фоном демонструють зацікавленість, радість і задоволення під час навчання, що сприяє кращому засвоєнню знань. Діяльнісний критерій оцінює наскільки активно діти беруть участь у різних видах діяльності, а також їхню ініціативність і здатність до самостійної роботи.

3. Експериментально перевірено ефективність розвивальних ігор як засобу підвищення рівня інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Під час початкового (констатувального) дослідження рівня інтелектуального розвитку нами були використані спеціальні завдання та методики. Вони допомогли нам із дослідженням саме пізнавальних процесів. Для вивчення емоційного та діялісного критеріїв було розроблено опитувальник, який складався із простих питань, з яким змогли зрозуміти як діти себе почувають та поведуть під час дослідження чогось нового. Дітей було розподілено на дві групи (експериментальну та контрольну). У дітей експериментальної групи на констатувальному етапі дослідження з'ясували наступне: 55 % мали початковий рівень інтелектуального розвитку, 45% - середній; із достатнім – не зафіксовано.

З метою підвищення рівня інтелектуального розвитку були підібрані розвиваючі ігри. Під час застосування ігор є декілька ключових моментів, що

зроблять навчально-виховний процес більш ефективним. Насамперед, це забезпечення комфортного предметно-розвивального середовища в дошкільних закладах; підготовленість вихователя до проведення розвивальних ігор, що передбачає: попереднє вивчення правил і змісту гри; глибоке знання фактичного матеріалу, що використовуватиметься у грі; здатність вихователя чітко та доступно пояснювати матеріал дітям, поступово його ускладнюючи; створення серед дітей атмосфери здорової конкуренції через заохочення призами; врахування особливостей основної діяльності цього віку – сюжетно-рольових ігор.

У процесі ігор діти навчались аналізувати інформацію, вирішувати завдання та приймати рішення, що сприяло розвитку їхнього логічного й аналітичного мислення. Ігри також заохочували дітей до творчого підходу, допомагаючи дитині вигадувати нові ідеї та рішення, формуючи уяву. Крім того, гра розвивала соціальні навички, адже діти вчилися взаємодіяти з однолітками, спілкуватися, дотримуватися правил і співпрацювати, що зміцнило їхні комунікативні здібності та здатність до командної роботи.

Після проведення серії різноманітних розвиваючих ігор проведено повторну діагностику рівня інтелектуальних здібностей та отримали наступні результати. Серед дітей експериментальної групи було зафіксовано зростання рівня інтелектуального розвитку. На початковому рівні лишилось 0% дітей, на середньому – 90%; достатньому – 10%. Якщо порівняти із результатами контрольної групи, то тут більшість дітей (63,3%) мають середній рівень та 33,3% достатній.

Варто зазначити що вихідні рівні у цих двох груп були однорідні. Контрольна група початково в середньому мала дещо вищі показники розумової діяльності аніж експериментальна. У розрізі часу можемо бачити, що більшого прогресу все ж досягли діти експериментальної групи, що свідчить про ефективність застосованих розвиваючих ігор. Контрольна група також поліпшила свої результати, порівняно із початковою діагностикою, що

свідчить про те, що традиційні методики також мають ефект, проте, якщо їх урізноманітнювати розвиваючими іграми можна досягти кращого результату.

4. Розроблено методичні рекомендації щодо використання розвивальних ігор в інтелектуальному розвитку дошкільників в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Наразі питання розвитку інтелектуальної сфери дітей із застосуванням розвиваючих ігор, зокрема дошкільного віку є актуальною та перспективною. На нашу думку це питання потребує більш детального вивчення та дослідження не тільки для дошкільної освіти, але і для молодшої та середньої школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азарова Л. Є., Франчук Н. Л. Організація ігрової діяльності дошкільників як соціально-педагогічна проблема. URL: https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova8/subor/Azaro va_F ranchuk.pdf (дата звернення 28.05.24)
2. Бадіца М., Піцик С. Розвиток інтелектуальних здібностей старших дошкільників засобами LEGO конструктора. Achievements and prospects of modern scientiĳic research. Abstracts of the 1st International scientiĳic and practical conference. Editorial EDULCP. Argentina. 2020. Pp. 21-27
3. Бадю Е. О. Технологія розвивальної гри та її вплив на інтелектуальний розвиток дітей дошкільного віку. Актуальні проблеми дошкільної освіти: досвід, реалії, сьогодення та перспективи : зб. тез виступів учасн. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю) Рівне, 2023. С. 5-10.
4. Базовий компонент дошкільної освіти. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkil noi%20osvity.pdf (дата звернення 28.05.2024)
5. Білер О. С. Вплив розвивального середовища на розвиток сенсомоторного інтелекту молодших дошкільників. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал. Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка за заг. ред. А. А. Сбруєва, М. А. Бойченко, О. Є. Антонова та ін. 2019. № 9 (93). С. 56–68
6. Болотіна Л. Р. Дошкільна педагогіка. Київ, 2020. 219 с.
7. Брежнева О., Гавриш Н., Вільчковський Е. Розвиток критичного мислення дітей старшого дошкільного віку в грі. *Вісник*. 2019. С. 269.
8. Брянка О. Інтелектуальний розвиток дітей старшого дошкільного віку. URL: <http://ir.dspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3271/1/%D0%91%D1%80%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B0-199-202.pdf> (дата звернення 01.10.2024)

9. Бутенко В. Г. Психолого-педагогічні основи ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку. Педагогічні науки. 2016. № 1 (72). С. 51-56
10. Ватаманюк Г. А. Інтелектуальна гра, як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності дошкільників. Початкова школа. 2008. № 6.
11. Вільхова О.Г. Інтелектуальний розвиток дошкільників у процесі формування елементарних математичних знань. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі : зб. наук. праць. Вип. 4. Полтава, 2020. С. 51-55
12. Волинець Ю. О., Стаднік Н. В. Ігрові технології як засіб логікоматематичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Готовність дитини старшого дошкільного віку до систематичного навчання в школі: матеріали всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції (6, 13, 20 квітня 2023 р., м. Київ). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 349 с.
13. Волощук І. Розвиток інтелекту: нитки Аріадни не знайдено. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2023. В.10. С.13-17.
14. Гавриш Н. В., Васильєва С. А., Рагозіна В. В. Виховуємо і розвиваємо дитину раннього віку: навчально-методичний посібник. Кропивницький, 2021. 158 с.
15. Газіна І. О. Розвиток інтелектуальних здібностей у дітей дошкільного віку засобами педагогічних
16. Григор'єва Н. Реалізація педагогічних ідей М. Монтесорі в практиці зарубіжних і вітчизняних закладів дошкільної освіти. Перспективи та інновації науки. 2023. № 13(31). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13\(31\)-121-131](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-121-131) (дата звернення: 13.10.2024).
17. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ, 2012. 424 с
18. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / упоряд.: О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків, 2021. 240 с

19. Євдокімова О. О. Історія психології : навч. посіб. Харків, 2020. 320 с
20. Жукова М.С. Інтелектуальний розвиток старших дошкільників. Матеріали ХХХ-ої Міжнародної науково-практичної конференції, м. Гамбург, 2023. С. 95-199
21. Замелюк М. І., Мордас Д. О., Матвійчук А. М. Ігрова терапія як інструмент у зростанні та розвитку дітей. Психологічні основи здоров'я, освіти, науки та самореалізації особистості: Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції. ВНУ імені Лесі Українки, за заг. ред. М. І. Магдисюк. Луцьк : Вежа-Друк, 2022.С.54- 57.
22. Іншакова І. Є. Ігрова технологія як ефективний засіб розумового виховання дітей в сучасному закладі дошкільної освіти. Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ». 2023. С. 193-194.
23. Каракуц Г. М., Титаренко Л. І. Використання дидактичних ігор у процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Теорія і методика навчання: проблеми та пошуки : зб. наук. пр. Харків. 2019. Вип. 16. С. 159–167.
24. Калениченко Р. А. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ, 2023. 196 с.
25. Кіндрат І. Логіко-математичні ігри в дитсадку. <https://oplatforma.com.ua/>. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2128-logko-matematichn-gri-v-ditsadku> (дата звернення: 14.10.2024).
26. Клак В. О. Психологічні особливості розвитку логічного мислення дітей дошкільного віку. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. Психологія. 2019. Вип. 9. С. 21-25
27. Клочко Н. Організація ігрової діяльності дошкільників як методична проблема : веб-сайт. URL:<http://klochko.vk.vntu.edu.ua/file/14c13b952dd1677b7cfb4779a718b779.pdf> (дата звернення 28.05.24)

28. Коваль І. В.; Пантюк Т. І. Інтелектуальний розвиток дітей дошкільного віку. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали, 2020. С.220-222
29. Козлова С.А. Дошкільна педагогіка: підручник. Київ, 2017. 288 с
30. Концепція розвитку дошкільної освіти в Україні/ Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorennya/2020/06/03/ostatochne.docx> (дата звернення: 21.05.2024).
31. Косма Т. В. Мислення учнів старшого дошкільного віку. Київ, 1968. 206 с
32. Котелянець Н. В. Методологічні основи формування технологічних умінь у дітей старшого дошкільного віку. Наукові записки Центрально-українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2020. Вип. 185. С. 33–39.\
33. Коханова О.П. Історія психології: від античності до початку ХХ століття : навч. посібник, 2019. 206 с.
34. Коханова О.П. Історія психології: від античності до початку ХХ століття : навч. посібник, 2016. 235 с.
35. Крамченкова В.О. Психодіагностика розвитку дошкільників: старший дошкільний вік. Х.: Вид-во «Ранок», 2013. 192 с.
36. Кудикіна Н.В. Внесок вітчизняних психологів у формування педагогічної теорії ігрової діяльності дітей. Практична психологія та соціальна робота. 2019. С.55-58
37. Кузьмінський А. І. Омеляненко В. Л.. Педагогіка. Київ, 2007. 447 с
38. Куліш І., Гой С. Розвиток логічного мислення як важливий компонент підготовки дітей старшого дошкільного віку до школи. URL: <https://E:/%D0%97%D0%90%D0%93%D0%A0%D0%A3%D0%97%D0%9A%D0%98/%D0%97%D0%90%D0%93%D0%A0%D0%A3%D0%97%D0%9A%D0%98%20Mozilla/4831%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1>

%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-10892-1-10-20210307.pdf.

(дата звернення 28.05.2024)

39. Ладивір С. О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника. Дошкільна освіта. 2019. № 3 С. 25–39.

40. Любченко І. І. Мислення у старших дошкільників як запорука успішного навчання і виховання : зб. наук. праць. Умань, 2014 № 3. С. 209-214.

41. Мазяр О. В. Сікорський в історії психології та історія психології про Сікорського. Практична психологія та соціальна робота. №2, 2014. с. 75-78.

42. Манжелій Н. М., Снісар Ю. Використання дидактичної гри у процесі розумового виховання дошкільників. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі*. 2020. № 4. С. 122–128.

43. Мацко Л.А. Основи психології та педагогіки: навч. посібник. Вінниця, 2019. 158 с

44. Мельничук А.І. Дидактичні ігри як засіб адаптації шестирічної дитини до навчання та виховання. Дошкільне виховання. 2019. №16. С. 54-58.

45. Новак Т.В. Розумове виховання дошкільників з особливими освітніми потребами в дидактичній грі. Сучасний світ і незрячі: освіта, професійне становлення і соціальна взаємодія .Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції. Луцьк, 2019. С. 118-120

46. Нор К. Ф. В. О. Сухомлинський про розумовий розвиток учнів молодшого шкільного вік. Рідна школа. 2019. №5. С. 7-9.

47. Орлова О. Проблема впровадження ідей сталого розвитку в освітній процес закладу дошкільної освіти. *American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research*. 2019. № 3 (14). С. 43–47.

48. Павелків Р. В. Вікова психологія: Підручник. Київ, 2011. 468 с.

49. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ, 2008. 432 с

50. Павленко Л. Г. Роль дидактичних ігор у розвитку логіко-математичних здібностей дошкільників. Таврійський вісник освіти. 2013. № 2. С. 80-87

51. Пастушенко Н. Б., З. О. Суддя. Розвиток пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку засобами пошуково-дослідницької діяльності. Наукові записки : вісник Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2012. № 5. С. 129-133

52. Підлипняк І. Активізація пізнавальної діяльності старших дошкільників у процесі навчання. Інноваційна діяльність педагога в сучасному освітньому просторі : матеріали міжвузівської науково-практичної конференції науковців, аспірантів, педагогів та студентів. Умань : Уманський гуманітарно-педагогічний коледж, 2015. С. 50-52.

53. Підлипняк І., Дука Т. Інтелектуальний розвиток дітей дошкільного віку в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2020. С.40-43.

54. Про освіту. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 13.10.2024).

55. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль, 2013. 284 С.

56. Рейпольська О. Д., Гудим І. М., Луценко І. В., Розвиток старшого дошкільника в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти : методичні рекомендації. Кропивницький, 2021. 178 с.

57. Рейпольська О. Теоретичні засади проектування освітнього середовища закладу дошкільної освіти для індивідуального розвитку старшого дошкільника. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : Матеріали звіт. науково-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України, м. Івано-Франківськ. 2018. С. 218–221.

58. Рибальченко А. Формування розумових здібностей дошкільників засобами дидактичної гри. Науковий пошук студента: сучасні проблеми та тенденції розвитку гуманітарних і соціально-економічних наук. Ізмаїл, 2017. С. 126-130.

59. Савченко Л. Л. Інтелектуальний розвиток дітей старшого дошкільного віку як складник розумового розвитку. Педагогічні науки : реалії та перспективи: зб. наук. праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 71. С. 221-224.
60. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. Київ, 2012. 368 с.
61. Саюк В. Історико-педагогічний аналіз використання гри у навчальному процесі. Рідна школа. 2018. № 7. С.33-37.
62. Семенова Н.І. Формування розумових здібностей дошкільників засобами дидактичної гри. Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти: зб. матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Біла Церква, 2023. С. 192-195
63. Сердюк І. К. Деякі аспекти використання ігрових технологій у роботі з дітьми дошкільного віку. InterConf. 2020. № 1 (34). С. 208-212.
64. Сікорська С. В. Методична розробка «Дидактична гра як засіб розвитку мислення дошкільника»: веб-сайт. URL: <https://chessprogress./uk/personalizaciya/metodicheskaya-razrobotkadidakticheskieigry-dlya-doshkolnikov-metodicheskaya-razrobotkadidakticheskaya.html> (дата звернення 28.05.24)
65. Суржанська В.А. Розвиваємо творчі здібності. Харків, 2007. 112 с.
66. Сухомлинська О. В., Сухомлинська Л. В. Педагогічні читання «Василь Сухомлинський у діалозі із сучасністю» (1993–2023) крізь призму сьогодення. Collection of Research Papers Pedagogical sciences. 2024. № 105. С. 14–19. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-105-2> (дата звернення: 11.10.2024).
67. Тарнавська Н.П., Рудницька Н. Ю., Мурашевич Ю. М.. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Житомир, 2015. 430 с.
68. Токарева Н. М. Історія психології: від витоків до епохи Просвітництва. Кривий Ріг, 2022. 384 с
69. Усова А. П. Роль гри в вихованні дітей. Київ, 2010. 212 с.

70. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид. Київ, 2019. 560 с.
71. Фребель Ф., Дитячий садок. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки. Київ, 2004. 511с.
72. Химич Н., Філюк О. Підвищення ефективності розумового виховання старших дошкільників шляхом використання дидактичних ігор у освітньо-виховному процесі ДНЗ. *Humanitarium*. 2018. Т. 40, № 2. С. 107–114.
73. Чупахіна С. В . Розвиток логічного мислення дошкільників: теоретичні засади. Наука і освіта. 2011. № 4. С. 474-478.
74. Шильцова Л. М. Гра для першокласників. Початкова школа. 2010. № 5. С. 18-22
75. Шиш Ю. Особливості розумових здібностей старших дошкільників. URL:<https://nauka-online.com/wpcontent/uploads/20> (дата звернення 28.05.24)
76. Шулигіна Р. А. Розумовий розвиток дошкільників: психологопедагогічні детермінанти. Психологічний і педагогічний дискурс: наукові записки вчених : збірник матеріалів конференції. За заг. ред. проф. Т. О. Олефіренка. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 344 с
77. Binet A. *The Mind and the Brain*. 2007. 184 p
78. Dichek N., Tkachenko L. Костянтин Ушинський як засновник педагогіки і філософ освіти (до 200-ї річниці від дня народження видатного українського діяча К.Д. Ушинського). *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*. 2023. Т. 5, № 1. С. 1–12. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5109> (дата звернення: 11.10.2024).
79. Dotsenko S. Development of intellectual abilities of preschool children by means of STEM education. *The Scientific Notes of the Pedagogical Department*. 2023. № 52. С. 43–50. URL: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-52-05> (дата звернення: 28.05.2024).
80. Mashkina L., Mysyk O. Pedagogical system of Friedrich Froebel: theoretical aspect. *Pedagogy of the formation of a creative person in higher and*

secondary schools. 2023. No. 90. P. 12–16. URL: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2023.90.2> (date of access: 13.10.2024)

81. Pisotskyi O. Сформованість вербального інтелекту дітей 5–6 років. *Research Notes*. 2023. № 3. С. 34–41. URL: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-pp-3-34-41> (дата звернення: 28.05.2024).

82. Polovynka D., Diachenko-Bohun M. Implementation of ideas A.S. Macarenka in the development of innovative strategy development of general education educational institution. *The sources of pedagogical skills*. 2023. No. 32. P. 193–198. URL: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2023.32.292678> (date of access: 13.10.2024).

83. Samoshchuk O. The theoretical analysis of creative abilities as they presented in Francis Galton's works. *Psychological journal*. 2020. Vol. 6, no. 2. P. 216–228. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.2.20> (date of access: 11.10.2024).

84. Sternberg RJ. Human intelligence: The model is the message. *Science*. - 1985. - V.230. - P.1111-1118.

85. Smolianko Yu. M. Author's tale as a way to overcome preschoolers' internal fears. VIII International scientific and practical conference «Scientific Research as a Mechanism of Effective Human Development» (January 31-February 2, 2024) Sofia, Bulgaria, International Scientific Unity. 2024. S. 205-207.

86. Vasyl Shunkov, Olena Shevtsova, Valentyne Koval, Tetyana Grygorenko, Liudmyla Yefymenko, Smolianko, Y., Oleksandr Kuchai. Prospective Directions of Using Multimedia Technologies in the Training of Future Specialists. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, Vol. 22 No. 6 June 2022. P. 739-746.

Завдання для діагностики інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку

1. Складання оповідання з сюжетної картинки

Мета: дослідити рівень сформованості зв'язного мовлення, здатність визначати основну думку (сюжет) картинки та передавати її засобами мовлення.

Інструкція для виконання: уважно розглянь сюжетну картинку, а потім опиши, що на ній бачиш.

Оцінка результатів:

0 балів – мовленнєві висловлювання дитини не відповідають запропонованому завданню або дитина відмовляється від виконання завдання.

1 бал – дитина не може переказати самостійно, потребує допомоги у вигляді навідних питань; спостерігаються повторення; під час розповіді зустрічаються вербальні заміни, речення усічені; сюжет картини розкривається частково або не розкривається взагалі, словниковий запас бідний.

2 бали – розгорнутий вислів характеризується обмеженістю словникового запасу, спостерігаються поодинокі випадки граматичних помилок, достатньо розкриті основні смислові лінії;

3 бали – висловлювання носить розгорнутий характер, словниковий запас відповідає віку дитини, смислова цілісність сюжету передана повністю.

До завдання 1.

2. «Домальовування фігур» (О. Дьяченко)

Мета: визначити рівень розвитку уяви та здатність створювати оригінальні образи;

Обладнання: використовуються два набори карток, кожен з яких містить по 10 карток із фігурками невизначеної форми. Один набір використовується на початковому етапі дослідження, інший – у контрольному експерименті.

Пояснення: «Зараз ви будете домальовувати чарівні фігурки. Вони чарівні, тому що можна домалювати будь-яку картинку, яку ти забажаєш»

Інструкція для проведення: дитині дають простий олівець та картку з фігуркою. Після завершення домальовування запитують: "Що в тебе вийшло?" Відповідь фіксується, після чого дитині послідовно пропонуються інші картки. Якщо дитина не зрозуміла завдання, вихователь може на першій картці показати декілька варіантів домальовування.

Оцінка результатів:

Рівень оригінальності визначається за кількістю неповторних зображень. Зображення, в яких фігурка перетворюється на той самий елемент, вважаються повторенням і не зараховуються.

Кількісний аналіз:

0 балів – дитина не виконала завдання або малювала хаотичні лінії.

1 бал – 1-3 оригінальних фігури.

2 бали – 4-6 оригінальних фігур.

3 бали – 7-10 оригінальних фігур.

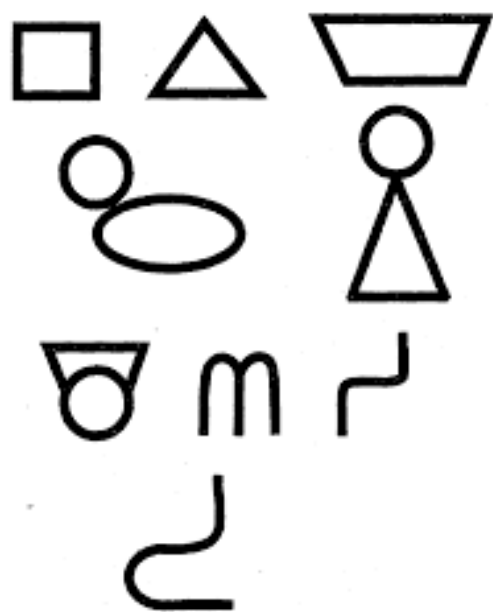
Якісний аналіз:

0 балів – дитина не приступила до виконання завдання.

1 бал – дитина малює поруч із заданою фігуркою або дає безпредметні зображення; можливо, малює примітивні схематичні малюнки для 1-2 фігурок.

2 бали – дитина малює більшість фігурок, але всі малюнки схематичні, без деталей; зустрічаються повтори.

3 бали – дитина створює схематичні, іноді деталізовані, але оригінальні малюнки; фігурка є центральним елементом малюнку.

3. «Знайди зайве»

Мета: визначити рівень розвитку логічного мислення та дослідити сформованість навичок класифікації та узагальнення.

Пояснення: «Подивися на картку та скажи, яка фігура не підходить до інших, і чому?».

Інструкція для проведення: дитині пропонуються картки з геометричними фігурами, на яких потрібно визначити зайву фігуру, орієнтуючись на її форму та колір. Після кожної відповіді дитину запитують, за якою ознакою вона класифікувала фігури.

Оцінка результатів:

0 балів – дитина не приступила до виконання завдання.

1 бал – дитина відповідає навмання, не може обґрунтувати свій вибір.

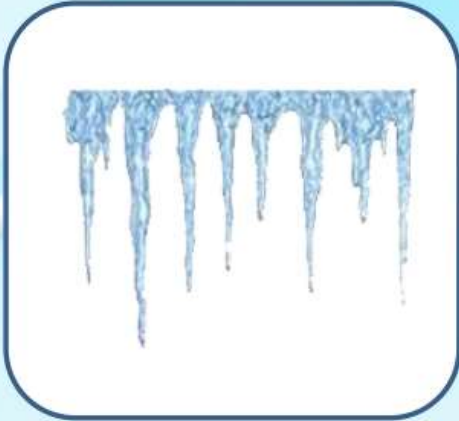
2 бали – дитина виконала завдання з 1-2 помилками.

3 бали – дитина виконала завдання без помилок і змогла обґрунтувати свій вибір.

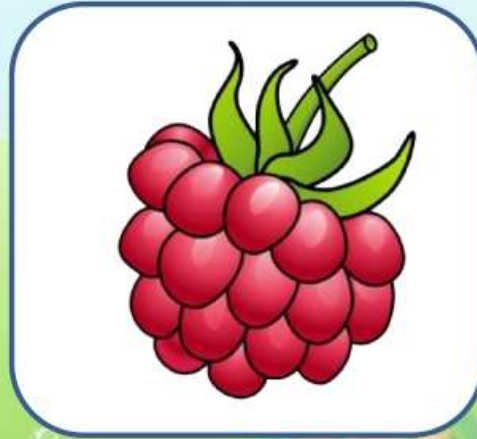

4. «Поділи на групи».

Мета: визначити рівень розвитку образного мислення.

Пояснення: "Розклади ці картинки за групами. Назви кожен предмет окремо та групу одним словом."

Інструкція для проведення: дитині даються розрізні картинки, які представляють 5 груп різних предметів: фрукти, транспорт, квіти, тварини.

Оцінка результатів:

0 балів – дитина не приступила до виконання завдання.

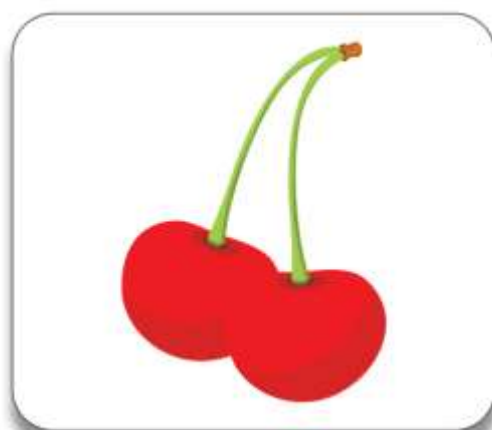
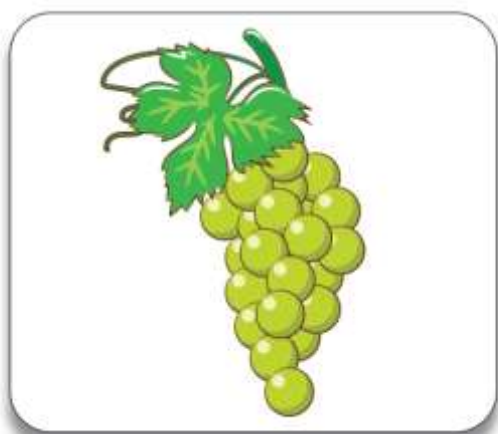
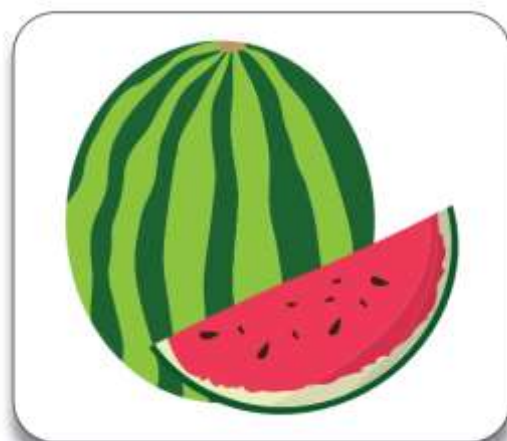
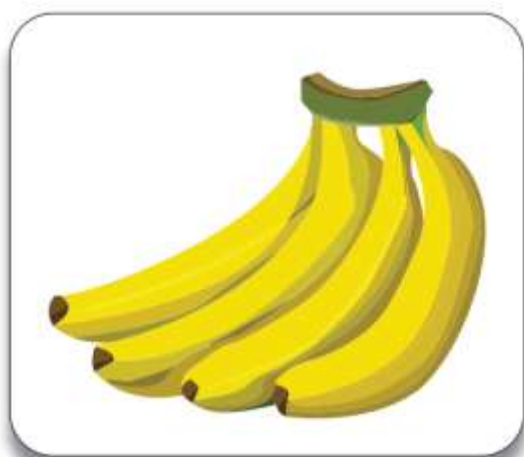
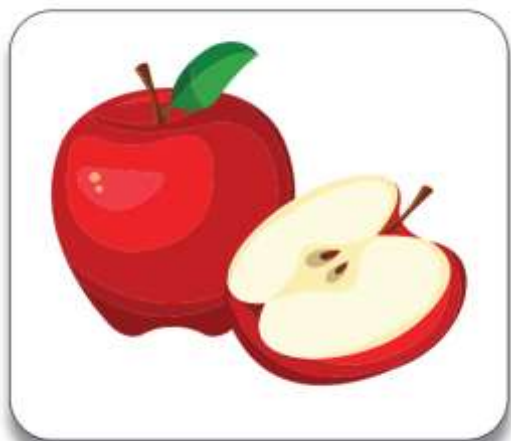
1 бал – дитина розкладає картинки навмання, не може обґрунтувати свій вибір.

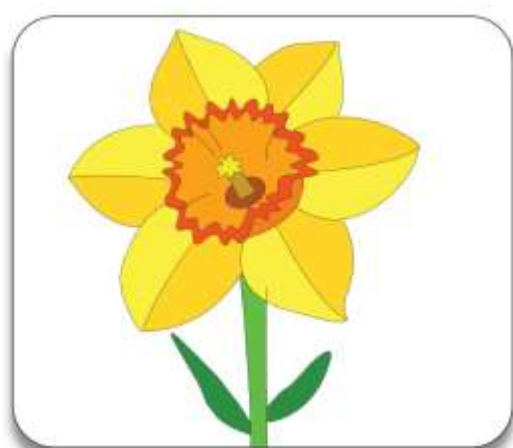
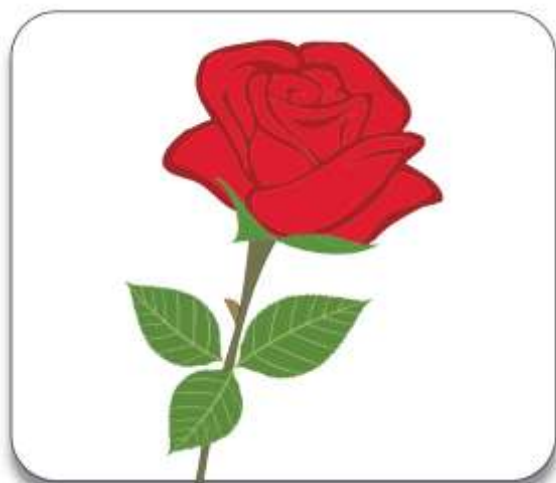
2 бали – дитина виконала завдання з 1-2 помилками.

3 бали – дитина виконала завдання без помилок, змогла обґрунтувати свій вибір.

5. «Розуміння картин із прихованим змістом»

Мета: виявити здатність розуміти прихований зміст сюжетної лінії, робити висновки на основі деталей та пояснювати причинно-наслідкові зв'язки.

Пояснення: "Подивися на картинку і скажи, що сталося."

Інструкція для проведення: Дитині показується сюжетний малюнок із підтекстом. Оцінюється вміння дитини робити висновки на основі аналізу деталей, розуміння поз, міміки та жестів персонажів, а також встановлювати логічні зв'язки.

Оцінка результатів:

0 балів – дитина не приступила до виконання завдання.

1 бал – дитина обмежується простим описом того, що бачить на картині, не розуміє міміку та жести персонажів, не вловлює сенсу картини; допомога неефективна.

2 бали – дитина відчуває труднощі в описі та потребує навідних питань.

3 бали – дитина розуміє задум художника, може мати певні труднощі в аналізі, але навідні питання допомагають зрозуміти зміст картини.

ДОДАТОК Б**Анкета-опитувальник для дослідження емоційного ставлення до пізнання нового серед дітей старшого дошкільного віку**

1. Чи подобається тобі вчитися новим речам?
 - Так
 - Ні
 - Не знаю

2. Чи відчуваєш ти радість, коли граєш у розвивальні ігри із друзями?
 - Так
 - Ні
 - Не знаю

3. Чи буває так, що ти засмучуєшся, коли не вдається виконати завдання?
 - Так
 - Ні
 - Не знаю

4. Чи запитуєш ти допомоги, коли не знаєш, як зробити завдання?
 - Так
 - Ні
 - Не знаю

5. Чи маєш ти улюблені види навчальної діяльності, які хочеш спробувати?
 - Так
 - Ні
 - Не знаю

6. Чи відчуваєш ти страх, коли опиняєшся в новій ситуації?
 - Так
 - Ні
 - Не знаю

7. Чи любиш ти пробувати нові розвиваючі ігри з друзями?
 - Так
 - Ні
 - Не знаю

8. Чи можеш ти самостійно придумати гру?

- Так
- Ні
- Не знаю

9. Чи допомагаєш ти вихователю під час підготовки до заняття?

- Так
- Ні
- Не знаю

10. Чи часто ви з батьками граєте у розвивальні ігри, за допомогою яких ти дізнаєшся щось нове?

- Так, часто
- Ні, зовсім ні
- Буває, але рідко

11. Якщо тобі щось цікаво, серед явищ природи, тощо, ти запитаєш у батьків чи вихователя?

- Так, часто
- Ні, зовсім ні
- Буває, але рідко

12. Зазвичай ти виконуєш завдання самостійно чи тобі потрібен зразок (шаблон) для виконання?

- Так
- Ні
- Не знаю

ДОДАТОК В

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
(аналіз діагностичних завдань) на констатувальному етапі педагогічного
експерименту (експериментальна група)**

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Складання оповідання з сюжетної картинки»	«Інтерпретація картин із прихованим змістом»	Всього	Успішність у відсотках (%)
1	Олександра В.	2	2	4	67%
2	Тимофій Д.	2	2	4	67%
3	Владислав К.	2	2	4	67%
4	Софія К.	2	1	3	50%
5	Мілана М.	1	1	2	33%
6	Марія П.	1	2	3	50%
7	Кирил Р.	1	1	2	33%
8	Соломія С.	2	3	5	83%
9	Кароліна С.	2	2	4	67%
10	Дмитро Щ.	2	2	4	67%
11	Андрій Н.	2	2	4	67%
12	Олена Р.	2	3	5	83%
13	Сергій Т.	1	1	2	33%
14	Катерина Л.	1	2	3	50%
15	Андрій А.	2	2	4	67%
16	Єлизавета Р.	1	2	3	50%
17	Сергій Л.	2	2	4	67%
18	Карина Н.	2	2	4	67%
19	Володимир А.	2	2	4	67%
20	Діана Д.	2	3	5	83%
	Середнє	1,7	1,95	3,65	60,9%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Знайди зайве»	«Поділи на групи»	Всього	Успішність у відсотках (%)
1	Олександра В.	2	2	4	67%
2	Тимофій Д.	1	2	3	50%
3	Владислав К.	2	2	4	67%
4	Софія К.	1	2	3	50%
5	Мілана М.	1	1	2	33%
6	Марія П.	2	3	5	83%
7	Кирил Р.	1	2	3	50%
8	Соломія С.	2	2	4	67%
9	Кароліна С.	2	2	4	67%

10	Дмитро Щ.	2	1	3	50%
11	Андрій Н.	2	2	4	67%
12	Олена Р.	1	2	3	50%
13	Сергій Т.	2	2	4	67%
14	Катерина Л.	1	1	2	33%
15	Андрій А.	1	2	3	50%
16	Єлизавета Р.	2	3	5	83%
17	Сергій Л.	1	2	3	50%
18	Карина Н.	2	2	4	67%
19	Володимир А.	2	2	4	67%
20	Діана Д.	1	2	3	50%
Середнє		1,55	1,95	3,5	58,4%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Домалой фігуру»		Всього	Успішність у відсотках (%)
		Кількісний аналіз	Якісний аналіз		
1	Олександра В.	1	2	3	50%
2	Тимофій Д.	2	2	4	67%
3	Владислав К.	2	3	5	83%
4	Софія К.	1	2	3	50%
5	Мілана М.	1	2	3	50%
6	Марія П.	1	2	3	50%
7	Кирил Р.	1	2	3	50%
8	Соломія С.	2	2	4	67%
9	Кароліна С.	2	2	4	67%
10	Дмитро Щ.	2	1	3	50%
11	Андрій Н.	2	1	3	50%
12	Олена Р.	2	2	4	67%
13	Сергій Т.	2	2	4	67%
14	Катерина Л.	1	2	3	50%
15	Андрій А.	1	2	3	50%
16	Єлизавета Р.	1	2	3	50%
17	Сергій Л.	1	2	3	50%
18	Карина Н.	1	2	3	50%
19	Володимир А.	2	3	5	83%
20	Діана Д.	2	2	4	67%
Середнє		1,5	2,0	3,5	58,4%

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
(зведені дані) на констатувальному етапі експерименту**

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	Номер завдання					Усього	Рівень успішності виконання (%)
		1	2	3	4	5		
1	Олександра В.	2	3	2	2	2	11	61%
2	Тимофій Д.	2	4	1	2	2	11	61%
3	Владислав К.	2	5	2	2	2	13	72%
4	Софія К.	2	3	1	2	1	9	50%
5	Мілана М.	1	3	1	1	1	7	39%
6	Марія П.	1	3	2	3	2	11	61%
7	Кирил Р.	1	3	1	2	1	8	44%
8	Соломія С.	2	4	2	2	3	13	72%
9	Кароліна С.	2	4	2	2	2	12	67%
10	Дмитро Щ.	2	3	2	1	2	10	56%
11	Андрій Н.	2	3	2	2	2	11	61%
12	Олена Р.	2	4	1	2	3	12	67%
13	Сергій Т.	1	4	2	2	1	10	56%
14	Катерина Л.	1	3	1	1	2	8	44%
15	Андрій А.	2	3	1	2	2	10	56%
16	Єлизавета Р.	1	3	2	3	2	11	61%
17	Сергій Л.	2	3	1	2	2	10	56%
18	Карина Н.	2	3	2	2	2	11	61%
19	Володимир А.	2	5	2	2	2	11	61%
20	Діана Д.	2	4	2	2	3	13	72%
Середнє		1,7	3,5	1,6	1,9	1,8	10,5	58,9%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	Емоційний критерій	Ціннісний критерій	Емоційний критерій (%)	Ціннісний критерій (%)
1	Олександра В.	3	2	50%	33%
2	Тимофій Д.	2	3	33%	50%
3	Владислав К.	2	2	33%	33%
4	Софія К.	2	1	33%	17%
5	Мілана М.	2	2	33%	33%
6	Марія П.	3	2	50%	17%
7	Кирил Р.	2	2	33%	33%
8	Соломія С.	2	2	33%	33%

9	Кароліна С.	3	2	50%	33%
10	Дмитро Щ.	2	1	33%	17%
11	Андрій Н.	2	3	33%	50%
12	Олена Р.	2	1	33%	17%
13	Сергій Т.	2	2	33%	33%
14	Катерина Л.	3	2	50%	33%
15	Андрій А.	2	2	33%	33%
16	Єлизавета Р.	3	2	50%	33%
17	Сергій Л.	2	2	33%	33%
18	Карина Н.	2	1	33%	17%
19	Володимир А.	2	2	33%	33%
20	Діана Д.	2	3	33%	50%
Середнє		2,3	1,9	38,9%	31,55%

ДОДАТОК

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
(аналіз діагностичних завдань) на контрольному етапі педагогічного
експерименту (експериментальна група)**

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Складання оповідання з сюжетної картинки»	«Інтерпретація картин із прихованим змістом»	Всього	Успішність у відсотках (%)
1	Олександра В.	3	3	6	100%
2	Тимофій Д.	2	2	4	67%
3	Владислав К.	3	3	6	100%
4	Софія К.	3	2	5	83%
5	Мілана М.	1	2	3	50%
6	Марія П.	2	2	4	67%
7	Кирил Р.	1	1	2	33%
8	Соломія С.	3	3	6	100%
9	Кароліна С.	3	2	5	83%
10	Дмитро Щ.	3	2	5	83%
11	Андрій Н.	3	2	5	83%
12	Олена Р.	3	2	5	83%
13	Сергій Т.	3	3	6	100%
14	Катерина Л.	1	1	2	33%
15	Андрій А.	2	2	4	67%
16	Єлизавета Р.	2	1	3	50%
17	Сергій Л.	2	3	5	83%
18	Карина Н.	3	3	6	100%
19	Володимир А.	2	2	4	67%
20	Діана Д.	3	3	6	100%
Середнє		2,4	2,2	4,6	76,6%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Знайди зайве»	«Поділи на групи»	Всього	Успішність у відсотках (%)
1	Олександра В.	3	3	6	100%
2	Тимофій Д.	3	3	6	100%
3	Владислав К.	3	3	6	100%
4	Софія К.	2	3	5	83%
5	Мілана М.	2	2	4	67%
6	Марія П.	3	3	6	100%
7	Кирил Р.	2	2	4	67%
8	Соломія С.	2	3	5	83%
9	Кароліна С.	3	3	6	100%

10	Дмитро Щ.	3	2	5	83%
11	Андрій Н.	2	3	5	83%
12	Олена Р.	3	3	6	100%
13	Сергій Т.	3	2	5	83%
14	Катерина Л.	2	2	4	67%
15	Андрій А.	3	3	6	100%
16	Єлизавета Р.	2	2	4	67%
17	Сергій Л.	3	2	5	83%
18	Карина Н.	3	3	6	100%
19	Володимир А.	3	3	6	100%
20	Діана Д.	3	3	6	100%
		2,65	2,65	5,3	88,3%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Домалюй фігуру»		Всього	Успішність у відсотках (%)
		Кількісний аналіз	Якісний аналіз		
1	Олександра В.	2	2	4	67%
2	Тимофій Д.	2	2	4	67%
3	Владислав К.	3	3	6	100%
4	Софія К.	2	2	4	67%
5	Мілана М.	2	2	4	67%
6	Марія П.	2	2	4	67%
7	Кирил Р.	2	2	4	67%
8	Соломія С.	3	2	5	83%
9	Кароліна С.	2	3	5	83%
10	Дмитро Щ.	2	2	4	67%
11	Андрій Н.	2	2	4	67%
12	Олена Р.	3	2	5	83%
13	Сергій Т.	2	3	5	83%
14	Катерина Л.	2	2	4	67%
15	Андрій А.	2	2	4	67%
16	Єлизавета Р.	2	2	4	67%
17	Сергій Л.	2	2	4	67%
18	Карина Н.	3	3	6	100%
19	Володимир А.	2	2	4	67%
20	Діана Д.	2	2	4	67%
		2,2	2,2	4,4	73,5%

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
(зведені дані) на контрольному етапі експерименту
(експериментальна група)**

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	Номер завдання					Усього	Рівень успішності виконання (%)
		1	2	3	4	5		
1	Олександра В.	3	4	3	3	3	16	89%
2	Тимофій Д.	2	4	3	3	2	14	78%
3	Владислав К.	3	6	3	3	3	18	100%
4	Софія К.	3	4	2	3	2	14	78%
5	Мілана М.	1	4	2	2	2	11	61%
6	Марія П.	2	4	3	3	2	14	78%
7	Кирил Р.	1	4	2	2	1	10	56%
8	Соломія С.	3	5	2	3	3	16	89%
9	Кароліна С.	3	5	3	3	2	16	89%
10	Дмитро Щ.	3	4	3	2	2	14	78%
11	Андрій Н.	3	4	2	3	2	14	78%
12	Олена Р.	3	5	3	3	2	16	89%
13	Сергій Т.	3	5	3	2	3	16	89%
14	Катерина Л.	1	4	2	2	1	10	56%
15	Андрій А.	2	4	3	3	2	14	78%
16	Єлизавета Р.	2	4	2	2	1	11	61%
17	Сергій Л.	2	4	3	2	3	14	78%
18	Карина Н.	3	6	3	3	3	18	100%
19	Володимир А.	2	4	3	3	2	14	76%
20	Діана Д.	3	4	3	3	3	16	89%
		2,4	4,4	2,65	2,65	2,2	14,3	79,5%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	Емоційний критерій	Ціннісний критерій	Емоційний критерій (%)	Ціннісний критерій (%)
1	Олександра В.	3	3	50%	50%
2	Тимофій Д.	4	3	67%	50%
3	Владислав К.	2	4	33%	67%
4	Софія К.	4	3	67%	50%
5	Мілана М.	3	4	50%	67%
6	Марія П.	5	4	83%	67%
7	Кирил Р.	3	5	50%	83%
8	Соломія С.	5	4	83%	67%

9	Кароліна С.	5	6	83%	100%
10	Дмитро Щ.	4	5	67%	83%
11	Андрій Н.	5	4	83%	67%
12	Олена Р.	6	5	100%	83%
13	Сергій Т.	4	5	67%	83%
14	Катерина Л.	5	3	83%	50%
15	Андрій А.	4	5	67%	83%
16	Єлизавета Р.	4	3	67%	50%
17	Сергій Л.	3	4	50%	67%
18	Карина Н.	4	2	67%	33%
19	Володимир А.	3	4	50%	67%
20	Діана Д.	3	3	50%	50%
Середнє		3,95	3,95	65,9%	65,9%

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
(аналіз діагностичних завдань) на констатувальному етапі педагогічного
експерименту (контрольна група)**

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Складання оповідання з сюжетної картинки»	«Інтерпретація картин із прихованим змістом»	Всього	Успішність у відсотках (%)
1	Андрій Д.	2	3	5	83%
2	Олександр Н.	2	2	4	67%
3	Оксана У.	3	2	5	83%
4	Анастасія Н.	2	2	4	67%
5	Ксенія Л.	1	2	3	50%
6	Богдана Р.	2	2	4	67%
7	Кирило П.	1	1	2	33%
8	Олександр Б.	2	3	5	83%
9	Анна Г.	2	2	4	67%
10	Ірина З.	2	2	4	67%
11	Ярослав В.	2	2	4	67%
12	Марина Б.	2	2	4	67%
13	Володимир З.	3	2	5	83%
14	Тетяна Д.	1	1	2	33%
15	Михайло К.	2	2	4	67%
16	Софія А.	2	1	3	50%
17	Анастасія Г.	2	2	4	67%
18	Емма Л.	2	3	5	83%
19	Анна П.	2	2	4	67%
20	Лілія Н.	3	2	5	83%
Середнє		2,0	2,0	4,0	66,7%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Знайди зайве»	«Поділи на групи»	Всього	Успішність у відсотках (%)
1	Андрій Д.	2	2	4	67%
2	Олександр Н.	2	2	4	67%
3	Оксана У.	2	2	4	67%
4	Анастасія Н.	1	2	3	50%
5	Ксенія Л.	2	1	3	50%
6	Богдана Р.	2	3	5	83%
7	Кирило П.	1	2	3	50%
8	Олександр Б.	2	3	5	83%
9	Анна Г.	2	2	4	67%
10	Ірина З.	2	2	4	67%

11	Ярослав В.	2	2	4	67%
12	Марина Б.	2	2	4	67%
13	Володимир З.	2	2	4	67%
14	Тетяна Д.	3	2	5	83%
15	Михайло К.	2	1	3	50%
16	Софія А.	3	2	5	83%
17	Анастасія Г.	1	2	3	50%
18	Емма Л.	2	1	3	50%
19	Анна П.	2	2	4	67%
20	Лілія Н.	2	2	4	67%
Середнє		1,95	1,95	3,9	65,1%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Домалою фігуру»		Всього	Успішність у відсотках (%)
		Кількісний аналіз	Якісний аналіз		
1	Андрій Д.	1	2	3	50%
2	Олександр Н.	2	2	4	67%
3	Оксана У.	2	3	5	83%
4	Анастасія Н.	1	2	3	50%
5	Ксенія Л.	2	2	4	67%
6	Богдана Р.	1	2	3	50%
7	Кирило П.	2	3	5	83%
8	Олександр Б.	2	2	4	67%
9	Анна Г.	2	2	4	67%
10	Ірина З.	2	2	4	67%
11	Ярослав В.	2	2	4	67%
12	Марина Б.	2	2	4	67%
13	Володимир З.	2	2	4	67%
14	Тетяна Д.	2	2	4	67%
15	Михайло К.	3	2	5	83%
16	Софія А.	2	1	3	50%
17	Анастасія Г.	2	2	4	67%
18	Емма Л.	2	1	3	50%
19	Анна П.	3	2	5	83%
20	Лілія Н.	2	2	4	67%
Середнє		1,95	2,0	3,95	65,95%

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
(зведені дані) на констатувальному етапі експерименту
(контрольна група)**

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	Номер завдання					Усього го	Рівень успішності виконання (%)
		1	2	3	4	5		
1	Андрій Д.	2	3	2	2	3	11	61%
2	Олександр Н.	2	4	2	2	2	12	67%
3	Оксана У.	3	5	2	2	2	14	78%
4	Анастасія Н.	2	3	1	2	2	10	56%
5	Ксенія Л.	1	4	2	1	2	10	56%
6	Богдана Р.	2	3	2	3	2	12	67%
7	Кирило П.	1	5	1	2	1	10	56%
8	Олександр Б.	2	4	2	3	3	14	78%
9	Анна Г.	2	4	2	2	2	12	67%
10	Ірина З.	2	4	2	2	2	12	67%
11	Ярослав В.	2	4	2	2	2	12	67%
12	Марина Б.	2	4	2	2	2	12	67%
13	Володимир З.	3	4	2	2	2	13	72%
14	Тетяна Д.	1	4	3	2	1	11	61%
15	Михайло К.	2	5	2	1	2	12	67%
16	Софія А.	2	3	3	2	1	11	61%
17	Анастасія Г.	2	4	1	2	2	11	61%
18	Емма Л.	2	3	2	1	3	10	56%
19	Анна П.	2	5	2	2	2	13	72%
20	Лілія Н.	3	4	2	2	2	13	72%
Середнє		2,0	3,95	1,95	1,95	2,1	11,7	65,45%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	Емоційний критерій	Ціннісний критерій	Емоційний критерій (%)	Ціннісний критерій (%)
1	Андрій Д.	2	2	33%	33%
2	Олександр Н.	3	2	50%	33%
3	Оксана У.	3	4	50%	67%
4	Анастасія Н.	4	3	67%	50%
5	Ксенія Л.	3	3	50%	50%
6	Богдана Р.	4	3	67%	50%
7	Кирило П.	4	3	67%	50%
8	Олександр Б.	5	3	83%	50%
9	Анна Г.	4	3	67%	50%

10	Ірина З.	4	2	67%	33%
11	Ярослав В.	2	4	33%	67%
12	Марина Б.	3	4	50%	67%
13	Володимир З.	3	5	50%	83%
14	Тетяна Д.	3	4	50%	67%
15	Михайло К.	3	3	50%	50%
16	Софія А.	4	3	67%	50%
17	Анастасія Г.	2	3	33%	50%
18	Емма Л.	2	2	33%	33%
19	Анна П.	3	4	50%	67%
20	Лілія Н.	3	3	50%	50%
Середнє		3,6	2,8	53,35%	52,5%

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
(аналіз діагностичних завдань) на контрольному етапі педагогічного
експерименту (контрольна група)**

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Складання оповідання з сюжетної картинки»	«Інтерпретація картин із прихованим змістом»	Всього	Успішність у відсотках (%)
1	Андрій Д.	3	1	4	67%
2	Олександр Н.	2	2	4	67%
3	Оксана У.	3	2	5	83%
4	Анастасія Н.	3	2	5	83%
5	Ксенія Л.	1	1	2	33%
6	Богдана Р.	2	2	4	67%
7	Кирило П.	1	1	2	33%
8	Олександр Б.	3	2	5	83%
9	Анна Г.	3	1	4	67%
10	Ірина З.	3	1	4	67%
11	Ярослав В.	1	3	4	67%
12	Марина Б.	1	3	4	67%
13	Володимир З.	2	3	5	83%
14	Тетяна Д.	1	1	2	33%
15	Михайло К.	2	2	4	67%
16	Софія А.	1	1	2	33%
17	Анастасія Г.	2	3	5	83%
18	Емма Л.	2	3	5	83%
19	Анна П.	2	2	4	67%
20	Лілія Н.	1	3	4	67%
Середнє		1,95	1,95	3,9	65%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Знайди зайве»	«Поділи на групи»	Всього	Успішність у відсотках (%)
1	Андрій Д.	3	3	6	100%
2	Олександр Н.	3	3	6	100%
3	Оксана У.	3	3	6	100%
4	Анастасія Н.	2	3	5	83%
5	Ксенія Л.	2	2	4	67%
6	Богдана Р.	1	3	4	50%
7	Кирило П.	2	2	4	67%
8	Олександр Б.	2	3	5	83%
9	Анна Г.	3	1	4	50%
10	Ірина З.	3	2	5	83%

11	Ярослав В.	2	3	5	83%
12	Марина Б.	1	3	4	67%
13	Володимир З.	3	2	5	83%
14	Тетяна Д.	2	2	4	67%
15	Михайло К.	3	1	4	67%
16	Софія А.	2	2	4	67%
17	Анастасія Г.	3	2	5	83%
18	Емма Л.	3	3	6	100%
19	Анна П.	3	3	6	100%
20	Лілія Н.	3	3	6	100%
Середнє		2,45	2,45	4,9	80%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	«Домалою фігуру»		Всього	Успішність у відсотках (%)
		Кількісний аналіз	Якісний аналіз		
1	Андрій Д.	2	2	4	67%
2	Олександр Н.	2	2	4	67%
3	Оксана У.	3	3	6	100%
4	Анастасія Н.	2	2	4	67%
5	Ксенія Л.	2	2	4	67%
6	Богдана Р.	2	2	4	67%
7	Кирило П.	2	2	4	67%
8	Олександр Б.	3	2	5	83%
9	Анна Г.	2	3	5	83%
10	Ірина З.	2	2	4	67%
11	Ярослав В.	2	2	4	67%
12	Марина Б.	3	2	5	83%
13	Володимир З.	2	3	5	83%
14	Тетяна Д.	3	3	6	100%
15	Михайло К.	2	2	4	67%
16	Софія А.	2	2	4	67%
17	Анастасія Г.	2	2	4	67%
18	Емма Л.	2	2	4	67%
19	Анна П.	2	2	4	67%
20	Лілія Н.	2	2	4	67%
Середнє		2,2	2,2	4,4	73,5%

**Рівень інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку
(зведені дані) на контрольному етапі експерименту
(контрольна група)**

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	Номер завдання					Усього	Рівень успішності виконання (%)
		1	2	3	4	5		
1	Андрій Д.	3	4	3	3	1	14	78%
2	Олександр Н.	2	4	3	3	2	14	78%
3	Оксана У.	3	6	3	3	2	17	94%
4	Анастасія Н.	3	4	2	3	2	14	78%
5	Ксенія Л.	1	4	2	2	1	10	55%
6	Богдана Р.	2	4	1	3	2	12	67%
7	Кирило П.	1	4	2	2	1	10	55%
8	Олександр Б.	3	5	2	3	2	15	83%
9	Анна Г.	3	5	3	1	1	13	72%
10	Ірина З.	3	4	3	2	1	13	72%
11	Ярослав В.	1	4	2	3	3	13	72%
12	Марина Б.	1	5	1	3	3	13	72%
13	Володимир З.	2	5	3	2	3	15	83%
14	Тетяна Д.	1	6	2	2	1	12	67%
15	Михайло К.	2	4	3	1	2	12	67%
16	Софія А.	1	4	2	2	1	10	55%
17	Анастасія Г.	2	4	3	2	3	14	78%
18	Емма Л.	2	4	3	3	3	15	83%
19	Анна П.	2	4	3	3	2	14	78%
20	Лілія Н.	1	4	3	3	3	14	78%
Середнє		1,95	4,4	2,45	2,45	1,95	13,2	73,25%

№ з/п	Ім'я та прізвище дітей	Емоційний критерій	Ціннісний критерій	Емоційний критерій (%)	Ціннісний критерій (%)
1	Андрій Д.	3	3	50%	50%
2	Олександр Н.	4	3	67%	50%
3	Оксана У.	4	3	67%	50%
4	Анастасія Н.	5	4	83%	67%
5	Ксенія Л.	3	3	50%	50%
6	Богдана Р.	4	3	67%	50%
7	Кирило П.	4	3	67%	50%
8	Олександр Б.	4	3	67%	50%

9	Анна Г.	4	3	67%	50%
10	Ірина З.	3	3	50%	50%
11	Ярослав В.	3	3	50%	50%
12	Марина Б.	3	4	50%	67%
13	Володимир З.	3	4	50%	67%
14	Тетяна Д.	3	4	50%	67%
15	Михайло К.	3	4	50%	67%
16	Софія А.	3	3	50%	50%
17	Анастасія Г.	4	5	67%	83%
18	Емма Л.	3	4	50%	67%
19	Анна П.	4	3	67%	50%
20	Лілія Н.	3	3	50%	50%
Середнє		3,5	3,4	58,45%	56,75%

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ І МИСТЕЦТВ

СЕРТИФІКАТ
Тетяни Саєнко

УЧАСНИКА(-ЦІ) ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
ОСВІТИ ТА НАУКИ В УКРАЇНІ У СВІТЛІ ІДЕЙ К. Д. УШИНСЬКОГО
(1823/1824-1870/1871)»

ОБСЯГ: 6 годин (0,2 кредити ЄКТС)
29 березня 2024 р.

Ректор
університету проф. Олег ШЕРЕМЕТ

Декан
факультету проф. Світлана СТРИЛЕЦЬ

Сертифікат
який засвідчує, що

Саєнко Тетяна

успішно завершив(ла) онлайн-курс

«Вступ до раннього втручання»

розрахований на 20 годин

Сертифікат виданий ТОВ «Еджейшнал Ера» у партнерстві
з БФ «Інститут раннього втручання»

Ганна Кукуруза
Виконавча директорка БФ «Інститут
раннього втручання»

Ілля Філіпов
CEO EdEra

19.11.2024

Суб'єкт підвищення кваліфікації — товариство з обмеженою відповідальністю «ЕДУКЕЙШНАЛ ЕРА» (ЄДРПОУ: 42502643)

Сертифікат

засвідчує, що

Саєнко Тетяна

пройшов(ла) курс

«Створюємо простір дитинства разом»
[тривалість — 30 годин / 1 кредит ЄКТС]

та здобув(ла) знання та навички з теми курсу.

Результати навчання:

- здатність брати участь у створенні безпечного та комфортного середовища для розвитку дітей дошкільного віку;
- уміння надавати підтримку дітям в різних емоційних станах;
- готовність співпрацювати з батьками задля формування навичок безпечної поведінки у дітей.

Навчальний курс «Простір дитинства: як створити комфортне середовище для дошкільнят» розроблено Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» спільно зі студією онлайн-освіти EdEra в межах проекту «Підтримка педагогів та супровід дітей у надзвичайній ситуації», що реалізується за підтримки ЮНІСЕФ. Висловлені в курсі думки є виключно відповідальністю експертів і не обов'язково відображають погляди ЮНІСЕФ.

Юлія Найда

Директорка
Всеукраїнського фонду
«Крок за кроком»

Ілля Філіпов

Керівник студії
онлайн-освіти
EdEra

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЕДУКЕЙШНАЛ ЕРА» (ЄДРПОУ: 42502643) є суб'єктом надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації педагогічних працівників згідно з КВЕД 85.60.

27df5c2c-7ca2-45ac-8bc6-563e06b063c2

09.12.2024

Сертифікат розроблено відповідно до п. 13 постанови КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами й доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133 та наказом МОН від 09 вересня 2022 р. № 805).

Сертифікат

засвідчує, що

Саєнко Тетяна

успішно завершив(ла) онлайн-курс

**«Участь батьків у організації
інклюзивного навчання»**

Розрахований на 3 години.

Курс розроблений ГО «Смарт Освіта» та студією онлайн-освіти EdEra в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раєт в Україні.

Ольга Семко
Укладачка курсу

Володимир Брискін
Координатор курсу

09.12.2024 aee28293-1ee9-49b4-a165-576dad5403e4

PROMETHEUS

СЕРТИФІКАТ
Виданий 07.05.2024
prometheus.org.ua

СЕРТИФІКАТ
ЦЕЙ СЕРТИФІКАТ ЗАСВІДЧУЄ, ЩО
Саєнко Тетяна
успішно закінчив(ла) курс
«Безпека в інтернеті під час війни: практичний курс»,
наданий викладачами курсу
через платформу масових відкритих онлайн-курсів **Prometheus**,
та навчився(лася):

- конструювати та реалізувати сучасні програми навчання школярів із використанням різноманітних методів, форм і технологій,
- діагностувати освітній процес і складати індивідуальні освітні маршрути для становлення учня як особистості, громадянина, інноватора;

сформував(ла):

- цифрову й інформаційно-комунікаційну компетентності,
- навички критичного підходу й системного мислення.

Форма навчання - дистанційна.
Кількість годин - 15 годин (0,5 кредитів ЕКТС).

Іван Примаченко
Директор ГО «Прометейс»
ГО «Прометейс», ЄДРПОУ 36099807
Надання освітніх послуг з підписанням кваліфікацій
податковими прямимих згідно з НОСД 99.99

Автентичність цього сертифікату може бути перевірена за
<https://certs.prometheus.org.ua/cert/596d744fdc9043329d5dd6b6dc47351f>